

# МЕСИГЪДИН

РЕКЪЕ ЧІУГУНВАЙ АЗАБАР

Пастор Ричард Вурмбранд

Месигъдин рекъе чӀугунвай азабар

© 1967, 1998 for the English edition

© 2010 for the Lz edition

## Бахш авун

Лондонда Европадин Месигъчийрин Миссиядин Регъбер В.Стюарт Харрисас бахш авунва. Зун дустагъдай акъатайла, 1994-йисуз ам Румыниядиз, рагъ акъидай патан месигъвийрикай хабарар гваз атана. Ам гзаф игътиятлувилинди чи кваллиз йифиз гъахъна, чаз муьгъуьббатдив ацланай ва секинардай гафар, гъамни азабрив кьенвай месигъвийрин хзанриз куьмек гъана. И вафалу иманлуйрин тIварцелай за чухсагъул лугъузва.

# СИФТЕ ГАФ

## «Азабрив кьенвайди»

Ричард Вурмбранда лагъанва: «*Месигьдин рекъе чIугунвай азабар*»даз литературада кьимет авач. И ктаб зун дустагъдай акъатайвал пуд йикъан кьене куьруьз кхьенва. Амма им кьелем ва вилин нагъварив кхьенва. Бязи себебра Аллагъди и кхьинриз хийир-дуьа гана ва Вичин макъсадрин патал ишлетмишзава.» «*Месигьдин рекъе чIугунвай азабар*» ктабдин публикациядин 30-лагъай йис тамам хъайи юкъуз куьлуь дегишвилер хъана. Пастор 14 йис Румыниядин диктатурадин девирда дустагъда хъайи вахтуникай авунвай шагъидвал авайвал ама.

Шумуд йисара «*Месигьдин рекъе чIугунвай азабар*» 65 чIалал элкъуьрнава ва адан суьретар миллионралди вири дуньяда пайнава. Аллагъди и шагъидвал Вичин Бедендиз гуж гун паталай ишлетмишзавай къайдадиз чун къваз тавуна мягътел жезва. Чаз чир хъана хьи, и Беденда гъалибвиллиз, мердвиллиз, мягъкемвиллиз ва кIевивиллиз сергъатар, хамунин ранг, миллет чизвач, амма Пак Руьгъдалди абур виридаз сад хътиз гузва.

Гаф маракълу я хьи, Румыниядин чувудди кхьенвай ктабдивай Китайдин пасторриз, Америкадин кIвалин папариз ва арабрин таксидин шоферризни руьгъ ва гуж гуз жезва. Са сеферда Вьетнамдин кIвалин мебедин регъберри заз 1970-йисуз Кефер патан Вьетнамда гуьзлемишзавай Коммунистрин переворотдин кIаник чпин иманлуяр яшамишун ва чIехи хьун паталай гьикI гъазурзавагIа ахъайна. Абуру сагъ амукъдай рехъ къалурдай ктаб хътиз Вьетнам чIалал элкъуьрнавай, лап четин

гьалара кьалурнавай имандикай шагьидвалзавай «*Месигьдин рекье члугунвай азабар*» пайна. Мадни чаз гзаф инсанрикай мектубар кьезва. А инсанриз и ктаб келдамаз Месигьдин муьгьуббат авай гуж тир члал акуна Иса Месигьдихъ галаз мукьвал хьана. И чарар политикадин рангуна ваъ, анжах азабар члугванбурун «шагьидвал» я.

Гзафбур кье члалах я хьи, шегьид вичин имандин паталай кьенвай кас я. Гьайиф хьи, чна «шегьид» гафунин хсусият ва деринвал квадарна. Са сеферда Сент Августина икI лагьана: «Шегьиддикай шегьид ийизвайди *азаб* ваъ, *себеб* я.» Вичин «*Убийство в соборе*» пьесада Т.С.Эллиота шегьид икI кьалурзава: Аллагьдин гьиле *тадарак* хьанвайди, Аллагьдин мураддин кьене вичин мурад *квадарнавайда* квадарнавач, анжах жагъанва, вучиз лагьайтIа Аллагьдиз *табе* хьана адаз азадвал жагъана. Шегьиддиз вичин патал мад са затIни, гьич шегьид хьунин тарифни кIанзавач.»

Дегь замандин грек члалаз килигайла, «шегьид» «шагьид» лагьай члал я. Пак Каламда Чувудриз мектубдин авторди лагьана: «Чаз шагьидар [шегьидар] гзаф ава» (12:1), «Илчийрин крар» 1:8 Исади чаз рехъ кьалурзава: «...гьам Ярусалимда, гьам Ягьудияда, гьам Шамарияда, гьамни вири дуьньяда куьн Зи ва За авур крарин шагьидарни жеда.»

Инжилдин шегьидри анжах чпи Иса Месигьдин гьакъикат ва кьуватдин шагьидвал ийизвачир, амма кьиметдикай аслу тушиз абуруз а шагьидвал муькуь инсанризни чукIура лагьанвай. Ахпа чна Илчийрин Крара кьванерив ягъанвай Стефанакай келзава ва ам и шагьидвилини патакай виридлайни багьа кьимет гузвай сад лагьай кас я. И береда *шегьид* гафунин мана анжах «шагьидвалзавай кас» ваъ, а «шагьидвилини патакай вичин уьмуьр гуз рази хьанвай кас» хьана.

Чна шагьидвалзавай гьакъикъат чаз пара багьа ацукьин мумкин я – адан патакай чна хьсан тIвар-ван ва престиж квадарин мумкин я. Чна жуван хзанар, дуитар ва уьмуьрарни квадарун мумкин я. Гьа икI, чун шагьидрин сагъ са цифеди

элкъуърна къунва! Гъавиляй ша чна жувалай чаз катиз тазвачир вири, гъакӀни чун регъятдиз вичин чилиниз чӀугвазвай гунагъ гадарин, чаз алцумна ганвай рехъ сабурлудаказ атӀун (Чувудриз 12:1).

Месигьдин «шагьидвилин» хабардиз гьамни бедендин сергьедар авач. Ам инсанди фикирзавайдилаини артух я. Шегьид хьиз рекьин руьгьдай аватун паталай туш, амма дуьньяда месигьвилин асул мана дуьядивди гъавурда акьван паталай авай са гьерекат я...им лазим я хьи, чна «Месигьдин рекъе чӀугунвай азабар» (Филиппвийриз 1:29). И шагьидрин ва я шегьидрин иман идара ийиз ва рекьиз жедач. Ида давамлу яз Аллагьдин пачагьвилин паталай «Квек Пак Руьгъ акатна куьн адан къуватдив ацӀай чӀавуз гьам Ярусалимда, гьам Ягъудиятда, гьам Самарияда, гьамни вири дуьньяда куьн Зи ва За авур крарин шагьидарни жеда» (Илчийрин Крапа 1:8). къуд патазни тум вегьида, вучиз лагъайтӀа абуру Иса Месигьдин гъакьикъатдиз шагьидвалзава. Месигьди лагъанва: «Зани ваз лугъузва: вун — Петру (яни Раг) я, гьа и раг За Захъ имандаллайбурун кӀватӀалдин бинеда эцигда, гьатта жегьеннемдин къуватривайни адан хура акьвазиз жедач» (МатӀай 16:18).

И гъавурдив зун пастор Ричард Вурмбрандахъ галаз таниш хьана. Адан уьмуьди чаз шегьидвал вуч ятӀа къалурзава. Ам къена лугъуз ваъ, амма Месигьдин уьмуьрдикай шагьидвал ийидамаз рекьинилаини пис азабар чӀугуна лугъуз адаз шегьид лугъуз жеда.

«Месигьдин рекъе чӀугунвай азабар» анжах регьимсуз коммунист режимдин гъилияй зулумар чӀугунвай инсандин уьмуьрда хьанвай фактар къалурзавач, амма ада чаз вичи-вич там Месигьдиз бахшнавай инсандин имандикай ва кӀевивиликай, ва и гъакьикъат масадбуруз ахъайиз кӀанвиликай рахазва. И ктабдин гьар са чинилай дири яз къарагъзавай и гъакьикъатди вич къалуриз рагъ экидай патан месигьвийрин фикирар дегишарзава ва къалурзава хьи, вири тарихда ва къенин юкъузни месигьвийри Иса Месигьдин уьмуьр ва гужуниз *шагьидвална* лугъуз пис азабар чӀугвазва ва рекьинни ийизва.

Чна дуьа ийизва хьи, и шагьидвал яшамшрай ва чун Иса Месигьдихъ галаз чи алакъяар ва чилел чи буржи дериндаказ гъавурда акъурай. Чунни шегьидвал хьунин дугъри аспектар вуч ятIа гъавурда акъурай ва Аллагъдиз кIан хъайитIа, ахьтин шегьидар жез рази жен.

# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

## Урусар Месигъдихъ къарихъ хьун

### Атеистдиз Месигъ жагъизва

Зи уьмуьрдин сад лагъай йисара зун етим амукъна. Са динни чизвачир хзанда чӀехи хъанва лугъуз заз аял бередилай диндикай са затӀни чизвачир. Аял вахтар четин хъана лугъуз, 1-лагъай Дуьньядин Дяведин йисара кесибвал акуна лугъуз, цӀекъуд йис хъайила, зун къенин йикъан коммунистар хътин са атеист тир. За атеистрин ктабар кӀелзавай ва им анжах Аллагъдиз ва Месигъдиз чӀалах тежен тушир – заз и гафар дакӀанзавай ва фикирзавай хьи, абуру инсанрин акъулдиз зиян гузва. Зун диндикай хъел аваз чӀехи хъана.

Амма ахпа зун гъавурда акъуна хьи, заз чин тийизвай себебралди Аллагъди заз регъим авуна зун хкъагъна. А себебар зи хесетдикай аслу тушир, вучиз лагъайтӀа, зи хесет лап пис тир.

Зун атеист тиртӀани, гъавурда кутаз тежедай са затӀини гъамиша зун килисайриз желб ийизвай. Килисадин патавай алатна къенез гъахъ тийин заз четин аквазвай. Амма зун садрани а килисайрин къене вуч жезватӀа гъавурда аквазвачир. За вязериз яб гана, амма абур зи рикӀиз хуш къевезвачир. Заз Аллагъ икӀ аквазвай: Ам са Агъа я ва за Адан гъар са гафуниз яб гана кӀанзава. Заз зи кыле авай Аллагъдин и дугъри тушир суьрет гзаф дакӀандай, амма заз хуш къведай хьи, и дуьньядин юкъва са чкада муьгъуьббат авай са рикӀ ава. Зи аял береда



ва жегъил вахтунда заз тIимил хвешивал хъана лугъуз, заз кIанзавай хьи, са гьидаз ятIани зун кIан хъурай.

За жува-жув Аллагъ авач лагъана чIалахарна, анжах зун гъамлу тир хьи, рикIе иер муьгъуьббат авай са Аллагъ авач. Са сеферда зи къене, ругъда, наразивилер аваз зун католик килисадиз гъахъна. Заз митерал агъуз хъана, вуч ятIани лугъузвай инсанар акуна. За икI фикирна: *«Зун абурун патав метерал агъуз жеда ва абурун гафар ван хъана абурун дуьаяр тикрарда ва тамашда са вуч ятIани жедани-жедачни.»* Абуру пак рушаз дуьа авуна: «Салам, регъимдив ацIанвай Майрам.» За абурун гафар элкъвез-хквез тикрарна, Майраман статуядиз килигна, амма са шейни хъанач. Идан паталай зун гзаф гъамлу тир.

Са юкъуз, зун дуьз гужлу атеист яз, за Аллагъдиз дуьа авуна. Зи дуьа ихътин тир: «Аллагъ, заз чизва хьи, Вун авач. Амма белке Вун ава, анжах зун идаз акси я, зи буржи Ваз чIалах жен туш; Жув заз къалуриз Ви буржи я.» Зун атеист тир, амма атеиствили зи рикIиз ислягъвал гузвачир.

Къене и акахъвилер авай берета, са къуьзуь устIарди Румыниядин дагъда хуьре икI дуьа ийизвай: «Зи Аллагъ, за чилел Ваз къуллугъна ва цавара жезвай хътиз заз чилелни жуван савкъват къачуз кIанзава. Савкъватни им я хьи, са чувуд Месигъдиз тагъанмаз зун рекъин тийин, вучиз лагъайтIа, Иса чувудрин халкъдикай тир. Амма зун кесиб, къуьзуь ва начагъ я. Завай фена экъвена са чувуд жагъуриз жедач. Зи хуьрени са чувудни авач. Зи хуьруьз са чувуд гъваш ва ам Месигъдиз гъин патал за жувалай алакьдай къван ийида.»

Са затIини зун а хуьр авай патаз ялзавай. Заз аниз фидай са себелни авачир. Румынияда 1200 хуьр ава, амма зун а хуьруз фена. УстIардиз зун чувуд тирди акурла ам гада рушахъ гелкъведай хътиз захъ гелкъвез башламишна. Адаз зун вичин дуьайрин жаваб яз акуна ва заз кIелин паталай Пак Калам гана. За идалай вилик Пак Калам медениятдиз авай марагъдин паталай са шумуд сеферда кIелнавай. Амма ада зав гавнвай Пак Калам маса жуьре тир. Са вахт алатайла, ада заз лагъана хьи,

вичин папахъ галаз зунни зи паб Аллагъдихъ элкъуьрай лугъуз сятралди дуьаяр ийизвай. Ада зав гайи Пак Калам гафаривди ваъ, амма адан дуьайри ягъанвай муьгъуьббатдин цӀаюнин парчайрив кхьенвай. За гужуналди ам кӀелна. Зун анжах жуван пис уьмуьр Исадин уьмуьрдихъ; жуван чиркинвал Адан миxъивилихъ; жуван такӀанвал Адан муьгъуьббатдихъ галаз гекъигна шехъзавай тир ва Ада зун Вичинди хътиз къабулна.

Идалай са тӀимил вахт алатайла зи паб инанмиш хъана. Ада муькуьбурни Аллагъдихъ элкъуьрна. А инсанрини муькуьбур Аллагъдихъ элкъуьрна ва гъакӀа Румынияда цӀийи Лютеранский кӀватал яранмиш хъана.

Ахпа нацистар атана ва абурун регъбярвили кӀаник чна гзаф азабар чӀугуна. Румынияда нацизм православиедин диктаторвили формадиз атанвай ва протестантрихъни, чувудрихъ галтугзавай.

Зал гъилер туна хийир-дуьа гунилай ва зун и къуллугъдиз гъазур хъунилай вилик за и мебед яратмишна адаз регъбервалзавай. За адан паталай жаваб гузвай. Зи пабни зун шумуд сеферда дустагъ авунвай, гатанвай ва нацистрин гъакимрин вилик тухванвай. Нацистрин террорвал чӀехи тир, амма ам коммунистар къведамаз чи кылел къведай кӀвалахрин са дад тир. Зи хва Михей вич рекъин тавурай лугъуз чувудрин тушир са тӀвар къачуз мажбур хъана.

Амма нацистрин девирдикай са чӀехи хийир авай. Абуру чаз чирна хъи, жендек гатадамаз инсандивай эх жезва ва инсандин руьгъдивай Аллагъдин куьмекдалди дегъшетлу азабар эх жезва. Абуру чаз месигъчи хътиз чинеба кӀвалахинин сирер чирна, ва гъамни виликай къвезвай лап пис четинвилериз гъазурвилер тир.

## **За урусриз авунвай къуллугъ**

Им гъейежан, гъерекат галай кӀвалах тир. Урус есир инженердихъ галаз хъайи сад лагъай женг зи рикӀелай садрани алатдач. За адавай ам Аллагъдал чӀалах ятӀа хабар къуна. Ада

заз «ваъ» лагъай тиртIа, за идаз акъванни фикир гудачир. Гъар са инсандиз чIалах жедай, я тахъайтIа чIалах тежедай ихтияр ава. Амма за адавай им жузурла, ада вичин вилер зал винизна гъавурда авачиз лагъана: «Заз чIалах жедай буйругъ ганвач. Заз ахътин буйругъ гайитIа, зун чIалах жеда.»

Зи вилерай нагъв авахъна. За гъиссна хъи, зи рикI къуд патяхъ пай хъана. Зи вилик акъул кьенвай, Аллагъди вири инсанриз бахшнавай надирвал квадарнавай са инсан къвазнавай. Ам коммунистрин гъиле акъул чуьхенвай, абурун эмирдив чIалах жедай, я тежедай са алат тир. Адавай мад вичин акъулдив фикир жезвай тушир. Им коммунистри агъавалзавай девирдилай къулухъ яшамишзавай асул урус тир! Коммунизмди инсанрин къилел гъайи кIвалахар акурдилай къулухъ за Аллагъдиз гаф гана хъи, за жуван уьмуьр и инсанриз бахшда, абуруз чпин инсанвилер вахгуда ва абуруз Аллагъдиз ва Месигъдиз инанмишвал гуда.

1944-йисан августдин 23-лай башламишна са миллион урус аскерар Румыниядиз гъахъна ва мукъвал вахтунда чи уьлкведа коммунистар гъукуматдиз атана. Ахпа ахътин дегъшетар башламишна хъи, нацистрин вахтунда хъайи зулумар адалай асанта аквазвай.

Гила 24 миллион инсан яшамишзавай Румынияда а береда коммунист партиядин уьзвияр шуд агъзур тир. Амма Советский Союздин чара уьлквейрин кIвалахрин министр Вышинскийди чи рикI алай пачагъ Михаил 1-лагъайдан офисдиз гъахъна, гъуд стулдал элягъна лагъана: «Вуна гъукуматдин киле коммунистар туна кIанда!» Чи армия ва полициядин яракъар терг авуна ва гужуналди, виридаз гзаф такIанзавай коммунистар гъукуматдиз атана. И кIвалах а береда Америкадин ва Британиядин гъил галачиз хъанвай туш.

Инсанри Аллагъдин вилик анжах чпин гунагърин ваъ, гъамни чпин халкъдин гунагърин паталай жаваб гузва. Дустагъ хъанвай вири халкъарин мусибат Америка ва Британиядин иманлуьрин рикIерал алай жавабдарвал я. Америкада авайбуруз чир хъана кIанзава хъи, абуру къастуналди авуначIани, урусриз инсанар

рекъиз ва терроризмдин режим гъиз куьмекна. Месигъдин бедендин са пай хъиз Америкадин халкъди есир хъанвай халкъар Месигъдин эквиниз гъиз куьмекна и гунагъ чуьхена кӀанда.

## Иманлуяр рекъяй акъудун

Коммунистри вири месигъвийрин группаяр чи парламентдин бинада конгресс ийин паталай кӀватӀна. Ана вири деноминацияйрин кешишар, пасторар ва къуллугъчияр кӀватӀ хъанвай – ва и Аллагъдин инсанри Иосиф Сталин и конгрессдин играми президент хкъягна. А береда ам гъамни Аллагъсузрин дуньяда авай гъерекатдин президент тир ва гзаф месигъвияр рекъизвай. Сад-садан гуьгъуьналлаз епископ ва пасторри къарагъна малумарна хъи, коммунизм ва месигъцивили бинеяр сад я ва абур санал жен мумкин я. Аллагъдин къуллугъчийри сад-садан гуьгъуьналлаз коммунизм тарифарна ва цӀийи гъукумат эминарна хъи, Килиса чпиз садикъ жада.

Зи пабни зун а конгрессда авай. Сабинади заз лагъана: «Ричард, къарагъна и беябурчивал Месигъдин чинилай чуьхуьх! Абуру Адан чиниз тфу гузва.» За адаз лагъана: «За акӀ авуртӀа, вун гъуьл авачиз амукъда.» Ада жаваб гана: «Заз кичӀезвай гъуьл кӀандач.»

А береда зун къарагъна ва конгрессда рахадамаз месигъвияр рекъизвайбур ваъ, Иса Месигъ тарифарна ва малумарна хъи, сад лагъайди чун Иса Месигъдиз садикъ хъана кӀанзава. Чи рахунар вири уьлкведа трансляция ийизвай ва вири уьлкведиз Коммунистрин Парламентдин трибунадилай лугъзвай Месигъдин хабар ван атана. Ахпа закай адан эвез хкудна, амма и кӀвалах адаз лайихлу тир.

Православрин ва протестантрин килисайрин регъберри коммунизмдиз гъахъин паталай са-садахъ галаз женгдай. Православрин епископди вичин пекинал баскӀум хъута туна ва кешишриз лагъана хъи, вичиз мад «Куь Регъим» лугъуз эвер тавурай, амма «Юлдаш епископ» лугъурай. Петреску ва Рошияну

хътин кешишри лап «викIегъ» гьерекатна. Абур чинеба полициядин офицерар хъана. Румынияда лютеран мебедин куьмекчи епископ Реппди теологиядин семинарияда ихътин тарсар гуз башламишна хьи, Аллагъди Вичин гаф пуд сеферда ачухарна ганва: сад Муса пайгъамбардиз, сад Исадин куьмекдалди, пуд лагъайдни адалай вилик атайди эвеззавай Сталиназ.

Зун Ресита лугъудай шегъердин баптистрин конгрессдиз фенвай – им яру байрагъдин кIаник физвай конгресс тир, анал вирида Советский Союздин гимн кIвачел къвазна кIелзавай. Баптистрин президентди Сталин тарифарна лагъана хьи, ам Пак Каламдин чIехи муаллим я ва ада ийизвай къван вири кIвалахарив Аллагъдин гаф къилиз акъудзава!

Гъавурда акъван герек я хьи, зи рикI алай асул баптистар рази хъанач ва Месигъдиз вафалу амукъна гзаф азабар чIугвана. Амма коммунистри чпин регъберар «хкъягъна» ва баптистриз абур къабулинилай маса чара авачир. Исятдани коммунист халкъарин «деветдин»<sup>1</sup> клисайра къилин диндин регъберин арада ихътин гьал ава. Месигъдин къуллугъчийр жедай чкадал коммунизмдин къуллугъчийриз элкъвенвайбуру чпихъ галкIун тавур стхайрихъ тахсирар кутаз башламишна.

Россиядин иманлуьри чпин революциядилаь къулухъ чинеба килиса яратмишай хътиз, идара вичин гъилиз къачунвай коммунизмди ва девлетдин клисадин регъберин хайинвили чун Румынияда чинеба килиса яратмишиз мажбурна: вафалувилив Аллагъдин гаф пайдай ва Месигъдин паталай аялар Аллагъдихъ элкъурдайди. Коммунистри и кIвалахар къадагъа авуна ва девлетдин килиса табий хъана.

Муькуьбурухъ галаз санал за чинеба кIвалахиз башламишна. Къецелай заз хъсан везифа авай – зун Норвегиядин Лютеранский Миссиядин пастор тир ва и везифади зи асул чинеба кIвалах кIевзавай. Идахъ галаз санал зун Румыниядин Клисайрин

1 [къейд: IДевлетдин килиса девлетдин къейдийатда авай ва ада идара ийизвайди я. Гзаф тоталитарный системайра девлетдин клисадин членрин гьисаб адет яз уьлкведа авай вири месигъвийрин цуд процентдилаьни тIимил я. Муькуьбуруз «чинеба» ибадатиз кIанзава.]

Дуьньядин Меслятдин векил тир. (Румынияда чаз чизвачир хьи, и тешкилатди коммунистрихъ галаз КӀвалахда. А береда ада анжах инсанриз куьмекдай КӀвалахарзай.) И кье везифади заз зи чинеба КӀвалахдикай хабар авачир гьукуматдин хура кьвазиз куьмекна.

И чинеба КӀвалахдиз кье пад авай. Сад лагьайди, чна урус аскеррихъ галаз тухузвай чинеба КӀвалах. Кьвед лагьайди, Румынияда лукӀ хьанвай халкъарихъ галаз тухузвай чинеба КӀвалах.

## Урусар – чанда гзаф гишинвал авай инсанар

Зи дуст православный кешишди заз зенгна лагьана хьи, урус офицер адан патав рикӀ ахьайиз атана. Зи дустуниз урус чӀал чизвачир. Амма заз урус чӀал чизва лугьуз, ада зи адрес а касдиз гана. Муькуь юкьуз а кас зи патав атана. Адаз Аллагь КӀанзавай, амма садрани Пак Калам акунвачир. Адаз диндин савад авачир ва садрани диндин кьуллугьра хьанвачир (а береда, Россияда лап тӀимил килисаяр авай). Адаз Аллагьдикай са затӀни чин тийиз Ам КӀандай.

За адаз Исадин дагьдин вяз ва кьисаяр КӀелна. Абуруз яб гайидалай кьулухъ, ада гзаф хушивилив кьуьлериз башламишна ва лагьана: «Вуч иервал я! Зун и Месигь чир тахьана гьикӀ яшамаш хьанвайди я?» Заз сад лагьай сеферда Месигьда икьван хвешизвай инсан аквазвай.

Ахпа за са гьалатӀ ахьайна. За ам гьазур тавуна адаз Месигьдин азабар ва хашунал ягьуникай КӀелна. Ада им гуьзлемишзавачир ва Иса гатанвай кьайдадикай, хашунал ягьуникай ва Ам кьейидакай ван хьайила, креслодиз аватна шехьиз башламишна. Ам Кьуртармишзавайдаз чӀалах хьанвай ва гила и Кьуртармишдайди кьенвай!

Заз адаз килигайла регьуь хьана. Заз жуваз месигьви пастор ва муькуьбурун муаллим лугьузвай, амма садрани и офицер хьтиз Месигьдин азабарик икьван шерик хьанвачир. И касдиз

килигайла хашунин кІвачик ва сура кутунвай Исадин мейитдик шехъзавай Маждалви Майрам рикІел хквезвай.

Ахпа за адаз Исадин чандал хтунин къиса кІелна ва ам дегиш хъайивал хвена. Адаз вичин Къуртармишдайдал чан хтана сурай акъатнай чІал чизвачир. Адаз и шад хабар ван хъайила, ада вичин метер гатана ва лап чиркин гафар рахана экъугъна. Им адан фикир тавуна рахадай къайда тир. Адаз мадни хвеша хъана ва гъарайна: «Адал чан ала! Адал чан ала!» Ада мадни кІвале къуелерна ва адан рикІ хушивилив ацІанвай!

За адаз «Ша чна дуъа ийин» лагъана. Адаз дуъа иййдай къайда чизвачир. Адаз чи «пак» гафарни чизвачир. Ам захъ галаз санал метерал акъвазна ва ихътин гафарив дуъа авуна: «Я Аллагъ, Вун вуч хъсан гада я! Зун Вун тиртІа, Вунни зун тиртІа, За Ви гунагъар гъич багъишламишдачир. Амма Вун асулдани пара хъсан я! Заз ацІай рикІивди вун кІанзава.»

За фикирзава хъи, урус офицердин и чІехи дуъадиз яб гун паталай малаикри чпин вири кІвалахар къвазарна. И кас Месигъди къазанмишнавайди тир!

Магазинда зал урус капитанни, офицер дишегъли гьалтна. Абуру жуъреба-жуъре шейэр къачузвай ва урус чІал гъавурда акъван тийизвай магазинчидихъ галаз рахаз абуруз четин тир. За абуруз таржума ийин теклифна ва чун таниш хъана. За абуруз чи кІвализ нисинин фу нез эверна. Фу недайдалай вилик за абуруз лагъана: «Куън месигъвийрин кІвале ава ва чаз дуъа иййдай адетар ава.» За урус чІалал дуъа авуна. Абуруз фу тІуьнин марагъ квадарна чпин вилкаярни чкІулар туна. Адан чкадал абуру Аллагъдикай, Месигъдикай ва Пак Каламдикай суалар гуз башламишна. Абуруз са затІни чизвачир.

Абурухъ галаз рахаз асант тушир. За абуруз виш хеб авай ва абурукай сад квадарнай итимдикай къиса ахъайна. Къил коммунист идеологиядив ацІанва лугъуз абуру гъавурда акъунач. Абуру хабар къуна: «Адаз гъикІ лагъана виш хеб авай? Коммунистрин колхоздин фермади абуру къахчуначни?» Ахпа за «Иса пачагъ я» лагъана. Абуру жаваб гана: «Вири пачагъар инсанар идара ийизвай пис инсанар хъанвайди я.

Исани диктатор я жеда.» За абуруз уьзуьмлухда кӀвалахзавай фялейрикай кыса ахъайала, абуру лагъана: «Абуру дуьз кӀвалахна хьи, уьзуьмлухдин чӀехидан чина къвазна. Уьзуьмлух колхоздинди хъана кӀанзава.» Абуруз Пак Каламдин ихтилатар вири цӀийи тир. За абуруз Иса дидеდიлай гьикӀ хъанатӀа ахъайна ва абуруни рагъ акӀидай патанбуруз аси тир шей хабар къуна: «Майрам Аллагъдин паб тирни?» Абурухъни гзаф муькуьбурухъ галаз рахайла заз чир хъана хьи, коммунизмда гзаф йисар яшамишной урусриз Шад Хабар маса жуьре эгекъарна кӀанзава.

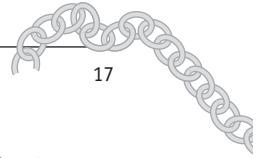
И гьакъикъат гзаф халкъариз я. Юкъван Африкадиз фенвай миссионерриз Яшай 1:18-да кхъенвай гафар: «Куь гунагъар яп-яру хъайитӀани, За абур жив хъиз лап-лапу ийида», абурун чӀалал гьикӀ элкъуьрдатӀа чизвачир. Юкъван Африкада садазни уьмуьрда жив акунвай туш ва абуруз жив лугъудай гаф авачир. Миссионерри абурун чӀалал икӀ элкъуьрна: «Куь гунагъар кокосдин къен хътиз лацу ийида.»

Чун Шад Хабар «Марксдин чӀалал» элкъуьриз мажбур хъана хьи, абур гъавурда акъурай. Им чавай жувавай жедай кар тушир, амма Пак Руьгъди чун ишлетмишна кӀвалахна.

Капитанни дишегъли офицер гъа юкъуз инанмиш хъана. Ахпа абуру чаз урусриз ийизвай чинеба къуллугъдиз гзаф куьмекна.

Чна агъзурралди Шад Хабарар ва маса иманлу ктабар чинеба чапна урусриз пайна. Чна муькуь рекъеривни Аллагъдин Каламдин копияр урусрин гьилера кутазвай. Урус аскерар са шумуд йис дяведа авай ва абурукай гзафбуруз чпин кӀвалера авай аялар фадлай акунвачир. (Урусрин чпин аялрал пара рикӀ ала) Зи гада Михай ва муькуь цӀуд йисалай агъуз аялар жибинра Пак Каламар, Шад Хабарар ва муькуь Аллагъдин ктабар аваз куьчейрал, паркара авай урус аскерин патав фидай. Урус аскерри чпин шумуд йисара такунвай аялар рикӀел хтана, абурун къилел кап алтаддай, ширин рахадай. Аскерри абуруз къенфетар ва я шоколад гудай, аялрини абуруз Пак Калам ва Шад Хабар гудай ва абуруни рикӀяй къабулдай. Фад-фад чаз хаталу тир кӀвалах аялри хата галачиз ийидай. Абур урусриз





«жегьил миссионерар» тир. Нетижа гзаф хъсан тир. Гзаф урус аскерри Шад Хабар икI къабулна, абуруз а ктаб гудай маса рехъ авачир.

## Урус аскеррин казармайра Аллагъдин гаф паюн

Урусриз гзаф сятар кIандай. Абуру виридавай сятар чуьнуьхдай. Абуру инсанар куьчедал къвазарна абурувай сятар чпиз гун тIалабдай. Чаз гъар гьилел са шумуд сят алуькнай урусар ва туьтена будильникар куднавай дишегьли офицерар аквадай. Абуруз идалай вилик сятар садрани хъанвачир ва абур сятрив тух жезвачир. Сят кIанзавай румыниявиар Совет Армиядин казармадиз фена абуру чуьнуьхнавай сятар къачуз мажбур тир, гзаф берейра чпин сятар пулунихъ къахчузвай. ИкI, румыниявиар урус казармайриз фин вердиш гьал тир. Чинеба мебеддини идакай менфят къачузвай: сят къачуз фидамаз чаз абурун казармадин къенез рехъ ахъа жезвай.

Садлагъай сеферда за казармада Аллагъдин гаф православный суварриз – Пак Павел ва Пак Петрудин юкъуз рахана. Зун сят къачузвай къасарна абурун дяведин базадиз фена. За лагъана хьи, са сят лап багъа, муькуьди куьлуь ва муькуьдни гзаф чIехи тир. Зи патав са шумуд аскер атана ва къачун паталай затIар теклифзавай. За икI зарафатарна: «Куь арада Павел ва Петру тIвар алайбур авани?» Ахътинбур авай. Ахпа за лагъана: «Квез чизвани, къе куь православный килисади Пак Павел ва Пак Петрудиз гьурметзавай югъ я?» (Бязи яшлу урусриз чизвай) За жузуна: Квез чизвани Павел ва Петру гьим тиртIа? Садазни чизвачир ва зун абуруз Павел ва Петрудикай рахаз башламишна. Яшлу аскеррикай сада зи гаф атIана лагъана: «Вун иниз сят къачуз атанвач, вун жуван имандикай рахаз атанва. Чахъ галаз инал ацукъа ва чаз рахух! Амма игътиятлу хъухъ! Чаз чизва ина гьйдакай игътиятна кIанзава тIа. Зи патав гвайбур вири хъсан инсанар я, амма за жуван гьил ви метел эцигайла вун анжах сятрикай рахух. За жуван гьил къахчурла

жуван рахунар давамара.»

Зи патарив гзаф инсанар кІватІ хъана ва зун абуруз Павел ва Петрудикай, Павел ва Петрудин паталай кьенвай Месигьдикай рахана. Вахт-вахтунда абуру ихтибар тийизвай са итим къвезвай. А аскерди вичин гьил зи метел тазвай ва за сятар хабар къазвай. А итим хъфела за Месигьдикай рахаз давамна. Урус месигьви аскеррин куьмекдалди, зун са шумуд сеферда аниз мадни хъфена. Абурун гзаф дустариз Месигь жагъана ва агъзурралди Шад Хабар абуруз чинеба пайна.

Чи чинеба мебеддин са шумуд стхаярни, вахар идан паталай кьуна ва абур мягъкемдаказ гатана, амма абуру чун маса ганач.

И кІвалах тухудай берейра, чаз Урусатда авай чинеба мебеддин стхаяр аквазвай, абурун тежрибадикай ван къвезвай ва хвешизвай. Сад лагъайди, чаз абурун паквал аквазвай. Абур гзаф йисара коммунизмдин вахтунда яшамишна. Амма уьцӱуь це яшамишзавай балугъдин як уьцӱуь тахъана ширин амукъзавай хъгиз, абур коммунист мектебдай акъатна, амма чпин чанар Месигьдин рекье михьи хвена.

И урус иманлуьрин рикІер гзаф иер я. Абуру лагъана: «Чаз чизва хьи, чи пармакрал алай баскІумни кьутади хъ галаз авай гъед Месигьдиз-аксидин гъед я.» Абур и гафар лугъудамаз гзаф перишан тир. Абуру чаз Шад Хабар муькуь урус аскерриз пайиз куьмекна.

Завай лугъуз жеда хьи, абуруз месигьвийрин вири хсусиятар авай, амма рикІе хвешивал авачир. Абуруз а хвешивал анжах Исади хъ элкъведамаз хъана, ахпа квахъна. За идакай гзаф фикирна. Са сеферда за са баптистдивай хабар кьуна: «Квез вучиз хвешивал авач?» Ада жаваб гана: «Зун гьикІ шад жен? Зун жуван пастордикай жув асул месигьви тир чІал, гъамиша дуьа ийизвай, инсанрин чанар кьуртармишун паталай чан эцигзавай чІал чуьнуьхриз мажбур я. Пасторди чинебан полициядив вири агакьарзава. Чна са-сад хуьзва ва чубанри чпин суьруь маса гузва. Чи рикІин деринда кьуртармиш хьунин шадвал ава, амма квез авай, винелай аквазвай хвешивал чаз амач.»

Месигьвили чаз маракьлу шейер кьалурзава. Азад уьлквейра

са инсан Аллагъдин рекъиз гъидамаз, цИийиз инанмиш хъанвай а инсандивай сакит яшамишзавай са Аллагъдин кІвалин уъзви хъайитІа жада. Амма есирвиле авай уълквейра сад имандиз гъайила чаз чизва хьи, ам душтагъдиз фин ва адан аялар етимар амукъин мумкин я. Сад имандиз гъайила, жезвай хвешивал муъкуъ гъиссдихъ акахъзава – адан эвез хкатна кІанзава. Чун там цИйи къайдадин месигъвийрал гъалтна – Чинебан Мебеддин Месигъвийрал.

Ина чун мягътеларнай шейэр гзаф хъана.

Гзафбур чІалах я хьи, чеб иманлуяр я, амма асулдай абур иманлуяр туш, чаз акуна хьи, гъа жуьре урусрин арада гзафбур чеб атеистар тирдаз чІалах я, амма асулдай абур атеистар туш.

Поезда са урус офицер захъ галаз чин-чинал ацукъна. Сакъве декъикъа зун адахъ галаз Месигъдикай рахана ва ада башламишна заз атеистрин гафар элягъиз. Адан сивяй Марксан, Сталинан, Вольтеран, Дарвинан ва муъкуьбурун Пак Каламдиз акси гафар сел хътиз авахъзавай. Ада заз жуван наразивал къалурдай имкан ганач. Ам са сят рахана зун эминаруз кІанзавай хьи, Аллагъ авай туш. Ада куътягъайла за жузуна: «Эгер Аллагъ авачІа, вучиз четинвилез аватайла, вуна дуъа ийизва?» Угъривалдамаз мягътел хъанвай угъриди хътиз ада жаваб гана: «Ваз гъинай чизва за дуъа ийизвани-ийизвачни?» За адаз катдай имкан ганач. «Сифте за вавай жузуна. Зани вуна вучиз дуъа ийизва, лагъана хабар къуна. Жаваб це!» Ада къил агъузна хиве къуна: «Дяведа, чун немецри элкъуьрна къадамаз чна вирида дуъа авуна! Чаз гъикІ дуъа ийидатІа чизвачир. Чна «Аллагъ ва дидедин руьгъ» дуъа лагъана, рикІиз Килигзайдан вилера им гзаф хъсан дуъа я.

Зал са гъуьлни-паб гъалтна, къведни скульпторар тир. За абуруз Аллагъдикай лагъайла, абуру жаваб гана: «Ваъ, Аллагъ авай туш. Чун *аллагъсузар* я. Амма чна ваз чи къилел атанвай маракълу къиса ахъайда.

Садра чна Сталинан статуядин къилел кІвалахзавай. КІвалахдамаз зи папа лагъана: «Чехи тІуб аку! Чи муъкуъ гъилелни и тІуб авачиртІа, гъилин тупІарни кІвачин тупІар

хътин тиртӀа, чавай кӀута, станок, ктаб ва фудин кӀус къаз жедачир. Инсандин уьмуьр и куьлуь тӀуб авачиз мумкин жедачир. Гила, и тӀуб ни яратмишнава? Чаз къведазни мектебда марксизм фенва ва чизва хьи, цавни чил чеб-чпиз хъанва. Абур Аллагъди яратмишнавач. Заз акӀ чирнава ва зун адал чӀалах я. Амма Аллагъди цавни чил яратмишнавачтӀа, анжах са яцӀу тӀуб яратмишнаватӀани, и куьлуь шейнинин паталайни Ам тарифдиз лайихлу я.

Чна эквдин лампочка, телефон, рельсер ва муькуь затӀар яратмишнавай Эдисон, Бэл ва Стефенсон тарифарзава. Бес и яцӀу тӀуб Яратмишнавайди вучиз тарифарзавач? Эдисоназ и яцӀу тӀуб авачиртӀа, адавай са затӀни яратмиш жедачир. Анжах и тӀуб яратмишнавай Аллагъ тарифун дугъри кар я.»

Гьуьлериз папари чпиз акьуллу гаф лугьудамаз фад-фад хъел къвезвай хътиз, идан гьуьлуьзни хъел атана. «Ахмакъ гафар рахамир! Ваз чирнава хьи, Аллагъ авач. Ваз и кӀвале «жучокар» авачтӀани чизвач. Чун хатадик акатун мумкин я. Жуван кьиле *мягькемдаказ* кутур хьи, Аллагъ авач. Цавара *садни* авач!»

Папа жаваб гана: «Им чӀехи муьжуьзе я. Цавара чи бубаяр ахмакъвилив чӀалах хъанвай Кьудратлу Аллагъ аватӀа, чаз яцӀу тӀуб жен тӀебии я. Кьудратлу Аллагъдивай вири ийиз жезва ва Адавай яцӀу тӀубни яратмиш жезва. Амма цавара садни авачтӀа, яцӀу тӀуб яратмишнавай «Садазни» за вири рикӀив ибадатда.

ГьакӀ, абур «Садазни» ибадатзайбур хъана. Абурун инам вахт финвай чӀехи хъана, абур инанмиш тир хьи, «Садни» анжах тӀуб яратмишнавайди ваь, амма цавара авай гъетер, цуьквер, аялар ва гъаятда авай вири гуьзел шейер яратмишнавайди я. Ибур Павел Афинадиз фейила, ана гьалтнавай «ЧАЗ ТЕЧИДАЙ АЛЛАГЪДИЗ» ибадатзавайбуруз ухшар тир (Илчийрин Крар 17:23).

И гьуьлуьзни папаз за лагъана, цавара дугъриданни Руьгь тир Аллагъ ава ва абуруз гзаф хвешизвай. За лагъана Ам муьгьуьббатдин, акьулдин, гьакъикъятдин ва къуватдин Руьгь я ва Адаз абур акьван кӀан хъана хьи, Вичин авай-авачир са Хва Вич абурун паталай хашунал кьурбанд гьурай лугьуз ракъурна.

Абур чпизни чин тийиз Аллагъдиз чІалах инсанар тир. За абуроз рехъ къалурна хъи, са камни вилик фирай – къуртармиш хъурай ва гунагърикай михъи хъурай.

Садра заз куьчеда са офицер паб акуна. За адаз лагъана: «Заз чизва хъи, чин тийизвай дишегълидихъ галаз куьчедал рахан хъсан туш, амма зун пастор я ва зи фикирар михъи я. Заз квехъ галаз Месигъдикай рахаз кІанзава.»

Ада жузуна: «Ваз Месигъ пара кІанзавани?» За лагъана: «РикІин къеняй кІанзава.» Ада зун гужахда къуна теменар гуз башламишна. Ихътин везият пастордиз регъуь тир, ва за ни адаз темен гана ва умудна хъи, инсанри чун мукъвабур я лагъана фикирда. Ада заз кІевиз лагъана: «Зазни Месигъ пара кІанзава!» За ам чи кІвализ гъана ва зун мягътел хъана, вучиз лагъайтІа, адаз Месигъдикай са затІни чизвачир – анжах Адан тІвар чизвай. Амма адаз Ам кІанзавай. Адаз чизвачир хъи, Ам Къуртармишдайди я, къуртармиш хъун вуч ятІани чизвачир. Адаз Месигъ гъина ва гъикІ яшамишна къенватІа чизвачир. Адан чирунар, уьмуьр ва къуллугъдикай хабар авачир. А дишегъли заз ажайиб тир: тек са тІвар чизвай кас гъикІ лагъана кІан жен мумкин я?

За жузурла, ада гъавурда кутуна: «Аял береда заз шикилар кІелиз чирна. «А»-диз аял авай, «б»-диз булка, «в»-диз вирт ва гъакІа давамзавай.

Зун мектебдиз фейила, заз чирна хъи, коммунист Ватан хуьн зи пак буржи я. Заз коммунизмдин эдеб-адетар чирнавай. Амма заз «пак буржи» ва «эдеб-адетар» гъихътинбур ятІани чизвачир. Заз абурун шикилар лазим тир. Заз чизва хъи, чи бубайриз уьмуьрда авай иер, тарифдиз лайихлу ва гъакъкъи шейерин шикилар авай тир. Зи бадеди гъамиша са шикилдин вилик къил агъуздай ва лугъудай хъи, ам Месигъдин шикил я. Зазни а тІвар пара кІан хъана. А тІвар заз гзаф мукъва хъана. А тІвар къурла, заз акъван хвеша жезва.»

Адаз яб гайила, Филиппвийриз 2:10-да кхъенвай гафар зи рикІел хтанва: Исадин тІварцин вилик вирида къил агъузна кІанда. Белке Месигъдиз-аксида са вахт чилелай Аллагъдикай

авай чирвилер квадарда. Анжах Месигъдин тӱварце кӱват ава ва ада инсан нурдиз гъизва.

Адаз хвешиз-хвешиз Месигъ зи кӱвале жагъана, гила тӱвар пара кӱанзавай Месигъ адан рикӱе яшамишзава.

Зун урусрихъ галаз яшамишзавай гъар са вахт поэзиядив ва дерин манадив ацӱанвай. Хуш Хабар ракъун рекъера пайзавай вахаз зи адрес маракӱлу хъанвай са офицердиз ганва. Са няхнихъ ам зи кӱвализ атана – къакъан, иер урус лейтенант тир.

За адавай хабар кӱна: «Вуч я зи кӱуллугъ?»

Ада жаваб гана: «Зун экв кӱанз атанва»

За адаз Пак Каламдин виридлайни важиблу чкаяр кӱелиз башламишна. Ада вичин гъил зидан винел туна лагъана: «За вири рикӱив тӱалабзава, зун рекъелай алудмир. Зун мичӱвиле хвенвай халкъдикай я. Дуъз лагъ, им дугъридани Аллагъдин Гаф яни?» За ам чӱлал гъана хъи, ам Аллагъдин Калам я. Ада са шумуд сятдин къене яб гана ва Месигъ къабулна.

Диндикай суъгъбет фидамаз урусар тӱмил береда гъакӱ винелай фида ва рикӱ ачух жедач. Диндиз акси, тахъайтӱа, адан патал гъуъжетардамаз ва Месигъ ахтармишдамаз, абуру чан эцигзава. Идан паталай Россияда коммунизмдин береда месигъвияр чан-къазанмишдайбур тир. Тарихдиз килигайла, урусар диндар инсанар тир. Ихътин уълквеяр Хуш Хабар паюн патал дигмиш хъанва ва бегъерлу я ва чна абуруз Пак Калам пайдамаз дуънья физвай рехъ дегиш жезва. Им чӱехи мусибат я хъи, Россия ва адан халкъ Аллагъдин Гафунин патал гишин я, амма гзафбуру абур гъич хцеба къазвач.

Чна урусриз авур кӱуллугъди гзаф бегъерар гъана.

Зи рикӱел Петру хтана. Ам гъи урус дустагъда квахънатӱа чизвач. Ам жегъил тир – белки адаз къад йис авай. Россиядин армиядихъ галаз Румыниядиз атанвай. Ам чинеба кӱватӱ жезвай чкада Аллагъдихъ элкъвена ва заз вич це кутур лагъана.

Це кутуна акъудайдилай кӱлухъ за адавай тӱалабна хъи, Пак Каламда адаз виридлайни пара эсер авунвай ва Месигъдин патав къвез куъмекай гафар гъибур ятӱа лугъурай. Ада лагъана хъи, са сеферда чун чинеба кӱватӱ хъайила, за Лука 24 кӱелзавай, ана

Иса Эммаусдиз физвай къве шагирддал гьалтнай. Абур хуьруьв эгекъайла, Исади вичи-вич яргъаз физвайди хъиз тухвана (28). Петруди лагъана: «Заз маракълу я, Исади вучиз акI лагъана. Адаз дуьз лагъайтIа, Вичин шагирдрин патав амукъиз кIанзавай. Бес вучиз Ада Вичиз рехъ давамариз кIанзава лагъана?». За икI гъавурда кутуна Иса эдеблу я, Адаз инанмиш жез кIанзавай хьи, абуруз Ам патав хъана кIанзава. Акурла, Ам абуруз кIани я, Ам хушивилив абурухъ галаз кIвализ гъахъна. Коммунистар эдеблу туш. Абур дяведив чи рикIериз ва акьулриз гъахъзава. Абуру уькненлай-нянал къван чпиз яб гуз мажбурзава. Абуру чпин мектебрин, радиодин, газетрин, плакатрин, атеистрин митингрин куьмекдалди ва чун физвай вири чкайра акI ийизва. Чаз кIани ятIани-туштIани, чун гъамиша абурун аллагъсуз гафариз яб гуз мажбур я. Исади чи азадвал хицеба къазва. Ада хуьтуьлдаказ чи рикIин ракар язава.

Петрди лагъана: «Исади Вичин эдеблувилив зи рикI къачуна.» коммунизмдин ва месигъвилин арада авай фаркъини ам инанмишвилиз гъана. Исадин и хесетди тек и урусдиз таъсирнавачир. (Са пасторди хътиз са идакай садрани и жуьре фикирнавачир).

И суьгъбетдилаь къулухъ Петрди вичин уьмуьр ва азадвал шумуд сефер хатадик кутуна месигъви ктабар чинеба ракъурна, Румынияда ва Россияда чинеба мебедриз куьмекна. Эхирда ам къуна. Заз адакай ван хъайи эхиримжи гаф ам я хьи, ам гъеле дустагъда амай. Ам къенатIа? Ам эхир Цаварал фенватIа, я тахъайтIа чилел хъсан дяве тухузматIа? заз чидач. Ам къе гъинватIа анжах Аллагъдиз чида.

Петр хътиз гзафбур анжах Аллагъдик элкъвенвач. Чна гъамиша муькуьбурун чанарни Месигъдин патал къазанмишна кIанда. Им гъеле кIвалахдин са пай я. Гъар са къазанмишнавай чандикайни муькуьбур къазанмишдайбур авуна кIанзава. Урусар тек Аллагъдик элкъвенвачир, амма абуру чинеба мебеда муькуьбур Аллагъдин рекъиз гъидайбур хъанвай. Абур Месигъдин патал викIегъ тир ва лугъузвай хьи, чпин паталай чан ганвай Месигъдиз чпи ийизвай кIвалах лап тIимил я.

## ЛукӀ хьанвай халкъдиз ийизвай чинебан къуллугь

Эвел коммунистри клисайрин регьберар чпин патаз ялин патал хьсан шейэр теклифзавай, амма мукьвара абуру чпин маскаяр алудна. Терроризм башламишна ва гзафбур дустагь авуна. Месигьдиз инсандин чан къазанмишин четин са кӀвалах хьана, са береда урусриз гьакӀ тир.

Месела, вахт алатайла зун Аллагьдин куьмекдалди Месигьдихь за жува элкьуьрнавай инсанрихь галаз дустагьда авай. Захь галаз са камерада Месигьдиз инанмиш хьана лугьуз ругуд аял гвай са кас авай. Адан пабни аялар гишинвиле авай. Адаз мад абур садрани акван тийин мумкин тир. За адавай хабар къуна: «За вун Месигьдиз элкьуьрна лугьуз ва адан паталай ви хзан ихьтин пис везиятдиз аватна лугьуз ваз закай хьел авачни?» Ада жаваб гана: «Зун гуьзел Кьуртармишдайдан патав гьана лугьуз, заз ваз чухсагьул лугьудай гафар эгекьзавач. За им са затӀиникни дегишардач.»

Ихьтин гьалда чирун асантишир. Чи жемят зулумдин кӀаник галай. Коммунистри виридавай абурун гьиле авай шейэр къахчунвай. Фермердин гьилияй абурун талаярни хипер къахчуна, чӀарар атӀузвайдавай ва пекер цвазвайдавай абурун кульуь чкаяр къахчуна. Тек капиталистрин вар-довлет къахчунвачир, гзаф кесиб инсанрини пара азабар чӀугуна. Лугьуз жеда хьи, гьар хзанда сад дустагьда авай ва кесибвал гзаф жезвай. Инсанри жузузвай: «Муьгьуьббатдин Аллагьди вучиз писвилез икъван рехь ганва?»

ГьакӀни, расулризни вад лагьай юкьуз Месигьдикай вяз ийиз четин тир, вучиз лагьайтӀа Исади хашунал рекьидамаз икӀ лагьана: «Зи Аллагь, зи Аллагь, Вуна вучиз Зун тек туна?» Амма чаз акурла хьи, а кӀвалахди бегьер гьиз давамзава, субутзава хьи, и кӀвалах чакай ваь, Аллагьдикай тир. Месигьви иманди ихьтин суалриз жаваб гузва. Месела, Исади чаз чна хьтиз зулум чӀугвазвай – рекьизвай, гишинзавай, кишӀери херериз мез гузвай Лазардикай рахана, амма эхирда малаикри Лазар Ибрагьиман гужахдиз тухвана.



## Чинебан мебедди ачухдаказ гьикІ кІвалахна?

Са нисинихъ за муькуь чкада кІвалах аквадамаз, зи папа Будапештда чІехи МАЛАХА заводдин вилик агъзур фялейрин вилик Аллагъдин гаф рахана. Ам фялейриз Аллагъ ва къуртармиш хъуникай рахана. Муькуь юкъуз и заводда гзаф фяле коммунизмдин гъахъсузвилериз акси акъатна лугъуз гуьлледив яна. Абуруз шад хабар вахтунда ван атана!

Чун чинебан мебед тир, амма це кутазвай Ягъяди хътиз инсанриз ва регъберриз ачухдаказ Месигъдикай лугъузвай. Са сеферда, къве месигъви стха са гьукуматдин дараматдин вилик премьер-министр Георгиу Дежан патав гъахъна. Чпиз авай а тІимил вахтунин къене адаз Месигъдикай гафарна ва гунагърилайни чпин гуьгъуьна гъатуникай гъил къачу лагъана. Ада викІегъвилев вичиз гаф лагъана лугъуз, абур дустагъдиз вегъена. Йисар фейидалай къулухъ премьер-министр пис начагъ хъайила, са шумуд йис къулухъ адан рикІе а стхайри ацанвай ва адан паталай гзаф азабар чІугунвай шад хабардин тумуни бегъер гъана. Игътияж хъайила, премьер-министрдин рикІел адаз лагъай гафар хтана. А гафар, Пак Каламда кхъенвай хъиз «Аллагъдин гаф яшамиш жезва ва ам кардик -ква, ам къве мурзни хци турунилайни хци я» (Чувудриз 4:12). А гафари адан регъимсуз рикІ атІана ва ада вичин уьмуьр Месигъдин гъилиз гана. Вичин гунагъар хиве къуна, Къуртармишдайди къабулна ва начагъ яз Адаз къуллугъиз башламишна. Мукъвара ам къена, амма вичиз цІийиз жагъанвай Къуртармишдайдан патав фена, вучиз лагъайтІа, къве месигъви адан эвез гуз рази хъана. Къенин юкъузни есир хъанвай миллетра мерд месигъвиар гъахъгинбур я.

Коммунизмдин гъутун кІаник Шад Хабар эгекъарун авайдалайни четин хъана, амма чна са шумуд месигъвилин брошюра гъазурна ва коммунистрин гужлу цензурадай акъудна. Чна критикриз къилел коммунизм яратмишай Карл Марксан шикил алай ва «Религия – опиум для народа» (*Дин – жемьатдиз опиум я*) хътин тІварар алай брошюраяр къалурна. Абуру

ибур коммунистрин ктабар я лагъана фикирна ва тестикъарун патал лишан туна. А брошюрайрин сад лагъай чарар Марксан, Ленинан ва Сталинан гафарив ацӱанвай, им цензорриз хуш тир ва чна Месигьдикай кхьенвай.

Ахпа чна и «коммунист» буклетар коммунистрин демонстацийра пайзавай. Коммунистри Марксан шикил акурла, сад-садахъ галаз гуьжетарна а буклетар къачудай. Абур цӱд лагъай чарчив эгекъна вири Аллагьдикай ва Исадикай кхьенвайди акур къван чун яргъаз физвай.

Гьакӱ, чинебан мебедди анжах чинеба кӱватӱалра ваъ, амма коммунист къучейра коммунистрин регьберриз мягькемдаказ Шад Хабар рахазвай. Элбетта, адан кӱмет чӱехи тир, амма чун ам гуз гъазур тир. Чинебан мебед къенин юкъузни а кӱмет гуз гъазур я.

## Чинеба кӱвалах

Амма чинебан мебеддиз коммунист гьукуматда ва чинебан полицияда чпин терефдарар ва итимар авай.

Чна месигьвийриз лугъузвай чинебан полициядиз кӱвалахал фирай ва чи уьлкведа виридлайни дакӱандай форма алуькрай хьи, абуру чинебан полициядин чинебан иманлуьйриз акси крарикай хабарар гурай. Чинебан мебедин са шумуд стхади чпин иман чьунуьхарна гьакӱ авуна. Абуруз четин тир, вучиз лагъайтӱа, коммунистрин форма алуькна лугъуз абур хзандиз ва дустариз такӱанзавай ва чпин асул кӱвалахдикай рахаз жезвачир. Амма абуру а кӱвалах Месигь гзаф кӱанда лугъуз авунвай.

Зун чинебан полицияди чьунуьхна шумуд йисуз дустагъда чинеба хвейила, месигьви духтур зун гьина аватӱа чирун патал чинебан полициядиз кӱвалахал дуьз хьана. Чинебан полициядин духтур хьтиз адавай вири дустагърин камерайриз гьахъ жезвай ва ада зун жагъурда лагъана умудзавай. Адан вири дустар ам коммунист хьанвай хьтиз фикирна адакай яргъал хьана.

Азабар гузвайдан пекер алукийн дустагъ хъанвайдан пекер алукийнилайни чѣхи къурбанд тир.

Духтурдиз зун дерин, мичи камерада жагъана ва зун дири я лагъанай хабар ракъурна. Зи муъжуьд йисни зур дустагъ хъайи вахтунда, ам зал гъалтнай сад лагъай дуст тир! Адан паталай зун сагъ я лагъай гаф чкIана ва 1956-йисуз Ейзенгауеран – Хрущеван «чимивал» атайла, дустагъда авайбур азадвиллиз акъудайла, месигъвийри зун ахъайин тIалабна ва зун са куьлуь вахт азадвиллиз ахъайна. Эгер и духтур зун жагъурун патал чинебан полициядиз кIвалахал дуьз хъаначиртIа, зун садрани азадвиллиз акъатдачир. Зун гилани дустагъда, я тахъайтIа сура жедай.

Чинебан полицияда чпин везифадикай менфят къачуна чинебан мебеддин стхайри чаз шумуд сеферда виликай хабарар гана ва чун чѣхи хатадикай хвена. Къенин йикъаризни коммунист уьлквейра чинебан мебеддиз чинебан полицияда чпин итимар ава ва абуру вилик къвезвай хатайрикай хабар гуз месигъвийар хуьзва. Садбур гьукуматда чѣхи везифайра ава, абуру чпин Месигъдиз авай иман чуьнуьхарна чаз чѣхи куьмек ийизва. Са юкъуз цавара абурувай чпи гила чинеба къуллугъай Месигъдиз авай иман ачухдаказ къалуриз жеда.

Амма чинебан мебеддин гзаф уьзвийар дуьздал акъудна ва абур дустагъ авуна. Чи арада чинебан полициядиз чи крарикай хабарар гузвай «Ягъударни» авай. Гатунар, наркотикар, кучIунар ва шантаж авуна, абуру стхаяр маса гудай къуллугъчийар ва уьзвийар жагъурдай.

# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

## «Садазни идалай чІехи муьгьуьббат авач...»

1948-йисан февралдин 29-дал къван за ачухдаказни, чинебани кІвалах тухузвай. А иер 7-лагъай юкъуз зун клисадиз физвай рекъе куьчедал чинебан полицияди чуьнуьхна.

За фад-фад Пак Каламда са шумуд сеферда кхьенвай «инсан чуьнуьхин» вуч я лугъуз фикирзавай. Коммунизмди чаз ам вуч ятІа чирна.

А береда гзафбур и жуьре чуьнуьхнай. Чинебан полициядин машин зи вилик къвазна, къуд кас акъатна зун къенез сухна. Зун дустагъдиз тухвана ва муьжуьд йисалайни артух ана чинеба хвена. А вахтунда садазни зун дири ятІа, къенватІа чизвачир. Зи папан патав чинебан полициядай атанвай, абуру чеб азадвилез ахъайнавай дустагъар я лагъана. Абуру зун кучукдай береда чеб анал алай лагъана. Зи папан рикІ хана.

А береда вири деноминацийрин клисайрай агъзурралди иманлуяр дустагъда кутунвай. Тек кешишар ваъ, амма чпин имандикай шагъидвалзавай ади хуьруьнвияр, жегьил гадаярни, рушар дустагъдиз вегъенвай. Дустагъар ацІанвай ва вири коммунист уьлквейра хътиз, Румыниядани дустагъда жен, азабар чІугван лагъай чІал я.

Гузвай азабар са чІавуз акъалтІай пис тир. Заз жува чІугунвай азабрикай гзаф рахаз кІандач, вучиз лагъайтІа, заз азият физва. Рахадамазни завай йифиз ксуз жезвач.

*«В подполье с Богом», за дустагъда зун Аллагъдихъ галаз вуч азабар яшамашнатІа кхьенва.*

## Рахаз тежедай азабар

Ам кьве гьафте юкьузни-йифиз кІвачел кьвазарна. Коммунистриз ада вичин стхаяр маса гана кІанзавай, амма ам мягькем кьвазна маса ганач. Ахпа абуру адан цукьвед йис авай хва дустагъдиз гъана бубадин вилик гатаз башламишна ва лагъана хьи, пасторди абуруз кІанзавай малуматар лугьун тавуртІа, аял гатаз давамарда. Язух итимди акьулдин пай квадарнай. Ада жедай кьван эхна, ахпа вичин хциз лагъана: «Александр, за абуруз кІанзавай малумат гана кІанда! Завай вун гатазвайди мад эх жезмач!» Хци жаваб гана: «Буба, заз хаин буба гана гьахъсузвал ийимир. КІеви кьваза! Абуру зун кьейитІа, зун мецел «Иса ва буба ватан» гафар алаз рекьида.» Коммунистар пехьи хъана аял рекьидай кьван гатана, адан иви камерадин цлариз чкІанвай. Гада Аллагъдиз шукур ийиз-ийиз кьена. Чи играми стха Флореску им акурдалай кьулухъ мад садрани эвел хьтиз хьхъанач.

Чи гьилерал кьене хци мисмарар кутунвай ракъар алуькнай. Чун гьич агьун тавуна кьвазайтІа, мисмарри чун атІудачир. Амма гзаф кьайи камерайра, чун мекъила зурзадамаз, чи гьилер мисмарри атІудай.

Месигьвияр кьил агьузна еперив кутІунна акІ пис гатадай хьи, абурун жендекар инихъ-анихъ агьвадай. Месигьвияр гьамни «камера-холодильник»ра кутадай ва абур акьван кьайи тир хьи, кьенер муркади кьунвай. Зун тІимил пек алаз абурукай садаз вегьенвай. Дустагъдин духтурри инсан муркади кьуна рекьизвай лишанар аквар кьван тІуькІендай хуьдай, а лишанар акурла, къаравулчидиз ишара ийидай ва абур кьенез зверна чун кьачик акьудна, чаз чим акьуддай. Чаз чим акьатайла, чун мадни муркади кьурай лугьуз а кьайи камерадиз вегьедай. Чим акьатдай, ахпа рекьидай кьван муркади къадай, ахпа чим акьатдай – элкьвез хквез гьакІа! Кьенин юкьузни ахьтин вахтар жезва хьи, заз холодильник ахьайиз кичІезва.

Чун месигьвияр, бязи вахтара чалай са тІимил кьван къакьан кьутуйра кутадай. Адан кьене агьваз жедачир. И кьутудин гьар

са пата хци мисмарар гзаф акӀурнавай, кӀарасдин къеняӀ хци мисмарар экъиснавай. Чун агъун тавуна акъваздамаз, хъсан тир. Амма чун а къутуйра куьтягъ тежедай сятралди акъвазардай; чун галатайла ва агъваздамаз, мисмарри чи беденар атӀудай. Чун агъвайтӀа, я тахъайтӀа са эзиле агъурайтӀа, мисмарри чпин кӀвалах аквазвай.

Коммунистри месигъвийрин кьилел гъизвай крар инсандин кьиле гъатдай гъар са затӀинилай артух тир. Заз коммунистрин сифетар акуна, месигъвийриз азабар гудамаз абурун чинари хвешивиликай цӀарцӀар гудай. Месигъвийриз азабар гудамаз, абуру «Чун шейтӀан я!» лугъуз гъарайдай.

Чи дяве жендек ва ивидихъ галаз туш, амма писвилин регъберрихъ ва къуватрихъ галаз я. Чаз акуна хъи, коммунизм инсанрикай туш, шейтӀандикай я. Им руьгъдин къуват я – шейтӀандин къуват ва анжах адалайни чӀехи руьгъдин къуват – Аллагъдин Руьгъдив гъалиб къвез жеда.

За фад-фад азабар гузвайбурувай жузадай: «Куь рикӀера регъим авачни?» Абуру адетдив Ленинан гафарив жаваб гудай: «Какадин къабух хун тавунамаз, къайгъанах ийиз жедач» ва «Опилкаяр тавуна кӀарас атӀуз жедач». За мадни лагъана: «Заз Ленинан а гафар чизва. Амма са фаркъ ава. КӀарасдин тике атӀудамаз са затӀни гъиссавач. Амма куь вилик галайбур инсанар я. Гъар сеферда гатадамаз ада тӀал гузва ва дидеяр шехъзава.» Зи гафарин хийир авачир. Абуру материалистар я. Абуруз материядилай гъейри са затӀни авач ва инсанар абуруз кӀарасар, какадин къабухар хътиз я. Ихътин инанмишвилив абуру дерин вагъшивилиз аватна.

Атеизмдин вегъшивилиз чӀалах жез четин я. Инсан хъсан кӀвалахдин патал гузвай бахшишдиз ва писвилин паталай гузвай жазадиз чӀалах тахъайла, адаз инсан жедай себеб авач. Инсандин къене авай писвилиз сергъедар авач. Азабар гузвай коммунистри фад-фад лугъудай: «Аллагъ авай туш, муькуь дунъяни авай туш, писвилин патакай жаза авай туш. Чавай кӀандай къван кӀвалахар ийиз жеда.» Заз са жаллатди лугъузвай ихътин гафар ван хъана: «За жув гъич чӀалах тушир Аллагъдиз

чухсагьул лугьузва, зун и йикъалди яшамишна ва завай зи рикІе авай къван вири писвал акъудиз жезва.» Ада и писвал чІалах тежедай дережадин амансузвилив ва азабар гунив дустагда авайбурун къилел гъана.

Крокодилди инсан тІуърла, зун гъамлу жезва, амма завай крокодилдиз са гафни лугьуз жедач. Ам эдебдин мехлукъ туш хьи. ГъаКІ, коммунистарни айгъам ийиз жедач. Коммунизмди абурун гъар са эдебдин гъисс чукІурна. Абуру фурс гузвай хьи, чпин рикІера регъим авач.

За абурувай тарс къачуна. Абуру чпин рикІера Исадиз чка тунвачир хъгиз, за къарар къабулна хьи, за жуван рикІе шейтІандиз куьлуь чкани гудач.

За США-дин Сенатдин Хатасузвилин Комитетдин вилик шагъидвалзавай. За анал мусибатлу шейер ахъайзавай, месела, месигъвиар къуд юкъузни йифиз хашунихъ кутІуннавай. Хашар чилел тунвай ва вишералди дустагда авайбуру чпин йикъан игътияжар хашунал янавайбурун чинал ва жендекрал авуна кІанзавай. Ахпа хашар мадни хкажзавай ва коммунистри хъачзавай ва экъуьгъзавай: «Жуван Месигъдиз килиг! Ам гъикъван иер я! Ада цаварай гъикъван хъсан ни гъизва!» За абуруз ахъайна, са кешишдин къил азабрин гъиляй там чІуру жез мукъвал хъана лугьуз, месигъвийриз цварни-пух Пак Суьфре хъгиз гуз мажбур тир. И кІвалах Румыниядин Питести шегъердин дустагда хъана. За ахпа а кешишдивай жузуна, вучиз ам рекъиз рази хъанач хьи, и алчахвиле иштирак тавурай. Ада жаваб гана: «Зун айибмир, миннетзава! За Месигъдилаини гзаф азабар чІугунва.» Пак Каламда жегъеннемдикай кхъенвайбур ва Дантедин Inferno-да (Жегъеннем) авай къагъримандин тІалар коммунистрин дустагда гузвай азабрин патав са затІни туш.

И кІвалах са ва гзаф муькуь ирид лагъай йикъариз Питестидин дустагда хъанвай кІвалахрин лап куьлуь са пай я. Муькуь шейер гъич ахъай жедач. Эгер за а крар элкъвез-хквез ахъа ятІа, зи рикІ къвазда. А крар гзаф мусибатлу ва мурдар я, кхъиз жедач. Куь месигъви стхайрин къилел ихътин пис крар атанва ва гилани къвезва!

Эгер зун коммунисти гузвай азабрин писвиликай ва месигьвийри чеб къурбанд гуникай рахаз давамаратӀа, завай куьтягъ жедач. Ана тек азабар хъанач, амма къагьриманвилерни малум я. Дустагъда авайбурун къагьриманвилери азадвиле авай стхайриз чӀехи гуж гузвай.

Имандин асул чӀехи къагьриманрикай сад пастор Милан Гъаймовичи я.

Дустагъар инсанрив ацӀанвай тир ва гуьзчивал ийизвай касдиз чи тӀварар чизвачир. Дустагъдин бязи къайдаяр чӀурнава лугъуз, абуру дустагъда авайбуруз къанни вад сеферда къамчидив ягъан патал эверзавай. Гъисаб тежедай къван сеферда, пастор Гъаймовичи муькуьдан патал вич ягъурай лугъуз фена. И кӀвалахдив ада тек вичин паталай ваъ, амма Месигьдин паталайни дустагъда авайбурун гуьрмет къазанмишна.

Чи чинеба мебеда кӀвалахзавайбурукай сад жегьил руш тир. Коммунистрин полициядиз чир хъана хьи, ада чинеба Шад Хабар пайзава ва аялризни Месигьдикай тарсар гузва. Абуруз ам къаз кӀан хъана. Амма адаз гзаф азиат гун патал, абуру фикирна хьи, са шумуд гъафта алатайла, адан мехъеррик ам къада. Адан мехъеррин юкъуз рушал свасвилин пекер алай – гъар са рушан уьмуьрда жезвай виридлайни хъсан, хвеша югъ тир! Садлагъана ракар йигиндаказ ахъа хъана ва чинебан полиция гъахъна.

Свасаз чинебан полиция акурла, ада вичин гъилер виликарна хьи, абуру къандалар алуькрай лугъуз. Абуру кубутдаказ къандалар адан гъилерал алуькна. Ада вичиз кӀанзавай гададиз килигна, ахпа гъилерал алай зунжурриз темен гана лагъана: «Зи мехъердин юкъуз заз ихътин хазина ганвай цаварал алай зи Удахлидиз за чухсагъул лугъузва. За шукурзава, зун Адан патал азабар чӀугваз лайихлу я.» Ам гелягъна тухвана, адан удахлини муькуь месигьвийр шехъиз амай. Абуруз жегьил месигьви рушарин къилел коммунист къаравулрин гъилера вуч крар къвезватӀа чизвай. Адан удахлиди вафалу яз ам гуьзлемишзавай. Вад йис алатайла, ам ахъайна – ам терг хъанвай, рикӀ ханвай, вичин яшдилай къанни цӀуд йис яшлу аквазвай са дишегълидиз



элкъвенвай. Ада лагъана хьи, им адавай вичин Месигъдиз ийиз жедай виридлайни куьлуь са кІвалах я. Чинебан мебеда ихьтин гуьзел месигъвиар ава.

## «МефтІ чухуьниз» акси жен

Чун йикъа щерид сятда ацукъна – гьафтералди, варцаралди ва ийсаралди – и гафариз яб гуз мажбурзавай:

*Коммунизм хъсан я!*

*Коммунизм хъсан я!*

*Коммунизм хъсан я!*

*Месигъвал ахмакъ я!*

*Месигъвал ахмакъ я!*

*Месигъвал ахмакъ я!*

*Гъил къачу!*

*Гъил къачу!*

*Гъил къачу!*

Са шумуд месигъвиди завай хабар къуна чун мефтІ чухуьниз гьикІ лагъана акси къвазна. МефтІ чухуьниз акси къваздай са рехъ ава, амни «рикІ чухуьн я». Ви рикІ Иса Месигъдин муьгьуббатдив миxьби авунватІа, рикІиз Ам кІанзаватІа, вавай вири азабариз акси къваз жеда. Сваса вичин рикІ алай, вич гзаф кІандай чамраз вуч ийидач? Дидеди вичин рикІ алай баладиз вуч ийидач? Эгер квез Иса Ам аял хьиз гужахда къунвай Майрамаз хьтиз кІанзаватІа, эгер квез Иса свасаз чам кІандай хьтиз кІандатІа, квевай ихьтин азабариз акси къвазиз жеда.

Аллагъди чун гьикъван азабар чІугунвайдаз килигна ваъ, чи муьгьуббат гьикъван ятІа килигна дуван ийида. Дустагъда чпин имандин паталай азабар чІугунвай месигъвийриз муьгьуббат авай. Зун шагъид я хьи, абуруз Аллагъни инсанарни кІанзавай.

Азабарни вегъшивал къваз тавуна давамзавай. Зун жувалай фейила, я тахъайтІа лап зайиф хъйила ва азабар гузвайбуруз зай гаф акъуддай умуд амачирла, зун зи камерадиз вегъизвай. Садани къуллугъзавачир, зур пай къенвай зун анал ярх хъана

са тӀимил гуж кӀватӀзавай хьи, абуру мад зи винел кӀвалахрай. Гзафбур и вахтунда къена, амма заз гьикӀ ятӀани гуж хквезвай. Вилик кӀвезвай йисарин къене зун хъайи са шумуд дустагъда абуру зи далудин къуд пакун тӀвал ва муькуь кӀарабар хана. Гзаф чкайрал зи як атӀана. Абуру зи беден цемумъжуьд чкадалай курна ва тӀекер акъудна.

Зи хзанни зун пулунихъ азадна Румыниядай акъудна Норвегиядиз гъайила, Ослода авай духтурри абур вири акуна, лекьерал чахуткадин цӀарар акурла лагъана хьи, зун сагъ амуькин вич асул аламат я! Абурун духтурвилин ктабриз килигайла, зун са шумуд йис вилик къена кӀанзавай. Заз жувазни чизва хьи, им мужузе я. Аллагъ мужузейрин Аллагъ я.

Зун чӀалах я Аллагъди и мужузе авуна хьи, квез излемишунрин ва чукурун кӀаник галай уьлквейра чинебан килисадин тӀварцелай рахазвай зи ван хъурай. Ада са кас дири хвена хьи, куь азабар чӀугвазвай, вафалу стхайрин хабарар кӀвез кӀевидаказ эгекъаррай.

## **Куьлуь азадвал, ахпа мадни дустагъ ийин**

Заз анжах са гъафтедин къене куьгъне везифадиз – пасторвилиз хквез ихтияр гана. За къве вяз авуна. Ахпа абуру заз эверна лагъана хьи, завай мад вяз жедач ва гележекда са диндин кӀвалахдикни акахъиз ихтияр авач. За вуч лагъанвай хьи? За жуван мебедин инсанриз меслят гузвай хьи, абуруз «сабур, сабур, мадни сабур хъурай.» Полицейскийди заз гъарайна лагъана: «Вуна лугъузва хьи, абур сабурлу хъурай ва америкавийри атана абур къуртармишда.» За мадни лагъанай хьи, чарх элкӀвезва ва вахтар дегиш жезва. Абуру гъарайна: «Вуна лугъузва хьи, коммунисти мад идара хъийидач! Ибур контрреволюциядин тапарар я!» ИкӀ, им жемятдин арада зи къуллугъдин эхир тир.

Мумкин я гьукумат чӀалах тир, за абурукай кичӀела чинеба къуллугъ хъийидач. Амма абуру дуьз фикирзавачир. Чинеба

ва хзандин куьмекдалди зун эвел ийизвай кІвалахдик мадни элкьвенвай.

Мад за вафалубурун чинеба группадиз шагьидвалзавай, зун абурун патав ихтибар жедай инсанрин куьмекдалди руьгь хьгиз кьвез-хьфизвай. И береда заз атеистрин фикиррин писвал субутин патал бедендал цІарар авай ва за кичІезвайбуруз Аллагьдиз ихтибарна викІегь жедай руьгь гузвай. За коммунистрин буьркьуь авунвай вилерин кІаник Шад Хабар пайзавайбурун чинеба са-садаз Шад Хабар пайиз куьмекзавай кІвалах идара ийизвай. Эгер инсан Аллагьдин кІвалах таквадай кьван буьркьуь ятІа, мумкин я адаз Шад Хабар пайзавайбур акван тийин.

Яваш-яваш, полициядиз зи яратмишуник ва зун авай чка чирун патал маракьди бегьер гана. Зун мадни жагьана ва дустагьдиз вегьена. Са себебдив абуру и сеферда зи хзан дустагь авунач, белке зун машгьур хьана лугьуз. Зун муьжуьд йисни зур дустагьда, ахпа са шумуд йис азадвиле хьана. Гила мадни зун вад йисни зур дустагьда хьана кІанзава.

Зи кьвед лагьай дустагьвал сад лагьайдалай гзаф пис тир. Заз чизвай зи кьилел вуч кьведатІа. Зи бедендин везият гьасятда пис хьана. Амма чна чинебан мебеддин кІвалах жезвай чкада – коммунистрин дустагьда давамзавай.

## **Чна разивал кутІунна: чна вяз авуна ва абуру гатана**

Ихьтин кьисаяр гзаф хьана, зи гьич рикІел аламач шумуд сеферда. Са стхади дустагьда авай муькуьдаз Аллагьдин гаф лугьузвай ва садлагьана кьаравулар атана адан гаф атІана. Абуру ам кьуна «гатадай утагьдиз» калчурна. Ахпа ам гатазвай ва акІ жезвай хьи, и гатун куьтягь жедач, абуру ам ивидин кьене ва пис кьа хкана дустагьдин чилел вегьизвай. Яваш-яваш ада вичин гатанвай жендек кІватІна, тІал галаз вичин пекер дуьзарна лагьана: «Гила стха, абуру зи гаф гьинал атІай тир?» Ада вичин Шад Хабар лугьуз давамна!

Заз гуьзел шейер акунва!

Бязи берейра вяз ийизвабур Пак Руьгьди идара ийизвай гьакӀан, саде инсанар тир ва абур гуьзел рахадай. Абуру чпин гафара вири рикӀ кутазвай, вучиз лагьайтӀа, ихьтин жаза гузвай шараитда вяз ийин зарафат тушир. Ахпа кьаравул кьвез вяз ийидайди тухвана зур чан амуькьдалди гатадай.

Герладин дустагьда Гречу тӀвар алай са месигьвидиз рекьидал кьван гатун кар атӀанвай тир. И кӀвалах са шумуд гьафтеда авуна, ам яваш-яваш гатазвай тир. Адан дабанар са сеферда резиндин дубинкадив гатазвай, ахпа тазвай. Са шумуд декьикъадила ам мадни гатазвай, ахпа мадни ва мадни. Адан кьелечӀ чкаяр гатазвай. Ахпа духтурди адаз раб ягъазвай. Ам сагъ хьижезвай ва гуж кӀватӀ хьувурай лугьуз, адаз хьсан фу гузвай, ахпа мадни, ам яваш-яваш и гатуникай рекьир кьван гатазвай. И азабрин кьиле кьвазнавайди коммунист партиядин юкьван комитетдин уьзви Рек тир.

Гатазвай берета Река Гречудиз коммунистри фад-фад месигьвийриз лугьузвай гаф лугьудай: «Ваз чизвани *зун* Аллагъ я. Ви уьмуьрни, кьеникьни зи гьиле ава. Цавара авайдавай вун сагъ хуьн патал кьарар кьабул жедач. Вири *залай* аслу я. Заз кӀан хьайитӀа, вун яшамишда. Заз кӀан хьайитӀа, вун рекьиде. *Зун Аллагъ я!*» Ада месигьвийриз экьуьгьна.

Греку стхади и мусибатлу гьалда Реказ маракьлу жаваб гана, заз а жаваб Рекудикай вичикай ван хтана. Ада лагьана: «Ваз жува лагьай гафар гьикьван дерин тир чӀал чизвач. Гьар са кьумкьума, *ам дуьз вилик фейитӀа*, чепелукъ я. Вун азабар гун, муькуьбур рекьин патал яратмишнавай тушир. Вун Аллагьдиз ухшар, кьене Аллагъ яшамишун патал яратмишнавайди я. Вун хьтиз гзаф чи гуьгьуьна гьатнавайбур илчи Павел хьтиз гьавурда акьуна инсан регьимсуз жен беябурчивал я, абурувай гзаф хьсан крар ийиз жеда. ГьакӀ абур Аллагьдин тӀебиатдихъ галкӀана. Исади Вичин девирдин чувудриз лагьана: «Куьн Аллагьар я.» ЧӀалах хьухъ Рек, куь асул эверун Аллагьдиз ухшар жен я, Аллагьдин хесет жен я, азабар гузвайди ваъ.»

А берета Река вичин кӀурбанддин гафариз акъванни фикир ганач, Саула рекъизвай Стефанан гуьзел гафариз яб тагай хьтиз. Амма адан рикӀе а гафари чка кӀуна. Са вахт алатайла, Рек гъавурда акӀуна хьи, ам адан асул эверун *тир*.

Коммунистрин гатунрикай, гузвай азабрикай ва кукӀваруникай чӀехи са тарс къачузва: *бедендин иеси руьгъ я*. Чна азабар гӀиссна, амма фад-фад Месигьдин тарифдин кӀене ва Ам чахъ галаз хьунин кӀене азабар руьгьдикай чара хьтиз аквазвай.

Чаз гьар гьафтеда са кӀус фу ва йикъа чиркин къафун гудамаз чна кӀарар къабулна хьи, чна мадни «цӀуд фаиз» гуда. Гьар цӀуд лагай гьафтеда чна фудин кӀус кӀуна чи арада зайиф стхадиз Аллагьдиз «цӀуд фаиз» хьтиз гузвай.

Са месигьвидиз рекьидай кар атӀайла, адаз рекьидайдилаи вилик вичин паб эхиримжи сеферда аквадай ихтияр гузвай. Ада вичин папаз лагай эхиримжи гафар ибур тир: «Ваз чир хьурай хьи, заз зун рекъизвайбур пара кӀанзава. Абуруз чпи вучзаватӀа чизвач ва зи эхиримжи тӀалаб ам я хьи, вазни абур кӀан хьухъ. Ви рикӀ алайди кӀенва лугьуз абурукай, бейкеф жемир. Чун цавара гуьруьшмиш жеда.» И гафари ибурун арада авай чинибан полициядин офицердиз таъсирна. Ахпа ам вични месигьви хьана лугьуз дустагьдиз ракъайла, ада заз и къиса ахъайна.

Тиргу-Очна дустагьда Матчевичи тӀвар алай жегьил гада авай. Ам цӀемуьжуьд йис аваз дустагьда кутунвай. Азабрин паталай ам пис чухутка хьанвай. Адан хзандиз чир хьана ам рекьидай везиятда авай чӀал ва адаз вишералди стрептомициндин бутылкаяр ракъурна ва и дарманри ам рекьиникай сагьлам вилик элкьурдай. Дустагьдин политикадин регьберди Матчевичаз эверна ва шейер авай кьуту къалурна лагьана: «И дарманривай ви чан кьуртармиш жеда. Амма ваз хзандикай шейӀерин кьуту къабулдай ихтияр авач. Заз ваз куьмекиз кӀанзава. Вун жегьил я. Заз вун дустагьда кӀена кӀандач. Заз куьмек ая, за ваз куьмекин! Заз вахъ галаз дустагьда авайбурукай малуматар це ва за ваз дарманар гана лугьуз заз чӀехибурукай гаф къведач.»

Матчевича жаваб гана: «Заз сагъ амукьна гуьзгуьдиз тамашиз регьуь жез кӀандач, вучиз лагайтӀа, заз ана хаинвал

авунвайдан чин аквада. Завай ам къабул жедач. Зун рекъиз рази я.» Чинебан полициядин офицерди Матчевичан гӱил къуна лагъана: «Мубаракрай! За вакай муькуь жаваб гуьзлемишзавачир. Амма заз маса теклиф ава. Дустагъда авай бязибур чи хабарчияр хъанва. Абуру чеб коммунистар я лугъузва ва куьн маса гузва. Абур къве пата къугъвазва. Чна абуруз ихтибарзавач. Чаз абур сидкъи ятӱа чириз кӱанзава. Абур квез хаинар я, куь гафарикайни крарикай хабарар гуз квез гзаф зиян гузва. Зун гъавурда акъвазва ваз ви юлдашар маса гуз кӱанзавач. Амма чаз квез акси акъатзавай инсанрикай хабарар це ва гъакӱ жуван уьмуьр къуртармиша!» Матчевича сад лагъай сеферда хътиз гъасятда жаваб гана: «Зун Месигъдин шагирд я ва Ада чаз чи душманарни кӱан жез чирнава. Чун маса гузвай инсанри чаз гзаф зиян гузва, амма завай писвилез писвилев жаваб *гуз жедач*. Завай абуруз акси малуматарни гуз жедач. Заз абурун язух къвезва, абуруз дуьа ийизва. Заз коммунистрихъ галаз са алакъани кӱанзавач.» Матчевич офицердин патавай хтана ва зун авай камерада къена. Заз ам рекъидамаз акуна – ада Аллагъ тарифарзавай. Муьгъуббатди яшамиш жез кӱан хъуниз гъалиб атана.

Кесиб инсандин манидал гзаф рикӱ алатӱа, ада эхиримжи манатни концертдиз аб гун паталай харжда. Ам ахпа пул авачиз амуькзава, амма адан кефияр чӱур жезвач. Ада иер шейериз яб гана. Зун дустагъда квадарнавай гзаф йисарин паталай пешман туш. Заз иер шейер акуна. Зун жув дустагъда зайиф ва гъакӱан инсан тир, амма заз сад лагъай асирдин месигъчийрихъ галаз сад хътин пакбурухъ, имандин къагъриманрихъ галаз са камерада жедай гъурмет ва истек хъана. Абур хвешивилив Месигъдин паталай рекъиз фена. Ихътин пакбурун ва имандин къагъриманрин руьгъдин иервал гафарив лугъуз жедач.

За ина лугъузвай гафарни талукъ я. Сад лагъай муьгъуббатдал хтанвай, Чинебан мебедин месигъвийриз гъейри-ади затӱар тӱабии хъанвай.

Дустагъдиз гъахъдайдила вилик заз Месигъ гзаф кӱандай. Гила, Месигъдин Свас (Адан руьгъдин жендек) акурдалай

кьулухъ завай лугъуз жеда хьи, заз чинеба мебед Месигъ Вич кьван кІан хъана. Заз адан иервал, кьурбанд гудай руьгь акуна.

### **Зи папазни хвадиз вуч хъана?**

Зи хва, адан дидени буба кьурдилаь кьулухъ куьчедал амукьна. Михай аял бередилай диндар тир ва имандал маракьлу тир. Адан цІуьд йис тирла, адан дидени буба яргъа хъайила, ам месигъви уьмуьрда кІиве гьатна. Ам бейкеф хъана ва имандикай адаз суалар хъана. Адаз аялриз и яшда тежедай четинвилер акуна. Ада пул къазанмишуникай ва яшамишуникай фикирна кІанзавай.

Месигъви шегьидрин хзанриз куьмек гун тахсир кар гьисабзавай тир. Зи хциз куьмекай кьве дишегъли кьуна акьван пис гатана хьи, абур гьамишалух шикест хъана. Са дишегълиди жуьрэтна Михай вичин кІвализ тухвана лугъуз, душтагъда авайбурун хзанриз куьмекнай тахсирдин паталай адаз муьжуьд йис кар гана. Адан вири сарар акьуднавай ва кІарабар ханвай. Адавай мад садрани кІвалах хъижедач. Амни уьмуьрда шикест амукьна.

### **«Михай, Исадал чІалах хьухъ!»**

Мектебда ам яшамишун патал гьамиша женгда авай. Ада хъсан кІелзавай ва савкъват хътиз адаз яру галстук ганвай – жегъил коммунист пионеррин лишан. Зи хци лагъана: «Зи бубани диде душтагъда кутунвайбурун галстук за садрани алуькдач.» Идан паталай ам мектебдай акьудна. Са йис квадрарайдилаь кьулухъ ам мадни мектебдиз гьахъна, амма вич душтагъда авай месигъвийрин хва тирди чуьнуьхарна.

Ахпа, ада Пак Каламдиз акси тезис кхъена кІанзавай тир. И тезисда ада кхъена: «Пак Каламдиз акси субутар зайиф ва тапрукъ я. Дугъриданни и профессорди Пак Калам кІелнавач.

Пак Калам илимдихъ галаз дуьз къвезвайди я.» Ам мадни мектебдай акъудна. И сеферда ада къве мектебдин йис квадарна.

Эхирда адаз семинарияда кӀелдай ихтияр гана. Ина адаз «Марксан теология» чирзавай. Вири шейэр Карл Марксан системада гъавурда кутазвай. Михая тарсуна виридан вилик наразивал малумарна ва муькуь студентрини адан пад къуна. Нетижа ам тир хьи, ам чукурна ва адавай теологический тарсар куьтягъ хъанач.

Са сеферда мектебда профессор атеистрин гафар рахайла, зи хва къарагъна ва профессордиз наразивал малумарна лагъана, профессорди икъван жегъилар рекъелай алудна вичин винел гъихътин жавабдегъвал къачуна. Вири класди адан пад къуна. Сада виКӀегъ хъана сад лагъайди рахун лазим тир, ахпа муькуьбуру вирида адан пад къуна давамарун. Савад къачун патал ада гъамиша чуьнуьхарна кӀанзавай хьи, ам дустагъда авай месигъви Вурмбрандан хва я. Амма фад-фад ам винел акъатзавай ва адаз директордин кабинетдиз эверна ам мектебдай чукурзавай.

Михаяз гишинвеликай гзаф азиятар акуна. Дустагъда авай месигъвийрин хзанар гзафбур гишинвеликай къена. Абуруз куьмекин чӀехи тахсир гьисабзавай.

За квез заз чизвай са хзандин азиятар ахъайда. Са стха чинебан мебедда авуй кӀвалахдин паталай дустагъдиз гъатна. КӀвале пабни ругуд аял амукъна. Адан цӀерид ва цӀекӀуьд йис авай чӀехи рушариз кӀвалах жагъизвачир. Коммунист уьлкведа кӀвалахар анжах гьукуматди гузвай ва «тахсиркар» месигъвийрин аялриз ада кӀвалах гузвачир. Хагъишзава, и къиса эдебдин стандартриз килигна фикир лугъумир, анжах и фактар къабула. Азабар чӀугвазвай месигъвидин къве руш – чебни месигъвияр – чпин куьлуь стхярни, диде хуьн патал чӀуру рекъе гъатна. Абурун куьлуь цӀукъуд йис авай стхадиз им акурла акъул квадарна ва ам психиатрик больница эцигна. Йисар алатайла, дустагъда авай буба хтайла, адан дуьаяр анжах ихътинбур тир: «Аллагъ, зун дустагъдиз хутах. Завай им эх жезвач.» Адан дуьадиз жаваб атана ва ам аялриз Месигъдикай рахана



лугъуз мадни дустагъдиз вегъена. Адан рушар мад чІуру рекъе амачир, вучиз лагъайтІа, абуру чинебан полициядин тІалабунар къабулна кІвалахар жагъана – хабарар эгекъарзавайбур хъана. Азабар чІугвазвай месигъвидин рушар хътиз абур вири кІвалера гъурметдив къабулзава. Абуру яб гузва, ахпа ван хъайи вири гафар чинебан полициядив эгекъарзава. Куьне анжах и кІвалах такІан ва эдебсуз я лугъумир, дуьз я, и кІвалах гъахътинди я, *амма жуваз суал це хъи, ихътин мусибатар жен ви гунагъни тушни?* Вучиз лагъайтІа азадвиле авай вуна ихътин месигъви хзанриз куьмек тавуна абур тек тунва.

# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

## Рагъ экидаи пата кIвалахин патал азадвал

Зун дустагда умуми цIукьуд йис хъана. И вахтунда заз садрани Пак Калам ва муькуь са ктабни акунвачир. Кхъинар зи рикIел аламачир. Гишинвилин, наркотикрин, азабрин гъиляй Пак Каламдин гафар зи рикIел аламачир. Амма цIукьуд йис куьтягъ хъайидалай кьулухъ Пак Каламда кхъенвай и гафар зи рикIел хтана: «Рахил патал Якьуба ирид йисуз адаз кIвалахна, амма и ирид йис ам патал ирид югъ хъиз акъатна – гъакъван адаз Рахил кIандай» (Хьунухъ 29:20). Лап муьквар адалай кьулухъ, Америкадин жемиятдин фикирдин таъсирдин кIаник чи уьлкведа гайи са шумуд амнистиядин паталай зун дустагдай ахъайна.

Заз мадни жуван паб акуна. Ада садикъ яз зун цIукьуд йис гуьзлемишна. Чна чи цийи уьмуьр кесибвиле башламишна, вучиз лагъайтIа, кьунвайбурун гъилерай абурун вири шейэр къахчунвай.

Азадвилез ахъайнавай пастор ва кешишриз куьлуь мебедар идара ийидай ихтияр ганвай. Зав Орсова шегьерда килиса ганвай. Коммунистрин Культрин отделдай заз лагъана хъи, а килисада къанни цIувад кас ава ва хабар гана хъи, ана садрани къанни цIуругуд кас тахъурай! Заз мадни хабар гана зун абурун агент хъана кIанзава ва гъар са касдикай чинибан полициядиз хабарар гурай, жегъиларни анихъ агуд тавурай. ИкI, коммунистри килиса идара ийидай са «алат» хътиз ишлетмишзавай. Заз чизвай хъи, за вяз авуртIа, гзафбур яб гун паталай къведай. АкI, за садрани гьукуматдин килисада

кIвалахиз гьич башламишнавачир. Амма за мадни чинебан клисада кьуллугъзавай ва и кIвалахдин иервеликай ва хаталувеликай ана авай инсанриз рахазвай.

Зун дустагда авай йисара Аллагда пара хъсан гьерекатнавай. Чинебан килиса мад хкадарнавачир ва рикIелай алатнавачир Америкадин ва муькуь месигъвийри чаз куьмекиз ва дуьа ийиз башламишна.

Са юкьуз нисинин вахтунда зун провинциальный шегьерда са стхадин кIвале ксанвай ва ада зун къарагъарна лагъана: «Чара уьлкведин стхаяр атанва.» Рагъ экИдай пата чун рикIелай алудначир ва хкадарначир месигъвийр авай. Саде месигъвийри азабар чIугунвай месигъви хзанриз куьмек гун патал чинебан кIвалах тухузвай ва месигъвийрин ктабар гъизвай ва куьмек гузвай.

Муькуь утагда заз и кIвалахдив машгул хъун патал атанвай ругуд стха акуна. Захъ галаз рахайдилай кьулухъ абуру заз лагъана хьи, чаз ван хъана и адресда цIукьуд йис дустагда ацукънавай са кас ава ва абуруз ам акваз кIанзава. За абуруз лагъана а кас зун я. Абуру лагъана: «Чна са пашман итим акван гуьзлемишзавай. Вун а инсан жен мумкин туш, вучиз лагъайтIа, вун хвешивилив ацIанва.» За абур чIалахдал гъана дустагда хъайи а инсан зун я ва заз хвешизва хьи, абур чун рикIелай алуд тавуна атанва. Чинебан мебеддиз давамлу яз куьмек къвез башламишна. Чинебан каналрай чаз Пак Калам ва муькуь ктабар, мадни азабар чIугвазвай месигъви хзанриз куьмекар эгекъарна. Гила абурун куьмек галаз чинебан мебедин кIвалах авайдилайни хъсан хъанвай.

Абуру чаз анжах Аллагдадин Гаф гузвачир, амма чаз абурукай муьгьуббат аквазвай. Абуру чаз секинвал гудай гаф гъизвай. МефтI чухьудай вахтунда чаз ван къведай: «Вун мад садазни кIанзамач, вун мад садазни кIанзамач, вун мад садазни кIанзамач.» Гила чаз Америкадин ва Англиядин месигъвийр аквазвай ва абуру чпин уьмуьрар хатадин кIаник кутуна хьи, чаз чпин муьгьуббат къалуррай. Ахпа абурувай чинебан полицияди элкьуьрна кьунвай кIвализ полициядиз такуна гахь

хьурай лугьуз, чна абуруз чинебан кӱвалахдин техника инкишаф ийиз куьмек гана.

Америкадин ва Англиядин иманлуяр чинеба и рекьив гьизвай Пак Каламрин кьиметдин гьавурда акьвадач, вучиз лагьайтӱа, абуру Пак Каламрин кьене «сирнав ийизва».

Зи хзанни зун чара уьлквейра дуьа ийизвай месигьвийри ракурнавай дуланажагьдин пулунин куьмек галачиз сагь амуькдачир. Коммунист уьлквейра авай муькуь азабар чӱгунвайбуру ва чинебан мебеддин пасторрин везият гьахьтинди тир. Завай жуван тежрибадай азад уьлквейра и макьсадин патал яратмишнавай хьуси миссияйри дуланажагьдин ва адалайни чӱехи эдебдин куьмекдикай шагьидвал жеда. Чаз а иманлуяр Аллагьди ракурнавай малаикар хьтиз тир!

Чинебан килисадин цӱйи хьанвай кӱвалахдин паталай зун мадни дустагьдиз вегьидай чӱехи хатадик акатнавай. А вахтунда кьве месигьви тешкилатди – чувудриз куьмекзавай Норвегиядин Миссияди ва Чувудрин Месигьви Союзди коммунист гьукуматдиз 10,000 доллар пул гана – им политикадин дустагьдиз гузвай кьайдадин кьиметдилай вад сефер артух пул я. Завай гила Румыниядай хьфиз жезвай.

## **Вучиз зун коммунист Румыниядай хьфена**

Румыниядай хьфидайдилай вилик чинебан полицияди заз кьве сеферда эверна. Абуру лагьана хьи, зи паталай абуру пул кьачунва (Чи уьлкведиз коммунизмди гьайи экономикадин кризисдин патал Румынияди вичин агьали пулунихь маса гузвай). Абуру заз лагьана: «Хьвач ва рагь экидай пата Месигьдикай ваз кӱандай кьван рахух, анжах чяхь ктадмир! Чаз акси са гафни рахамир! Эгер вуна хьайи кьван кӱвалахар рахайтӱа, чна ваз ачухдаказ лугьузва, чна ваз вучдатӱа. Сад лагьайди, 1,000 доллардик чна вун рекьидай бандит жагьурда, я тахайтӱа чна вун чьунухда. (православный кешиш Васил Леулдихь галаз зун са камерада амуькнай, ам Австриядай

чуьнуьхна Румыниядиз гъанвай. Адан гъилин кикер вири акъуднавай. Берлиндай муькъуьбурухъ галазни камерада хъанай. Румыниявийри Италиядай ва Париждайни галаз инсанар чуьнуьхдай.) Ахпа абуру заз лагъана: «Чна вакайни са рушакай, угъривиликай, я вуна жегил береда авур са гунагъдикай суьгъбетар чукІурна ви марифат чукІурда. Рагъ экИдай пата авайбур – хсусидаказ Америкада авайбур алцурриз асанти я.»

Абуру заз кучІунарна зун рагъ экИдай патаз ахъайна. Абуру зи мефтІ чуьхенва лугъуз гзаф архайин тир. Рагъ экИдай пата зи кьилел атай крар гзафбурун кьилел атанва, амма абур секин я. Абурукай бязибуру коммунистри абуруз гайи азабрилай кьулухъ коммунизмдиз алхишарна. Коммунистар чІалах тир хьи, зунни секин жеда.

АкІ, 1965-йисан декабрдиз зи хзандизни заз Румыниядай хъфидай ихтияр гана.

Хъфидайдилаь вилик за авур эхиримжи кІвалах ам тир хьи, зун дустагъда кутадай ва шумуд йис заз зулум гуз буйругъ ганвай полковникдин сурал фена. Адан сурал за цуьк эцигна. И кІвалахдив за жуваз авай Месигъдин хвешивал буш руьгъар авай коммунистриз гун патал жува-жув бахшна.

Заз коммунистрин система такІанда, амма заз инсанар кІанда. Заз гунагъ такІанда, амма гунагъкар кІанда. Заз вири рикІив коммунистар кІанда. Коммунистривай месигъвийр рекъиз жеда, амма абурун муьгъуьббат, чеб рекъизвайбурун патални галаз абурун рикІера авай муьгъуьббат рекъиз жедач. Зи рикІе коммунистриз ва зи азабриз акси са куьлуь бейкефвални ва хъелни авач.

# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

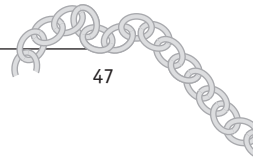
## Месигъдин муьгъуьббатдив коммунизмдиз гъалиб жен

Чувудриз ихътин са къиса ава: абурун чӀехи бубаяр Египетдай къуртармиш хъайила ва Египетвияр Яру гъуьле батмиш хъайила Исраилвийри гъалибвилини мани кӀелдамаз малаикрини абурухъ галаз кӀелзавай. Аллагъдини малаикриз лагъана: «Чувудар инсанар я ва абуруз чеб азад хъанва лугъуз хвешизва. Амма квекай За адалайни чӀехи кар гуьзлемишзава. Египетвиярни За яратмишнава чӀи? Заз абурни кӀанзава чӀи? Зи рикӀе абур икӀ пуч хъана лугъуз авай гъам куьне гъикӀ лагъана гъиснач?»

Иса Навинда 5:13-да лугъузва: «Садра, Ирейгъандин патарив, Исадиз вичин вилик гъиле къакъарай акъуднавай тур авай са кас акуна. «Вун чиди яни я тахъайтӀа душман?» – адаз мукъув хъана хабар къуна Исади. Эгер Иса Навинал гъалтнавайдни анжах инсан тиртӀа, жаваб ихътинди жен мумкин тир: «Зун квекай я», тахъайтӀа «Зун душманрикай я», яни «Зун садакайни туш». Ибур инсанри ихътин суалдиз гудай жавабар я. Амма Джошуадал гъалтнавай махлукъ Худади ракъурнавай тир ва адан паталай ада гуьзлемиш тежедай ва четинвилив гъавурда акъадай жаваб гана «Ваъ». И «ваъ» вуч лагъай чӀал я?

Ам ахътин чкадай атанвай хъи, ана махлукъар садан пад, я тахъайтӀа адаз акси жезвач, амма вири ва гъар са затӀ гъавурда акъазва, регъимдив ва язухвилив тамашзава, гужлудаказ кӀанзава.

Ахътин инсанвилини дережа ава хъи, анал коммунизмдихъ галаз женг тухвана кӀанзава. И дережада чна коммунистрихъ



галазни женг тухвана кІанзава, абур и регьимсуз ийизвай вагьши идеалар я.

Амма месигьвияр ади инсанрилайни артух я; Абур Аллагьдин балаяр я, Аллагьдин тІебиатдин иштиракчияр я. Адан паталай коммунист дустагъра чІугвай азабривай зун коммунистар такІан жез мажбуриз хъанач. Абур Аллагьди яратмишнавайбур я, заз абур гьикІ лагъана такІан хъурай? Амма закай абуруз дустни жедач. Дуствал са чан кьве хура жен лагъай чІал я. Зун коммунистрихъ галаз са чан туш. Абуруз Аллагь такІанзава. Заз Аллагь кІанзава.

Эгер завай жузуртІа «Вун коммунистрин пад яни, тахъайтІа абуруз акси яни?» зи жаваб четин жедай. Коммунизм инсанриз авай виридлайни чІехи хата я. Зун адаз акси я ва ам квахьир къван адахъ галаз женг тухуз кІандай. Амма руьгьда зун Исадихъ галаз цаварал ацукънава. Зун «ваъ» авай муьгьуьтда ацукънава, ана коммунистрин вири тахсирриз тамаш тавуна, абур вири гъавурда акъазва ва кІанзава, ана инсандин уьмуьрдин виридлай чІехи макъсаддиз – Месигьдиз ухшар жез эвернавайбуруз малаикри куьмекзава. Зи мурад – коммунистриз Шад Хабар пайин, абуруз зи Худа ва коммунистар кІандай Месигьдикай хуш хабар гун я. Ада Вичи лагъана хьи, Адаз вири инсанар кІанзава ва къуд къанни цІекІуьд салегъ хеб тада хьи, са рехъ алатнайди квахъ тавурай. Адан расулри ва месигьвили вири чІехи муаллимри Адан и муьгьуббатдикай рахазвай. Сент Макариди лагъанва: «Эгер са касдиз вири инсанар гзаф кІанзаватІа, амма са кас вичивай кІан жезвач лугъузватІа, а береда и инсан мад месигьви туш, вучиз лагъайтІа, адан муьгьуббатди вири къазвач.» Сент Августина чирзава: «Вири инсаният Аллагьдин вилик дуьз ва анжах са кас гунагькар тиртІа, Месигь а са инсандин паталайни хашунал азабар чІугван патал къведай, Адаз гьар са инсан гьакъван кІанзава.» Месигьдин чирунар ачух я. Коммунистар инсанар я ва Месигьдиз абур кІанзава. Месигьдин акьул авай гьар са касдини гьакІ ийизва. Чаз инсандин гунагъ такІанзаватІани гунагькар инсан кІанзава.

Чаз Месигьдиз коммунистар кӀанзавай чӀал жуван рикӀе абуруз авай муьгьуббатдилаь чизва.

Заз коммунистрин дустагъра кӀвачерал къанни пуд килодин залан зунжур алай, яру жедай къван къайнар ракъун машадив азабар ганвай, туьтера тураривди къел кутуна ахпа яд галачиз тунвай, гишинзавай, чӀуьлуьнив гатанвай, мекъивиликаь зулум чӀугвазвай месигьвиар акунвай ва абуру коммунистрин патахъай цӀай галаз дуьаяр ийизвай. Инсандивай идан гъавурда акъваз жедач! Им чи рикӀериз ичӀирнавай Месигьдин муьгьуббат я.

Ахпа чаз зулумар ганвай коммунистарни дустагъдиз вегьена. Коммунизмдин кӀаник коммунистар, коммунист регьберарни абурун душманар къван дустагъдиз вегьизвай. Гила зулумар чӀугунвайбур ва зулумар ганвайбур са камерада авай. Иманлу туширбуру эвел чпин дуван авунвайбуруз такӀанвал къалурзавай ва абур гатазвай, амма месигьвийри абурун пад къадай. Амма месигьвиар чебни гатан мумкин тир ва абур коммунизмдихъ галаз сад я лугъуз дуван ийин мумкин тир. Заз чпин эхиримжи кӀус фу (чаз гьар гьафтада са кӀус гузвай) ва чпин уьмуьр къуртармишдай дарман, гила дустагъдиз аватнай начагъ коммунист жалладдиз гузвай месигьвиар акуна.

Месигьви ва эвел Румыниядин премьер-министр хъайи, дустагъда къейи Иулиу Маниудин эхиримжи гафар ибур тир:

«Эгер чи уьлкведа коммунистар гелягъна ярхарайтӀа, куьчедал фена чпин уьмуьрарни хатадик кутуна, коммунистри азабар ганвайбурун ажугъдикаь коммунистар чеб къуртармишун гьар са месигьвидин пак буржи жедай.»

Зун Аллагъдихъ элкъевейдалай къулухъ сад лагъай йикъариз за гьисс авуна хьи, завай мад яшамишиз хъижезмач. Куьчейра экъведамаз зи патавай алатзавай гьар са итимдин ва папан паталди беденда тӀал гьисс ийидай. Зи рикӀиз чукӀул экӀизвай хътиз жезвай. Заз цӀай гузвайди и суал тир: абур къуртармиш хъанватӀа? Са иманлуди гунагъ ийидамаз зун сятралди шехъдай. Зи рикӀе вири инсанар, коммунистарни галаз, къуртармиш хъун авай.



Дустагъда чун тек-тек тадамаз чавай эввелан хътиз дуьа ийиз жедачир. Чаз гафарив лугъуз тежедай къван гишин тир; чаз жув кимибур хътиз тухур къван наркотикар ягъадай. Чун кIарабар хътиз зайиф тир. Худадин дуьа чаз гзаф яргъи тир – чавай ам лугъун патал фикирар кIватI жедачир. За элкъвез-кхвез ийизвай дуьа им тир: «Иса, заз Вун кIанда.»

Ва ахпа, са гуьзел юкъуз Исади заз жаваб гана: «Ваз Зун кIанзавани? Гила За ваз Заз вун гъикъван кIанзаватIа къалурда.» Гъасятда, за жуван рикIе цай гъисс авуна. Эммаусдиз физвай шагирдри лагъай тир хъи, Иса абурухъ галаз рахадамаз, абурун рикIер кузвай. Зунни акI тир. Вичин чан чи виридан патал хашунал ганвайдан муьгьуббат заз чизвай. Ахътин муьгьуббатди коммунистар къерехдик тадач, абурун гунагъар гъикъван залан хъайитIани.

Коммунистри дегъшетлу крар ийидай рехъ къунва, амма «кIанивални къиникъ къван гужлу я, къискъанжвал сур хъиз регъимсуз я...Гзаф ятаривай кIанивал туьхуьриз жедач, церивай ам кIаниз ягъиз жедач» (Сулейманан манияр 8:6,7). Суру вири – девлетлу ва кесибар; жегъилар ва къуьзуьбур; вири расадин, миллетдин ва политикадив машгъул инсанар, пакбур ва тахсиркарар гъикI тIалабзаватIа, муьгьуббатни гъакI я. Месигъ жендек къачунвай муьгьуббат я ва кIанзава хъи, вири инсанар, коммунистарни галаз Вичин патав атурай.

Аллагъдиз къуллугъзавай са кас пара пис гатана зи камерадиз вегъенвай. Ам зуракI чан тир, чинай ва бедендай иви авахъзавай. Чна ам чуьхвена. Дустагъда авай бязибуру коммунистриз къаргъишна. Залан нефес къачуна ада лагъана: «Абуруз къаргъишмир! Тапана! Заз абурун паталай дуьа ийиз кIанзава.»

## Чаз дустагъда хвешивал гъинай къвезвай

За дустагъда авайла, фад-фад Исади Вичин тилмизриз лагъай гафарихъай фикирдай: «Квез аквазвайди аквазвай вилер бахтавар

я» (Лука 10:23). Тилмизар Палестиндай цӱийиз хтанвай, ана абуруз дегъшетлу шейер акунвай. Палестина чукъенвай уълкве тир. Вири чкайрал азабар чӱгунвай инсанар авай. Шагирдриз начагъвилер, кьиргъинар, гишинвал ва гъам акунвай. Абур фейи кӱваларай ватанперестар дустагъдиз вегъенвай, диде-бубаярни папар шехъиз амукъзавай. Ибур килигдай иер крар туш хьи.

Амма мадни Исади лагъана: «Квез аквазвайди аквазвай вилер бахтавар я!» Вучиз лагъайтӱа, абуруз тек азабар акунвачир. Абуруз мад Кьуртармишдайди акунвай. Сад лагъай сеферда са тӱимил эйбежер Пӱаркӱадиз – пешерал калчур жезвай кьумкьумаяр – гъавурда акъвазва хьи, ихътин са затӱни тушир уьмуьрдин кьулухъ иер, гзаф рангар авай, са цуькведилай муькуьдал физвай чепелукъдин уьмуьр ава. Чаз авай хвешивални ахътинди тир.

Зи патарив «Эюбар» гвай – садбурун азабар Эюбанбурулай гзаф тир. Амма заз Эюбан кьисадин эхир чизвай – ада вичиз эвел авайдилай кьве кьат кьачуна. Зи патав кесиб Лазар хътинбур гвай – гишинзавай ва жендекдал гзаф хъерер авай. Амма заз чизва хьи, малаикри а итимар Ибрагъиман гужахдиз тухуда. Заз абур гележегда жедай кьайдада акуна. Яхун, чиркин, зайиф, азабрин кьене авайбуруз килигайла, пакагъан кьилел гзаф иер таж алай пакбур аквазвай.

Ихътин итимриз килигайла – абур исятда авай кьайдада ваъ, гележегда жедай кьайдада – заз чи чан ахтармишзавайбурун кьене Тарс шегъердай тир Саул – гележегда Павел аквазва. Ва бязибур гьакӱни хъана. Чна Аллагъдин гаф рахай чинибан полициядин гзаф офицерар месигъви хъана ва ахпа чи Месигъ жагъана лугъуз, дустагъда азабар чӱгваз шад тир. Чун Павел хъгиз чӱуьлуьнив гатайтӱани, чи дустагъдин кьаравулдин чина Филиппийда имандик элкъвей кьаравул акуна. Чи мурад ам тир хьи, абуру муьквара жузурай: «Кьуртармиш хьун патал за вуч ийин?» Хашунал кутӱуннавай ва нежесдив кьацӱанвай месигъвийриз экъуьгъзавайбуруз килигайла чаз Голгофадал кьвазна чпи гунагънава лугъуз кичӱевилӱй хуру гатадай жемят аквазвай.

Дустагъдин къене чаз коммунистар къуртармиш жеда лагъай умуд атана. Ана чаз абурун патал жавабдарвилин гъисс яранмиш хъана. Абуру чаз азиятар гудамаз, чаз абуру кІан жез чир хъана.

Зи хзандин чІехи пай къенвай. Зи жуван кІвалин къене абуру къейи кас Аллагъдихъ элкъвена. Анаг виридрилайни кутугай чка тир. ГъакІ, коммунистрин дустагъра месигъви миссияйрин фикир яранмиш хъана.

Чазни цуьцрез шейер фаркълу аквазвай хътиз, Аллагъдизни гъар са шей чаз аквазвайдилай фаркълу аквазва. Инсандин фикирдив хашунал кутІунна винел нежес жен дегъшетлу я. Амма Пак Каламди азабрис «къезил дердер» лугъузва. Дустагъда цІукъуд йис чаз яргъи вахт тир. Пак Каламди адаз «куьлуь вахтунда» лугъузва ва ана кхенва хъи, « ..эбеди баркалладин патав са затІни туш» (2 Каринфвийриз 4:17). Чавай икІ фикир жеда хъи, коммунистрин регъимсуз гунагъар, чи вилера багъишламиш тежедайбуру, Аллагъдин вилера чи вилерилай къезил я. Саки вири асир давам хъанвай абурун зулумар Алагъдин вилера белке са арада дуьз рекъелай алатин тир, вучиз лагъайтІа, Аллагъдин вилера агъзур йис са югъ хътиз я. Абуруз мадни къуртармиш жедай имкан ава.

Цаварин дарвазияр коммунистриз кІеви туш. Экъви абуруз уьлухъ хъанвач. Абурувайни гъар садавай хътиз пис рекъелай элкъвена дуьз рекъиз къвез жеда. Ва чна абуруз гунагъар хиву къуна абурулай гъил къачуз эверна кІанда.

Анжах муьгьуьббатдивай коммунистар ва террористар дегиш жеда (и муьгьуьббат месигъви тушир философиядихъ галаз компромиссдикай ачухдаказ фаркълу хъана кІанзава, гзаф килисайрин регъберри гъакІ ийизва). ТакІанвили буьркъуь ийизва. Гитлер коммунистриз акси тир, амма адаз гзаф такІанвал авай. А себеддай ада абуру гъалиб ийин патал, абуруз вири дуьньядин пуд лагъай пай гъилиз къачуз куьмекна.

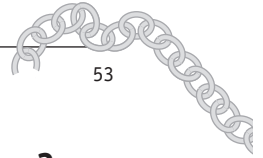
Дустагъда чна муьгьуьббатдив коммунистрин арада миссионеррин кІвалах планда кутуна. Ва сад лагъайди чна коммунист регъберрикай фикирна.

Бязи миссияйрин директорриз килисадин тарихдикай тӱмил чизва. Норвегия Аллагьдик гьикӱ элкӱвена? Пачагь Олаф имандиз атайла. Россиядиз Шад Хабар сад лагьай сеферда адан пачагь Владимир имандихъ элкӱвейла атана. Венгрия адан пачагь Сент Стефан имандиз атайла, имандихъ элкӱвена. Польшани гьакӱ. Африкада тайфадин чӱехид инанмиш хъайила, вири тайфа адан гуьгъуьна аваз физва. Чна ади инсанарин патал миссияяр яратмишнава, а инсанар хъсан месигьвияр жен мумкин я, амма абурун таъсир куьлу я ва уьлкведа дегишвилер жедач.

Чна гьакимар, политикадин, экономикадин, илимдин ва искусстводин регьберар имандал гъана кӱанзава. Абуру инсанрин чанариз гзаф таъсирзава. Абур имандихъ элкӱурайтӱа, куьне абурун гуьгъуьна физвай ва абуру таъсирзавай инсанар элкӱурда.

Миссионеррин фикирдалди коммунизм муькуь социал системрилай артух ва кьилинди я. Америкадин президент мормонвилез элкӱвейтӱа, Америкадикай мормонрин уьлкве жедач. Амма коммунист гьукумат Месигьдихъ элкӱвейтӱа, белке абурун вири уьлкве элкӱведай. Регьберрин таъсир гьакьван чӱехи я.

И регьберар имандихъ элкӱур жедани? Элбетта, вучиз лагьайтӱа, абурни чпин азабар гузвай инсанар хътиз гьамлу я ва абуруз аминвал авач. Тахминан Россиядин вири коммунист регьберар дустагьдиз аватна, я тахьайтӱа чпин юлдашри тапанчидив яна. Китайдани гьа жуьре я. Ягода, Ежов, Берия хътин, гьилера вири кьуват авай хътиз аквазвай, кьенепатан крарин министрдини уьмуьр эхиримжи контрреволюционерри хътиз туьтена гуьлле аваз куьтягьна. Са шумуд йис вилик, Шелепин, Советский Союздин кьенепатан крарин министр ва Ранкович, Югославиядин кьенепатан крарин министр чиркин пинеяр хътиз кьачик хкадарна.



## Коммунизмдиз руьгдин зербе гьикI ягъаз жеда?

Заз жуваз гзаф коммунист регьберар чизва. Абур винел гзаф пар алай инсанар я ва тек са Исадивай абуруз регьятвал гуз жеда.

Коммунист регьберар Месигьдиз гьин – дуьнья ядерный уьцУьникай хуьн, инсаният гишинвилайкай хуьн лагьай чIал жеда, вучиз лагьайтIа абурун йисан хийирдикай гзаф пай багьалу яракьриз физва. Коммунист регьберар имандал гьин – халкъарин арада гергинвал къвазарин лагьай чIал жеда. Коммунистар имандал гьин – Месигь ва малаикар хвешивилив ацУрин лагьай чIал жеда. Миссионерри гзаф кIвалахзавай Цийи Гвинея ва Мадагаскар хьтин гзаф муькуь чкаярни коммунист регьберар имандихь элкъвена хуй, абурни элкъвезда, вучиз лагьайтIа, ида месигьвилиз там цийи гуж гуда.

Заз жуваз имандихь элкъвенвай коммунистар чизвай. Зун жув жегьил береда зирек атеист тир. Имандихь элкъвенвай атеистриз ва коммунистриз Месигь гзаф кIан жезва, вучиз лагьайтIа, абуру гзаф гунагь авунва.

Миссионер кIвалахда стратегический фикирар герек я. Къуртармиш хьунин вилерай вири чанар сад я. Миссиядин кIвалахдин фикирдив вири чанар сад туш. Тама жезвай са вагьшидаз рахана тек ам имандиз гьинилай гуьгьуьна аваз агъзур кас имандиз гьидай, муькуьбуруз тагьсир гузвай са кас гьин гзаф важиблу я. Адан паталай Исади Вичин къуллугь куьлуь са хуьре ваъ, Иерусалимда, дуьньядин диндин меркезда куьтягна. И себедилай Павелан Римдиз финал рикI алай.

Пак Каламди лугъузва: «Вунни дишегьли за душманар ийизва, куь балаярни сад садаз душманар я: адан хци ви кьил яна хада.» (Хуьнухь 3:15). Чна иландин руфунихь кьетI-кьетIар кутазва ва ам хуьруьнарзава. Кье илан Китай, Кефер патан Кореяда, Вьетнам ва Лаосда мадни экъвезва. Муькьва Шаркъдин пата ахьтин халкъар ава, гьина са килисани эцигиз имкан гузвач. килисадин регьберар ва миссиядин директорар, гьар са фикир чIугъазвай месигьви лазимлу чкайриз ихьтин

есир хъанвай халкъарин и четин везиятдиз акси тир рахана кӀанзава.

Чна ади кӀвалахар кърехдик туна кӀанзава. Кхьенва: «Худадин кӀвалах тапардай ийизвайдаз лянет хъурай» (Ярамия 48:10). Килисади асур хъанвай халкъарин чӀехибуруз руьгьдин гъжум авуна женг тухвана кӀанзава. Дявээр гъжумдин рекъив гъалиб къевезва, хуьнин рекъив ваъ.

Забур 107:16-да лугъузва: «..куьз лагъайтӀа хана Ада буюруьнждин варар дустагърин, ракъун тӀвалар атӀана». Виликан килисади чинеба ва къанунсуз кӀвалахна ва ам гъалиб хъана. Чазни гъа къайдада кӀвалахиз чир хъана кӀанзава.

Коммунистрин асир кърер къван зун садрани гъавурда акъадачир Цийи Весидин гзаф инсанриз вучиз муькуь тӀварар ганвай: Симеоназ Нигер, Ягъядиз Марк ва муькуьбур. Есир хъанвай халкъарин арада кӀвалахдамаз чна чинеба тӀварар ишлетмишиз давамзава.

Зун эвел садрани гъавурда акъазвачир вучиз Исади эхиримжи нянин фу гъазуриз кӀандамаз адрес ганач, амма лагъана: «Куьн шегърдиз алад. Квел ана цив ацӀай квар гвай са инсан гьалтда» (Марк 14:13). Гила зун гъавурда акъазва. Чинебан меbedда кӀвалахдамаз чнани гъахътин лишанар ишлетмишзава.

Эгер чун икӀ кӀвалахиз – эвелан месигъвийрин тегърда кӀвалахиз рази хъайитӀа, и кӀеви уьлквейра чавай мадни Месигъдин патал гзаф хъсан кӀвалахиз жеда.

Амма зал рагъ экӀидай патан килисадин регъберар гьалтайла коммунистрин патал муьгъуьббат акунач – муьгъуьббат авайтӀа, фаданлай коммунист уьлквейра кӀвалахун патал миссионер кӀвалахдин тешкилат яранмиш хъанвай – заз абурун арада коммунистрихъ галаз рекъе физ кӀанзавай политика акуна. Заз Карл Марксан куьмекдалди квахънавай чанарин патал хъсан Самариявидин регъим жагъанач.

Инсан вичи лугъузвай фикирриз ваъ, амма анжах паталай рекъиз гъазур шейериз асул чӀалах я. Чинебан килисадкъарн иманлуйри субутна хьи, абур чпин имандин патал рекъиз гъазур я. Чи миссияйрин халкъарин арадин хилери къенин юкъузни

есир халкъара чинеба кІвалахзава ва эгер абур ахьтин уьлквейра къуртІа, абур дустагъдиз вегьин, азабар гун ва рекьин мумкин я. Зун жува кхьизвай шейериз чІалах я.

Завай хабар къаз жеда: коммунизмдихъ галаз дуствилиз гъахъзавай Америкадин килисадин регьберар чпин имандин патал рекъиз гъазур яни? Рагъ экІизвай пата чпин чІехи везифаяр туна рагъ экъечІдай пата официальный пасторар хъана ана коммунистрихъ галаз юлдашвал ийиз абуруз гьида мишатзава? Рагъ экІидай патан гьич са килисадин регьбердини гьеле ихьтин иман субутнавач.

Инсанрин гафар са-сад гъавурда акъадай ва гьиссар къалурдай игътияждин паталай яранмиш жезва. Аллагъдин сирлувал ва руьгьдин уьмуьрдин къакъанвилер гъавурда кутадай инсандин гафар авач. ГъакІни, шейтІандин регимсузвилин деринвал гъавурда кутадай инсандин гафар авач. Нацистри цІуз вегьиз гъазурзавай ва тахъайтІа вичин аял гьикІ цІуз вегьизватІа акур инсанди вуч гьисснатІа квевай гафарив лугъуз жедани?

Месигъвийри коммунистрин гъилин кІаник вуч азабар чІугунватІа ва гилани чІугвазватІа гафарив лугъуникай хийир авач.

Зун Румынияда коммунизм гужунал гъанвай Лукрециу Пэтрэшканудихъ галаз дустагъда хъана. Адан юлдашри ам дустагъдиз вегьена адаз савкъват гана. Адан акьул келледа аватІани, абуру ам дели жер къван делибур авай духтурханада кутуна. Уьлкведин куьгъне Секретарь Анна Покердин кьилелни гъа кар гъана. Месигъвийрихъ галаз фад-фад идаз ухшар къайдада давранмиш хъана. Абуруз эквинин шок гана ва абурал муьтІуьгъдин перем алуькьарна.

Дуьнья Китайдин куьчейрал хъанвай крарикай дегьшетдиз атанва. Виридан вилик Яру гвардияди вичин вагъшивал кьилиз акъудна. Гила фикира, Китайдин дустагъра, садазни аквазвачир чкайра месигъвийрин кьилел вуч къеззва! Заз ван хъана хьи, са машгур китайдин евангельский писатель ва муькуь месигъвийяр чпин имандикай элкъезвез рази тахъайла, абур

дустагъда къунвайбуру абурун япар, мецер ва кӱвачер атана. Къенин юкъузни месигъвияр Китайдин дустагъра ава.

Амма коммунистри ийизвай виридлайни пис кар инсанриз азабар гун ва жендек атӱн туш. Абуру мягкемдаказ инсанрин фикирар тапардиз элкъуързавай ва жегъилар, аялар зегъерлемишзавай. Абуру чпин инсанар килисайра регъбервилин везифайрал туна хьи, месигъвияр идара авурай ва килисаяр чукӱуррай. Абуру жегъилриз Аллагъдиз ва Месигъдиз чӱлах *тежез* ва и тӱварар *такӱан* жез чирзава.

Дустагъдай йисар алатайла кӱвализ хтанвай, и вахтунда гужлу атеист хъанвай, вичин аялри такӱанвилив къабулнавай, азабар чӱгунвай месигъвидин дерт чна гъихътин гафарив лугъун?

И ктаб чернилдив акъван ваъ, амма иви авахъзавай рикӱерин ивидив кхъенва.

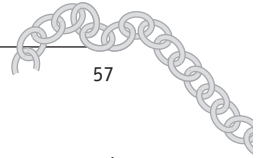
Даниел пайгъамбардин ктабда цӱуз вегъенвай пуд жегъилдикай цӱаюнай акъудайла, цӱаюнин ни къвезвачир хътиз, коммунистрин дустагъда авай месигъвийрикайни коммунистриз бейкефвилин ни къвезвач.

Кӱвачин кӱаник тӱуш гайи са цуькведи ваз вичин атир гузва. Гъаки, коммунистри азабар ганвай месигъвийри абуруз чпин муьгъуьббатдин савкъват гана. Чна дустагъдин гзаф къаравулар Месигъдихъ элкъуърна. Чаз кӱанзавайди са шей тир: чаз азиятар гузвай коммунистриз чаз авай виридлайни хъсан шей – Худа Иса Месигъдикай къвезвай къуртармишун гун.

Заз иманда зи гзаф стхаяр хътиз дустагъда рекъидай шерев хъанач. Зун азадвилиз ахъайна ва Румыниядай акъатна Рагъ экӱидай патаз физ хъана.

Рагъ экӱидай пата заз акуна хьи, гзаф мебедрин регъберрин эгечӱн «бамбук» ва «ракъун» пердедин къулухъ галай чинебан мебедин эгечӱнилай акси я. Рагъ экӱидай патан гзаф месигъвийриз есир хъанвай уьлквейра авайбурун патал муьгъуьббат авач. Идан субут ам я хьи, месигъвийри абур къуртармиш хъунин патал са затӱни ийизвач. Абуруз миссияр ава хьи, са деноминацияда авай месигъвияр муькуьдаз элкъуърин. Амма гзафбуруз есир хъанвай халкъарин патал





миссияяр авач ва лугьузва хьи, ахьтин кIвалах «къанунсуз я»! Абуруз абур кIанзавач. ТахьайтIа абур фадлай ихьтин мумкин тушир са миссия яратмишдай. Месела, гьиндистанлуяр кIандай Вильям Керри ва китаивияр кIандай Гьадсон Тейлора абурун патал миссияяр яратмишна.

Амма абуроз тек есир уьлквейра авайбур кIан тийин ва абур Месигьдихъ гьин патал са затIни тийин бес туш. Абурун къайгьуда авачирвиляй, саймиш тавунин паталай ва бязи вахтара абурохъ галаз шерик хьтиз гьерекатда лугьуз рагъ экидай патан бязи килисадин регьберри вафасузриз къуват гузва. Абуру коммунистрин рагъ экидай патан килисайриз гьахьиз ва дуьньяда авай килисайрин регьбервал гьиле къачуз куьмекзава. Абуру месигьвийрин вилер кIевзава хьи, коммунизмдин хаталувеликай хабар тахьурай.

Коммунистар ва есир уьлквейра авай муькуьбур кIанзавач лугьуз ва абурун къуртармиш хьун патал са затIни ийизвач лугьуз (абуроз ихтияр авач лагьай багьнадив, саки сад лагьай месигьвийри Нейронавай Шад Хабар пайдай ихтиярар къачуна), эгер чпин нехирда авайбуруз вири дуьньяда авай руьгьдин дяведа иштиракиз тазвачтIа, рагъ экидай патан килисадин регьберриз гьиз чпин нехирарни кIанзавач.

## **Тарихдин тарсар саймишзавач**

Реформациядин вахтунда Гус, Лютер ва Кальвинан диндин марагьар Европадин халкъарин марагьрихъ галаз сад атана, Европадин халкъариз, а береда азият гузвай политикадин ва экономикадин гуж тир Пападин париникай къуртармиш жез кIанзавай. Кьенин юкьуз хьтиз чинебан килисадин Шад Хабар мусибатдин режимриз ва абурун къурбандриз пайдай маракъ вири азад инсанрин азадвиле давамлу яшамшиз кIандай марагьдихъ галаз сад къевзва.

Гзаф тиранриз ядерный яракьар авай тир; абурохъ галаз дяве авуртIа, цийи дуьньядин дяве башламишдай ва гзаф инсанар

рекъидай. Рагъ экидай патан гзаф регъберрин мефтӀер чухенва ва ихтин регъберар гыч алудиз кӀанзавач. Абуруз наркомания, бандитвал, рак ва чухутка квахъна кӀанзава, амма коммунизм хътин, инсанриз ибурулайни пара зиян гузвай системаяр рикӀелай алудзава.

Илья Эренбург, советский писательди лугъузва хьи, эгер Сталина вичин вири умуърда анжах вичин тахсир квачир кърбандрин тӀварар кхъенай тиртӀа, и кӀвалах куътягъин патал адан умуър бес жедачир. Хрущёва Коммунист Партиядин Къад лагъай Конгрессда лагъанвай: «Сталина агъзурралди дугъри ва тахсир галачир коммунист тергна... Щерид лагъай Конгрессда хкъагнавай, Юкъван Комитетдин вишни къанни цӀуькӀуьд член ва кандидатдикай къуд къанни цӀемуъжуьд, имни абурун пуд къанни цӀуд процент я, абура ахпа къуна гуьлледив яна.»

Гида фикирдиз гъваш ада месигъвийриз вучна! Хрущёва Сталин къабулначир, амма гъадан крар ийиз давамна. 1959-йисалай Советский Союзда ахъаз амай килисайрин пай кӀевна

Китайда варварилин гъерекат Сталинан девирда авайдилаини пис къайдада къарагъна. Килисадиз ачух умуър амач. Россия ва Румынияда мадни инсанар къаз дустагъдиз вегъиз башламишна. (Советский Союзда коммунизм чкӀайла, гьукуматди Россияда месигъвияр къунвайди жемьтдин вилик хиве къуна.)

Терроризм ва тапардив, са миллион инсан яшамишзавай уьлквейра, вири жегъилрин несил акӀ чӀехи авунва хьи, абуруз рагъ экидай патан вири, хсусидаказ месигъвал такӀан хъурай.

Россияда гьукуматда кӀвалахзайбура атана килисадин вилик къвазна ана аялар гуьзлемишун гъейри ади са кар тушир. Килисадиз фейибурун чиниз лапӀаш вегъена чукурзавай тир. Гележегда рагъ экидай патан месигъвал чукурдайбура игъиятдив чӀехи ийизвай!

Пис гьукуматар дегишардай тек са къуват ава. Ам мажусийрин Римдин Империядин чкадал месигъви девлетар яранмиш жез имкан ганвай, вагъши тевтонви ва викингрикай месигъвияр авунвай, иви галай инквизиция къвазарнавай къуват

я. И къуват вири есир хъанвай халкъарин арада кIвалахзавай синебан килисади къалурзавай Шад Хабардин гуж я.

И мебед хуьн ва адаз куьмек ийин тек чи азабар чIугвазвай стхайрихъ галаз сад жен лагъай чIал туш. Им куь уьлкве ва килисайрин патал яшамишун, я тахъайтIа рекьин лагъай чIал я. И мебед хуьн тек са азад месигьвийриз маракьлу хъана кIанзавач, амма азад гьукуматрин кIвалахни хъана кIанзава. Чинебан мебедди коммунистрин регьберар Месигьдихъ элкьурна. Румыниядин премьер-министр Георгиу Дежа вичин гунагьар хиве къуна имандихъ элкьвена ва вичин гунагьдин уьмуьр дегишарна, ахпа къена. Гзаф есир хъанвай халкъара гьукуматдин бязи членар чинебан месигьвийар я. Им чкIин мумкин я. Ахпа чавай бязи гьукуматрин кIвалахда асул месигьвал ва азадвилини патахъ дегишвилер гуьзлемиш жеда, амма Тито ва Гомулкадин хътин дегишвилер ваъ (абуралай къулухъ вагъши атеист партиядин диктаторвал давам хъанвай тир).

Ахътин акьалтIай имканар гила ава.

Коммунизмдал чIалахбуру, месигьвийар чпин иманда ачух хътиз фад-фад абурни чпин иманда ачух я, чIехи кризис яшамишзава. Абур дугьриданни чIалах хъанвай хьи, коммунизмди халкъар стхайриз элкьурда. Гила абуроз аквазва, коммунист уьлквейар рагъ экъечIдай патан блокададин уьлквейар хътиз чкIизва.

Абур дугьрирдани чIалах тир коммунизмди чилел женнет яратмишда. Цаварал алай женнетдиз абур хиялар лугьузва. Гила абурин инсанриз гишинзава. Къуьл капиталист уьлквейрай гъана кIанзава. Кефер патан Кореяда везият гьакI я, гишинвал ава. Дуьньяда виридакайни чара яшамишзавай уьлкве гьисабзавай Кефер патан Корея исятда там чкIидай везиятда ава. Селери бегьерар терг авуна ва абурин фундин игътиятар тергна. Гила, чара атIайвиляй Кефер патан Кореяди вичин ракарарни пенжерияр вири дуьньядиз ахъайна хьи, хци цацарин а патахъ галай гьар са затI са тIимил хъайитIани акурай.

Коммунистар чпин регьберрал чIалах тир. Гила абур чпин газетрай кIелзава хьи, Сталина гзаф инсанар къенвайди

я ва Хрущев ахмакъ тир. Абурун халкъдин къагъриманар Ракоси, Геро, Анна Паукер, Ранковичи ва муькуьбурни гьакӀа. Коммунистар мад чпин регьберрин дугъривилиз чӀалах жезмач. Абур Папа галачир католиклар хътиз я.

Коммунистрин рикӀера бушвал ава. А бушвал анжах Месигьдивай ацӀуриз жеда. Инсандин рикӀи тӀабии яз Аллагъ жагъурзава. Гъар са инсандин рикӀе ам Месигьди ацӀур ийир къван руьгьдин бушвал ава. Коммунистрин ва муькуь есир хъанвай халкъарин рикӀерни гьакӀ я. Шад Хабарда авай муьгъуьббатдин къуватдивай абурузни тагъсир жеда. Заз ам акуна ва чизва хьи, акӀ ийин мумкин я.

Коммунистри хъачнавай ва азабар ганвай месигьвийрин рикӀелай абурун чпин ва хзанрин къилел гъанвай крар алатнава ва абуру багъишламишна. Абуру гъилелай къвезвай вири ийизва хьи, коммунистриз кризисдилай алатиз ва Месигьдин патав рехъ жагъуриз куьмекин. И кӀвалахдин патал абуруз чи куьмек герек я.

Ва анжах идан патал вагъ. Месигьвидин муьгъуьббат гъамиша виридан патал я. Адаз чиниз килигун авач. Исади лагъанва хьи, Аллагъдин рагъ хъсанбурун ва писбурун винел акъатзава. Месигьвидин муьгъуьббатни гьакӀ я.

Рагъ экӀидай пата авай, коммунистрихъ ва муькуь вагъши режимрихъ галаз дуствалзавай месигьви регьберри Исади душманарни кӀан жен чирзава лугъуз, чпин гьерекатар михъивилиз акъудзава. Амма Исади садрани стхаяр рикӀелай алудна *анжах* душманар кӀан хъухъ лагъана чирнавач.

Абуру чпин «муьгъуьббат» Месигьдин хъсан хабар гана вагъ, гъилер месигьвийрин ивидив ацӀанвайбурухъ галаз нез-хъваз къалурзава. Амма тиранрин зулумдин кӀаник галайбур рикӀелай алатна. Абур кӀанзавач.

Са шумуд цӀуд йис вилик, Рагъ экӀидай патан Германиядин Евангельский ва Католикрин килисайри 125 миллион доллар гишинбуруз гана. Америкадин месигьвийри адалайни пара гана.

Гишин инсанар гзаф я, амма заз азабар чӀугвазвай месигьвийрилай гзаф гишинзавай ва азад месигьвийрин

куьмекдиз игьтияж авайбуьр чизвач. Эгер Германиядин, Британиядин, Америкадин ва Скандинавиядин килисайри азадвиллиз акъудин патал икъван пара пул гузватла, а пул игьтияж авай виридаз фена кIанзава, амма виридлайни вилик азабар чIугвазвай месигьвийриз ва абурун хзанриз.

Исятда гьакI жезвани?

Зун азадвиллиз акъатун патал месигьви тешкилатди пул гана, ида субутзава хьи, месигьвийр пулунихъ къачуз жезва. Амма белке зун Румыниядай месигьвийри пулунихъ къачуна азадвиллиз ахъайнавай тек са кас жен мумкин я. Зун пулунихъ къачунвай фактди муькуьбурун патал чпин буржи къилиз акъудзавач лугъуз, рагъ экидаи патан месигьви тешкилатрихъ тахсирар кутада.

Сад лагъай месигьвийри чпивай жузуна: цийи мебед анжах чувудрин патал, тахъайтIа муькуь халкъарин патал яни? И суалдиз дугъри жаваб атана. И проблема муькуь формада къад лагъай асирда хтана. Месигьвал анжах рагъ экидаи патаз туш. Месигъ анжах Америка, Англия ва муькуь демократик уьлкверинди туш. Ам хашунал ягъайла, Адан са гъил рагъ экидаи патаз, муькуьди рагъ экъечIдай патаз яргъи хъанвай. Адаз анжах чувудрин пачагъ ваъ, гьакIни муькуь халкъарин, коммунистрин ва рагъ экидаи патан дуьньядин пачагъ жез кIанзава. Исади лагъанва: «Дуьнья тирвал алад ва Шад Хабардикай чан алай къван виридаз муштулухар це» (Марк 16:15). Ада Вичин иви виридан патал чукIурна ва виридаз Шад Хабар ван хъана Адал чIалах хъана кIанда.

Чаз есир хъанвай уьлквейра авайбуруз Шад Хабар паюн гевес гузвайди ам я хьи, ана имандиз къвезвайбуьр муьгьуббатдив ацIанва ва рикI кузва. Зал садрани гьакIан, рикI кузвачир урус месигьви гьалтнач. Эвелан жегъил коммунистар ва мусурманар Месигьдин хсуси шагирдар жезва.

Месигьдиз вири гунагъкараь гзаф кIан хъана гунагърикай азад ийиз кIанзавай хъгиз, а инсанарни пара кIанзава ва абур азад ийиз кIанзава. Бязи рагъ экидаи патан килисайрин регъберри тек и са дугъри рафтарвал муькуьдал дегишарзава:

месигъвийрин гуьгъуьна гъатна абур чукурзавайбурухъ галаз хъсан рекъе физва. Абур гунагъкаррихъ галаз хъсан рафтарзава ва адан куьмекдивди чукурзавайбуруз чпин гуж хуьз куьмекзава ва а душманриз, гъамни абурун къурбандриз къуртармиш жез мешатзава.

### **Азадвилиз ахъай авурла заз вуч жагъана**

Зун жегьил береда гзаф гужлу тир. Амма дустагъди, хсусидаказ зун тек камерада хуьзвай берейра зун фикирдай, дерин хиялриз физвай са инсандиз элкъуьрна. РикӀе авай вири тӀурфанар сакит хъана. За коммунизмдиз фикир гузвачир ва гъич ам аквазвачир. Зун цаварин свасан гужахда авай. За чаз зулумар гузвайбурун патал дуьаяр ийизвай ва абур рикӀин къеняй кӀанзавай.

Заз зун ахъайда лагъай умуд лап куьлуь тир. Вахт-вахтунда за фикирзавай хъи, зун дустагъдай азад авурла за вучда. За гъамиша фикирзавай хъи, яргъал са чкадиз фена, цаварин Свасахъ галаз галкӀанай ширин уьмуьр баябанда яшамишиз давамда.

Аллагъ «Гъакъикъат я.» Пак Калам «Гъакъикъатдикай рахазвай гъакъикъат я.» Теология – «Гъакъикъатдикай рахазвай гъакъикъатдикай рахазвай гъакъикъат я.» Месигъвийр и Гъакъикъатдикай рахазвай гзаф гъакъикъатриз чӀалах яз яшамишзава, адан паталайни абурув «Гъакъикъат» гваш. Чаз гишинзавай, гатанвай ва наркотикар ягъанвай лугъуз чи рикӀел Пак Каламдин теология амачир. «Гъакъикъатдикай гъакъикъатар» рикӀелай алатнава лугъуз чун «Гъакъикъатда» яшамишзавай. ИкӀ кхьенва: «ГъакӀ хъайила куьнни гъазур яз хъухъ: гъич квез хабарни авачиз Инсандин Хва хтана акъатда» (МатӀай 24:44). Чавай мад фикир хъижезмачир. Чаз азабар гудамаз чи виридлайни мичӀи сятра, Инсандин Хва чи патав атана, дустагъдин цларив бриллиантри хътиз цӀарцӀарар гузвай ва камера эквдив ацӀурзавай. Яргъал са чкада чаз азабар гузвайбур чалай кӀаник, жендек авай чкада амай, амма руьгъ

Месигьда шад тир. Чна и шадвал пачагьдин дараматрихъни галаз дегишардачир.

Мад зи кбиле садахъни галаз дяве тухудай кІанвилер амачир. Заз женг са дяведани, гьакІни адалатлу дявейрани тухуз кІанзавачир. Амма заз Месигьдин патал яшамишдай ибадатханаяр эцигиз кІандай. Дустагьдай акъатайла зи вилик секин вахтар къведа лагъана умудзавай.

Амма зун азадвилиз ахъай авур сад лагъай юкъуз, зал коммунизмдин аспекттар гьалтна ва абур заз дустагьда акур азабрилай гзаф пис тир. Сад-садан гьугьуьна заз фаркълу килисадай чІехи вяз ийидайбур, пасторар ва епископар акуна ва абуру чІехи гьам галаз хиве къуна хьи, абуру чинебан полициядиз чпин нехирдикай хабарар эгекъарзавай. За абурувай хабар къуна абур дустагьдиз вегьейтІани, малуматар гун къвазариз гьазур яни-тушни. Виридан жавабар «ваъ» тир ва гъавурда кутуна хьи, абуруз чпин уьмуьррин паталай кичІезвачир. Абуру заз килисайра жезвай щийи са кІвалахдикай рахана, а дегишвал зун дустагьдиз вегьидайдилай вилик авачир – хабарчи жез рази тежен килиса экІевзава лагъай чІал тир. Гьар са шегьерда «культурариз» гуьзчивал ийин патал гьукуматдин итим ацукънавай, коммунистрин чинебан полициядин кас. Адаз кІандай береди гьар са кешишдиз я пастордиз эверна килисадиз гьим атанатІа, Худадин суьфре ни къабулнатІа, динда гьим кузватІа, гьида инсанар Аллагьдихъ элкьуьрзаватІа, гьибур Аллагьдихъ элкьвенватІа ва муькуь шейер хабар къадин ихтияр ава. Буна жаваб гун тавурла, а кІвалахалай алудзавай ва ви чкадал масад, валайни гзаф хабарар гудай «къуллугъчи» тадай. Гьукуматдин итимдиз ви чкадал тадай инсан жагъун тавурла (амма акІ жезвачир) ада килиса кІевзавай. Къенин юкъуз Китайда гьакІ ийизва.

Гзаф къуллугъчийри чинебан полициядиз хабарар гузва. Садбуру кІан тийиз, бязи шейер чьуньхаруз лугьузвай, амма муькуьбуруз им адет хьанвай ва абурун намус къван хътиз хьанвай. Муькуьбуру и кІвалах лап гьевесдив ийизвай ва артух малуматни гузвай.

Заз месигьдин паталай азабар чӱгвазвайбурун аялрин сивяй ван хъана хьи, абур мегьрибанвилив къабулнай хзанрикай абур хабарар агакьярна кӀанзавай. ТахъайтӀа, абуроз тарсар кӀелдай имкан амуьдач лугьуз кучӀунарзава.

Зун бапистрин конгрессдиз фена, ам коммунистри «хкягънавай регьберар» гьибур хъана кӀанзаватӀа кьарар къабулай чкада, яру байрагьдин кӀаник фена. Заз чизвай хьи, вири гьукуматдин килисайрин кьилел тунвай итмар Коммунист Партияди хкягънавайбур я. Ахпа зун гьавурда акьуна, заз Исади лугьузвай алчаквал аквазва.

Гьамиша хъсан ва пис пасторар ва вяз ийизвайбур жезвайди я. Амма гила, килисадин тарихда сад лагьай сеферда ачух атеистрин партиядин Юкьван Комитетди, гьида вичин макьсад дин дугулдай арадай акьудин я лугьузва, кьарар къабулзава, гьида килиса идара ийида. Гьи макьсаддив идара ийида? Гьелбетта, дин дугулдай акьудиз куьмекун патал я.

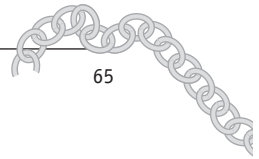
Ленина кхьенва: «Гьар са диндин фикир, гьар са Аллагьдин фикир – Аллагьдикай фикирзавай къастарайтӀани – хаталу жуьредин гафарив лугьуз тежедай кьван алчаквал, виридлай ийренж жуьредин азар я. Аллагьдикай руьгьдин фикирар миллионралди гунагьар, чиркин крар, вагьшивилер ва физический ийренжвилерилайни хаталу я.»

Советский Союздин Коммунистрин Партияяр ленинистар тир. Абуруз дин рак, чакутка, сифилисдилайни пис тир. Диндин регьберар гьибур жедатӀа, *абур* кьарар къабулзавай. Махсус килисайрин регьберри абурухъ галаз кӀвалахзавай. Заз акуна хьи, атеизмдив аялар ва жегьилар зегьерлемишзава, махсус килисайривай адаз акси акъат жезвачир. Чи пайтахтда Будапештда са килисадани жегьилрин кӀватӀал ва аялриз тарсаргун жегьидачир. Месигьвийрин аялар рикӀе такӀанвал аваз чӀехи жезвай.

Ахпа ибур вири акурла, заз коммунизм такӀан хъана. Заз азабар гудамаз коммунизм гьич акьван такӀан хьанвачир.

Заз ам зи кьилел гьанвай кьван кӀвалахрин паталай ваъ, амма Аллагьдин баркалладиз, Месигьдин тӀварциз ва ада





таъсир гузвай миллиард инсанрин чанариз ийизвай крарин патал такІанзава.

Вири уьлкведин хуьруьнвиар зун акван патал атана ва лагъана, коллективдихъ галаз гьикІ рафтарзавай. Абур гила чпин фермада ва уьзуьмдин багълара гишинзавай лукІар хъанвай. Абуруз фу авачир. Абурун аялриз нек ва майвар авачир – имни а уьлкве тир, гъина куьгъне Ханаан уьлкведа къван тІабии девлетар авай.

Стхайри заз хиве къуна хьи, Ленинан коммунист режимди абурукай виридакай угъри ва тапрукъар авуна. Гишинзава лугъуз, абуру асул чпин тирди, амма гила коллективди гъиле къунвай таладилай чуьнуьхиз мажбур тир. Ахпа чпин угъривал чуьнуьхарин патал абуру тапарардай.

Фялейри заз завода авай вагъшивиликай ва абуру инсандин гужуникай ишлетмишзавай къайдадикай ахъайна; капиталистри гьич хиялра инсанрин гуж икІ ишлетмишзавачир. Фялейриз кІвалахал акъат тийидай ихтияр авачир.

Интеллигенцияди чеб рази туштІани, Аллагъ авач лугъуз чирзавай.

А девирда дуьньядин пуд лагъай паюнин уьмуьр ва фикирар чкІанвай ва тапардиз элкъвенвай. Бязи уьлквейра къенин юкьузни гьал гьакІ я.

Жегьил рушари атана шикаятзава хьи, абуруз Коммунистрин Жегьил Тешкилатдиз эвернава ва месигъви гададиз темен гана лугъуз, абуруз сивел атай гафар лагъана ва кучІунарна. Ахпа абуру темен гана кІанзавай гададин тІвар абуруз лагъана!

Вири гзаф эйбежер ва тапрукъ тир.

Ахпа зал чинебан мебеддин аскерар гьалтна, абуру зи фадан юлдашар тир. Абурукай садбур къунвачир, муькуьбур дустагъдай акъатайла, мадни имандин паталай женг тухузвай. Абуру заз чпихъ галаз женг тухун патал эверна. Зун абурун чинебан кІватІалриз фена ва абуру ана гъилив кхъенвай Аллагъдин маняр кІелзавай.

Къанни цІуд йис баябан чуьлда хъайи Пак Чехи Антоний зи рикІел хтана. Ада вири дуьнья туна, вичин вири уьмуьрда

оруж къуна ва дуьаяр авуна. Амма адаз Пак Афанасий ва Ариуса Месигъдин Аллагъ хьуникай женг тухузва лагъана ван хъайила, ам вичин сакит уьмуьр туна гьакъикъат винел акъудун патал Александриядиз атана. Зи рикӀел пак Бернард Клервосский хтана. Ам къакъан дагълара монах тир. Амма адаз хашунин походрин ахмакъвиликай, месигъвийри арабар, чувудар ва муькуь имандин стхаяр буш сур къазанмишун патал рекъизвайдакай ван хъана. Ада вичин монастырь туна хашунин походриз акси вязер ийин патал кӀаник эвичӀна.

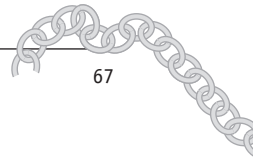
За вири месигъвийри авуна кӀанзавай кӀвалах авуна: Месигъдивай, Павелавай ва пак гьисабзавай ксарилай чешне къачун ва пенсиядиз ваъ, амма женг тухуз фин. Им гьихьтин женг жен мумкин я?

Дустагъда авай месигъвийри гьамиша чпин душманрин патал дуьа авуна ва абуруз гуьзелдаказ шагьидвална. Чи рикӀин мурад ам тир хьи, абур къуртармиш хьурай ва акӀ хъайила чаз хвешизвай. Амма заз коммунистрин пис система такӀандай ва чинебан мебед мягъкемаруз кӀанзавай. Чинебан килиса и мурдар вегъшивал Шад Хабардин гужунив чукӀурдай тек са къуват тир.

За тек Румыниядикай фикирзавач, амма вири коммунист дуьньядикай. Амма заз рагъ экӀидай пата къайгъуда авачирвал гзаф акуна.

Къве коммунист писатель, Синявский ва Даниэль абурун коммунист юлдашри дустагъдиз вегъейла, дуьньядин вири кхъизвайбуру чпин наразивал малумарна. Амма месигъвийр абурун имандин паталай дустагъдиз вегъидамаз, килисайри гьич чпин наразивал къалурзавач.

Кузик стха Пак Каламдин кӀусар ва Торридин куьлуь ктабар пайзава лугъуз дустагъдиз вегъин гьидаз маракьлу я? Чапнавай вязер пайзава лугъуз дустагъдиз вегъенвай Прокофьев стхадикай гьидаз чизва? Идаз ухшар кӀвалахрин паталай Россияда тахсирлу авунвай авунвай ва куьлуь гада аял гьамишалухъ гьилий къахчунвай чувуд месигъви Грюнвальдакай гьидаз чизва? Зун жуван хва Михаякай чара авурла, заз чизва за вуч



гьиссаватIа. Ва за Грюнвальд, Иваненко стхайрихъ, Шевчук бадедихъ, Таисия Ткаченко, Екатерина Веказина, Георгий Веказин, Латвиядай гъуьлни-паб Пилатрихъ ва муькуьбурухъ – къад лагъай асирдин имандин къагъриманрихъ ва пак инсанрихъ галаз санал азиятар чIугуна! Сад лагъай месигъвийри чпин месигъви юлдашар вагъши гъайванрин вилик вегъиз тухудамаз, абурун зунжурриз теменар гузвай хътиз, занни агъуз хъана абурун зунжурриз теменар гузва.

Рагъ экIидай патан бязи килисайрин регъберрин абур гъич япукайни туш. Азабар чIугвазвайбурун тIварар гъич абурун дуьадин чарарал кхьенвач. Ибуруз азабар гузвай ва дустагъдиз вегъизвай вахтунда, ибуруз далу элкъуьрай урус баптист ва православный махсус регъберар ЦИЙи Делида, Женевада ва муькуь конференцияра чIехи гъуьрметар галаз къабулна. Абуру ана вири инанмишарна хьи, Россияда там диндин азадвал ава.

Большевикрин архиепископ Никодима и инанмишвал гайила, Килисайрин Дуьньядин Меслятдин регъберди адаз темен гана. Ахпа абуру санал Килисайрин Дуьньядин Меслятдин тIварцел тIуьн-хъун авуна, амма и вахтунда дустагъда авай пак инсанри чухуьн тавунвай ратарихъ галаз келем незвай. Занни Иса Месигьдин тIвар патал ам тIуьнвай.

КIвалахар икI амуькин мумкин тушир. Чинебан мебедди къарар къабулна хьи, заз имкан гайитIа, зун уьлкведай фин ва рагъ экIидай пата авай месигъвийриз ина жезвай шейерикай хабар гун.

За къарар къабулна хьи, коммунистар кIанзаватIани, коммунизмдихъ тахсирар кутада. Коммунизм мугъакиме тавуна Шад Хабар паюн за дуьз гьисабзавач.

Бязибуру заз лугъузва: «Михьи Шад Хабар пая!» Идан ван хъайила, зи рикIел чинебан полициядин и гафар хквезва: Месигъдикай вязер ийин, амма коммунизмдин тIвар къан тийин. Дугъриданни «михьи Шад Хабар»дин пад къазвайбуруз ва коммунистрин чинебан полициядиз гьевес гузвайди са ругъ яни?

Заз чидач и «михьи Шад Хабар» вуч я. Це чухуьзвай Ягъядин вяз михьи тирни? Ада анжах: «Ша куьне туба ая,

Цаварин Пачагълугъдин вахт атана мукъва хъанва» (МатІай 3:2) лугъузвачир. Ада мадни «Гъируд ада авунвай крарин паталай туьгъмет ийизвай» (Лука 3:19). Адан кьил атІана, вучиз лагъайтІа ада вич абстракт чирунра кутунач. Исади дагъда анжах «михьи» вяз авунач, анжах килисайрин регъберри пис вяз лугъудай гафар рахана: «Гуж я квез хъанвайди, тавратдарарни фарисеяр, къве чин алайбур. Иланар! Гъулягъдин къеняй акъатнавайбур!» (МатІай 23:27,33). Ихътин «михьи тушир» вязерин паталай Ам хашунал яна. ТахъайтІа, дагъда авунвай вязди фарисеяр нарагъат жедачир.

Гунагъдиз вичир тІвар къана эверна кІанда. Къе коммунизм дуньядин виридлайни хаталу гунагърикай сад я. Коммунизм тахсирлу тийизвай Шад Хабар михьи Шад Хабар туш. Чинебан мебедди вичин уьмуьр ва азадвал хатадик кутуна ам тахсирлу ийизва. Чун рагъ эКІидай пата сакит хъана кІанзавач.

За къарар къабулна хьи, коммунизм писарда, амма «анти-коммунистри» хътиз ваъ. Гитлер анти-коммунист тир, амма вични зулумкар тир. Чаз гунагъ такІан я, амма гунагъкар кІанда.

## За рагъ эКІидай пата вучиз азаб чІугвазва

Зи азабар сад лагъайди адан паталай тир, чинебан мебедин гафарив лугъуз тежедай гуьзелвелик къариб тир. А мебеддиз и латин гафар дуьз къвезва: *Nudisnudum Christi sequi* (къецІилди, къецІил Месигъдин гуьгъуьна аваз чур).

Есир хъанвай халкъара Инсандин Хвадиз ва Адаз махсус инсанриз кьил тадай чка авач. Ана гзаф месигъвийри чпис кІвалер эцигзавач. Вуч хийир ава? Абур сад лагъай сеферда къурвал кІвалер гъилерай къахчузва. Ваз цІийи кІвал хъун муькуьбуруз вун дустагъдиз вегъена вавай кІвал къахчун патал чІехи са сеbeb я. Ана вуна жуван буба кучукзавач ва Месигъдин гуьгъуьна фидайдилай вилик жуван хзандиз сагъул лугъузвач. Ви диде, стхаяр, вахар гъибур я? И манада вун Иса хътиз я. Ви диде ва стхаяр анжах Аллагъдин мурад кьилиз акъудзавайбур

я. Табии алакъайрикай рахайтIа, сваса чам, аялри диде-бубаяр, папари чпин итимар хкадардамаз и алакъаяр ґысаба кьаз жедани? Къвердивай анжах руґьдин алакъа амукъзава.

Чинебан мебед кесиб ва азабар чIугвазвай мебед я, амма анин къене бязи къайґуда авачирбурни ава.

Чинебан мебедин диндин кьуллугъ 1900 йис вилик сифтеґан мебед хътиз я. Вяз ийизвайдаз хъсандаказ ґязурнавай теология авач. Адаз Петрудиз хътиз гомелетика чизвачир. Ғяр са профессорди Петрудин Пентикост юкъуз авур вяздиз пис къимет гудай. Ғзаф ульквейра Пак Каламдин аятар хъсан чизвач, вучиз лаґьайтIа, Пак Каламар ана къадаґъа авунва. Адалайни ґейри вязчи мумкин я шумуд йисара дустаґда Пак Калам галачиз жен. Ахътин инсанди вичин Бубадиз авай иман кълурдамаз, им чIехи кар я, вучиз лаґьайтIа, идан кьулухъ уьмуьрдин чIехи драма гала. Дустаґда абур и кьудратлу Бубадивай йикъан фу дилемишзавай, амма фудин чкадал гафарив лугъуз тежедай зибилдив ацIанвай келем кьабулзавай. Амма адаз килиг тавуна абур мадни чIалах я хьи, Аллагъ чеб кIанзавай Буба я. Абур Эййуб хътиз я, ґыда лаґьанва хьи, Аллагъди вич кьейитIани, ам Адал чIалах жеда. Абур Иса хътиз я. Иса хашунал алай береда ам тек тунвайдаз ухшар хъайитIани, Ада Аллагъдиз «Буба» лаґьана эверна.

Чинебан мебедди руґьдин аярвал акурди раґъ экIидай патан бязи килисайрин бушвилел мад рази жедач.

За раґъ экIидай пата коммунистрин дустаґдилай ґзаф азаб чIугуна, вучиз лаґьайтIа, гила заз жуван вилерив раґъ экIидай патан цивилизация рекъизвайвал аквазва.

Освальд Спенглера вичин «*Закат Европы*» ктабда кхъенва:

Вун рекъизва. Заз вал чукIунин вири хсусиятар аквазва. Завай субут жеда хьи, ви чIехи девлет ва кесибвал, ви капитализм ва социализм, ви дявеяр ва революцияяр, ви атеизм ва пессимизм ва цинизм, ви явавал, чкIанвай хзанар, вуна аяляр дидеделай хъун идара ийин, кIаникай вун ивидай кьацIурзай ва кьилелай ви

мефтӀна вун рекъизвай, – ибуру ваз субутзава хьи, ибур къадин замандин уьлквейрин – Александрия, Греция ва невротический Римдин рекъидай йисарин хсусиятар я.

Им 1926-йисуз кхьенва. А вахтундилаь демократия ва цивилизация Европадин са паюна, гьамни Кубадани галаз кьенва. Рагъ экидаь патан гзаф пай ксанва.

Амма ксун тавунвай са къуват ава. Рагъ экъечӀдаь пата коммунистар руьгъдай аватна ва чпин хиялар квадарнаватӀани, рагъ экидаь пата «гуманистский коммунизм» гьеле хаталу ама. Рагъ экидаь патан гуманистар/коммунистар, коммунист уьлквейра авай вагъшивилерикай, азабрикай ва излемишуникай ван къведамаз чӀалах жезвач. Абуру чпин иман вири чкайра галат тийизвай къискъанжвилив пайзава, чӀехи дережадин инсанрин арада, интеллектуальныйбуруз, коллежра, кесибар яшамишзавай чкайра ва килисайра. Чна, месигъвийри, фад-фад зур-рикӀив гьакъикъатдин пад къазва. Амма абуру вири рикӀив тапардин пад къазва.

Амма рагъ экидаь патан теологар гьакӀан шейерикай рахазва. Зи рикӀел им хквезва: 1493-йисуз Магомед II армияди Константинополь элкъвез-элкъвез кьурла ва балканри хягъна кӀанзавай тир, абур шумуд асирда месигъвийрин, тахъайтӀа магомедвийрин таъсирдин кӀаник жеда, амма чкадин килисадин месляти кьунвай и шегъерда ихьтин проблемрикай рахазвай: Бакире Майраман вилер гьихьтин ранг тир? Малаикар итимар яни, папар? Пак авунвай циз тӀветӀ аватайла, тӀветӀ пак жезвани, тахъайтӀа яд чиркин жезвани? А девирдиз килигайла, им мах жен мумкин я, амма къенин йикъарин килисайриз вахт-вахтунда фикир це ва ваз аквада хьи, ахьтин суалрикай рахазва. Чинеба мебеддин азиятрикай ва ам чукӀурун пата ладан гуьгъуьна патал гьатунин хаталувиликай гьич рахазвач.

Теологиядин меселайрикай, ритуалрикай, важиблу тушир шейерикай суьгъбетар куьтягъ жезвач.

Са сеферда межлисда сада хабар кьуна: «Куьн гимиде авайтиртӀа, ва гиме батмиш жез башламишайла, квевай

къртармиш хъана са островдал физ хайтІа ва квез гимидин ктабханадай са ктаб къачудай имкан авайтІа, куьне гьи ктаб тухудай жувахъ галаз?» Сада жаваб гана: «Пак Калам», муькуьда «Шекспир». Амма кхьенвайдаз дугъри жаваб авай: «За луйткве эцигна гьуьлуьн кърехдиз эгекьдай чирзавай ктаб къачудай. Анал завай кІандай кьаб кІелиз жедай.»

Вири деноминацияйрин ва теологияйрин азадвал хуьн ва излемишунин паталай ам квахънавай чкайра дуьзар хийин са теологиядин фикирдин кьилел кьвазиналай важиблу я.

Исади лагъанва: «Квез гьакъикъат чир хъайтІа, ада куьн азад ийида» (Ягъя 8:32). Амма анжах гъа азадвиливай гьакъикъат ахъай жеда. Ва гьакІан затІарин кьилел женг тухудай чкадал, и дуьньяда авай вагъшивилиз авай акси дяведа санал кІватІ хьун герек я.

Есир хъанвай халкьара мебедди чІугвазвай азабар пара хъуникай рахадамаз, азни азият физва. А азабар жува чІугунва лугъуз завай абур фикирдиз гъиз жезва.

1966-йисан къамугдиз (июн) «Известия» ва «Деревенская жизнь» тІвар алай советский газетри урус баптистрихъ абуру гунагъар михьи ийин паталай аялар рекьикъ лугъуз чирзавай тахсирар кутазвай. Им са берета чувудри ритуалар хътиз инсанар рекьизва лугъуз, абур акси акъатнавай куьгъне тахсирар я.

Амма заз чизва им вуч лагъай чІал ятІа. 1959-йисуз зун Клужда Лазаровичахъ галаз санал дустагъда авай. Лазаровичан винел руш кьена лагъай тахсирар кутунвай. Адаз анжах кьанни цІуд йис авай, амма вагъши азабрин кІаник адан чІарар са йифиз лацу хъана. Ам кьуьзуь са касдиз ухшар хъанвай. Ада вичи тавунвай тахсир хиве кьурай лугъуз, адан гъилин кикер акъуднавай. Са йис азабар чІугурдилаь кьулухъ адаз тахсир авачирди ашкар хъана ва ам дустагъдай ахъайна, амма азадвал адаз мад са затІни тушир. Ам гъамишалух ханвай тир.

Муькуьбур газетра советская прессади коммунистрин девирда баптистрик кутазвай тахсиррикай кІелдамаз хьуьрхъведай. Ам тахсирар кутунвай инсандиз ам вуч лагъай чІал ятІа заз чизва.

Рагъ экидай пата жен ва давамлу яз вилерив ихътин шейер акван дегъшетлу я.

Калугадин (СССР) архиепископ Ермогенан ва муькуь ирид епископрин кьилел вуч атана? Абуь советский режимдихъ галаз санал кӱвалахиниз акси акъатнавай, амма патриарх Алексей ва архиепископ Никодим коммунистрин гъиле алат хъана. Эгер заз Румынияда акси акъатнавай, зи патав рекъизвай епископар акунвачиртӱа, заз и акъалтай епископрин кьисмет маракьлу жедачир.

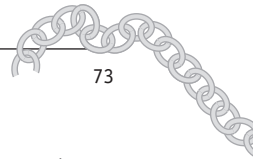
Николай Эшлиман ва Глеб Якуниназ патриархди жаза гана, вучиз лагъайтӱа абуьру килисадин патал диндин азадвал тӱалабна. Рагъ экидай патанбуьруз им хъсан чида. Амма зун ахътин кӱвалах кьилел атанвай Румыниядин Владимирештидин буба Иоаннахъ галаз санал дустагъда авай. Винелай анжах ругъдин «жаза» авай. Амма чи махсус килисадин регъберри, коммунист уьлквейра гзаф махсус клисадин регъберри хътиз, чинебан полициядихъ галаз гъил-гъиле кӱвалахзавай. Абуьру жаза гузвайбуьрузни дустагъда авайбуьруз гузвай виридлайни таъсирлу «тарсар» гузвай – азабар, гатунар ва наркотикар.

Фаркьлу чкайра имандин патал азабар гузвайбуьрун патал зун дегъшетдиз къвезва. Зун азабар гузвайбуьрун эбеди кьисметдикай фикирдамаз дегъшетдиз къвезва. Зун имандин патал азиятар авай стхайрин къайгъуда авачир рагъ экидай патан месигъвийрин патал дегъшетдиз къвезва.

Зи рикӱин деринда заз кӱандай жуван уьзуьмлухдин иервал хуьн ва ихътин чӱехи дяведиз гъахъ тийин. Заз акван кӱанзава хьи, са секин ва регъят чкада жен. Амма мумкин туш. Коммунистри Тибет гъилиз къачурла, абуьр там ругъдин меселайрив маракьлубуьрун эхирдиз акъатна. Чи уьлкведа абуьр чеб гъакъикъатдикай чара авунвайбуьрун эхирдиз акъатна. Килиса ва монастырар кӱевна, амма чара уьлквейринбуьр алцуррин патал бязибур тунвай. Заз кӱанзавай секинвал ва регъятвал гъакъикъатдикай катун лагъай чӱал тир ва ам зи чандиз хаталу я.

За и дяве тухвана, амма ам заз жуваз гзаф хаталу тир. Абуьру зун 1948-йисуз куьчедилай чуьнуьхна ва муькуь тӱвар





алаз камерада туна. А девирда чи девлетдин секретарь Анна Паукера шведский посол сэр Патрик вон Рютерсвердедиз лагъана: «Ааа, Вурмбранд исятда Копенгагендин куьчейрал экъвезва.» Шведский министрдин жибинда за чинеба дустагъдай ракъурнавай мектуб авай тир; адаз вич алцурзавай чІал чизвай. Ихътин са кар мадни хъйжен мумкин я. Зун къейитІа, коммунистри хкъягнавай сада рекьиде. Мад садазни зун рекьиде себед авач. Эгер квез зи эдебдин ахлакъсузвиликай, угъривиликай, гомосексуализмдикай, ахлакъсузвиликай, политикадин ихтибарсузвиликай, тапарриникай ва муькуь крарикай ван хъайитІа, им чинебан полицияди вичин «Чна ви эдеб чукІурда» лагъай кичІерар гун къилиз акъудун я.

Хъсан са малуматдин чешмеди заз лагъана хъи, Румыниядин коммунистриз за Америкадин сенатда 1960-йисариз гайи шагъидвилелай къулухъ зун рекъиз кІанзавай. Амма завай секин акъваз жезвачир. Ва ви буржини за лугъузвай гафар сакитдаказ юхламишун я. Эгер куьне фикирзава хъи, къилел атай кІвалахрилай къулухъ за излемишунин комплексдикай азиятар чІугвазва, куьне жувавай жузуз хъи, коммунизм гъихътин дегъшетлу гуж я хъи, вичин гражданинриз ихътин комплексрикай азабар гузва. Ам вуч гуж я хъи, ада рагъ экъечІдай патан коммунист Германиядин ксар, аял булдозерда ацукъарна цацарин симинилай сергъятдтилай физ мажбурна, амма адан вири хзан а кардин патал гуьлледив ягъан мумкин тир.

Рагъ экІиде пад ксанва ва ам ахварай авудна кІанзава хъи, есир хъанвай халкъарин везият акурай.

\* \* \*

Завай тахсирар месигъвиар такІанзавайбурухъ галаз рекъе физвай, рагъ экІиде патан бязи килисайрин регъберрин винел вегъиз жезвач. Писвал абурукай къвезвач. Абуру чебни фадан писвилин къурбандар я. Абуру чпи килисада къайдасузвал яратмишнавач; абуруз ам жагъанва.

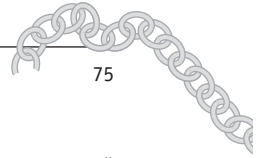
Рагъ экӀидай пата зун гзаф теологиядин семинарияйриз фена. Ана заз зенгинин тарихдикай ва литургический манийрин тарихдикай, фадлай ишлетмиш тийидай канонический къанунрикай, я тахъайтӀа мад амачир килисадин къайдакъанундикай лекцияр ван хъана. Заз ван хъана теологиядин бязи студентриз чирзава хьи, Пак Каламдин дуьнья яранмиш хьуникай, Адамакай, цив дуьнья батмиш хьуникай ва Мусадин муьжуьзейрикай къисаяр гьакъикъат туш. Бязибуруз икӀ чирзава хьи, пайгъамбаррин гафар абур килиз акъатайла кхьенва; миxьи рушалай аял жен миф я; гьамни Иса чандал хквен миф я ва Адан кӀарабар сура амайди я; Пак Каламдин мектубар гьакъикъи туш ва адан эхиримжи ктаб – (Аллагъди ачухарнавай сир) Откровение кьил чӀуруда кхьенвайди я. Муькуь шейера Пак Калам пак ктаб я! (ихьтин пак ктабда Китайрин коммунистрин газетрилай гзаф тапарар ава).

Рагъ экӀидай патан гилан бязи килисадин регъберриз семинарияда ибур чирнава. Абур а таъсирдин кӀаник яшамишзава. Агъадикай абуруз ихьтин гъариба гафар ван хъанва, и Агъадиз абур вучиз вафалу хъана кӀанзава хьи? Эгер килисада азадвилев Аллагъ дири туш лугъуз чирзаватӀа, килисадин регъберар и килисадиз вучиз вафалу амукъна кӀанзава? Бязи деноминацийрин регъберар Месигьдин Свас туш. Абур килисадин регъберар я, гьина гзафбуру фадлай Худадиз хаинвал авунва. Абурал чинеба мебеддин са кас, азиятар чӀугунвайди гьалтайла, адаз къариб тегьерда килигзава.

Чавай инсандихъ гьамиша адан ниятдин са паюнин патал тахсирар кутаз жедач. Чна акӀ авуртӀа, чун фарисейриз ухшар жеда, абурун вилера Иса Кишдикай чпин къанундиз гьуьрметнач лугъуз пис тир. Абуру чпин вилер Исада авай, гьамни чпиз кӀан жедай хсусиятризни кӀевна.

Коммунизмдиз эгечӀун дуьз тушир, а килисадин регъберарни муькуь гзаф шейера гьахълу жен ва семими жен мумкин я. Ва дуьз тушир шейерани, абур дегиш жен мумкин я.

Са сеферда зун православный епископдихъ галаз Румынияда авай. Ам коммунистрин инсан тир ва вичин нехир маса гузвай.



За адан гъил жуван гъиле къуна ва адаз квахънавай хвадикай къиса ахъайна. Им нянин вахт тир ва чун адан багъда авай. За лагъана: «Тамаша, Аллагъди Вичин патав хквезвай гунагъкар гъихътин муьгьуббатдив къабулзава. Ада гунагъар хиве къазвай епископни хвешивилив къабулзава.» За адаз Аллагъдиз келзавай манияр келна. И итим Аллагъдик элкъвена.

Зун дустагъда са православный кешишдихъ галаз са камерада авай ва а касди вич азадвилиз ахъайдай умуд галаз атеистрин лекцияр кхъизвай. Зун адахъ галаз рахана ва ада вичи кхъенвай къванбур вири пад-падна ва гъаки садрани азадвилиз акъат тийидай хата авуна.

Завай жуван рикел алай пар къезилрин патал садни тахсиркар акъуд жедач.

\* \* \*

Мозайкадин писатель Клод Монтефиореди лагъанва хьи, Исадин тавратдаррихъ ва фарисейрихъ галаз рафтарвал, Ада жемят алай чкадал абурухъ тахсирар кутан Адан душманар кIан хъухъ ва къаргъишзавайбуруз хийир-дуьа це буйругъдиз акси я. Лондонда авай Сент Павелдин эвелан настоятель доктор В.Р.Метьюди лагъана хьи, им Исадин гуьгьуьна тефин ва акси акъатун я. Ада лугъузва хьи, Иса интеллектуальный тушир!

Монтефиоредин Исадикай фикир дуьз тушир. Исади фарисейрик жемятдин арада тахсирар кутунватIани, Адаз фарисеяр *кIанзавай*. Зани коммунистрик тахсирар кутазватIани заз абур кIанзава.

Заз гъамиша лугъузвай: «Коммунистар рикелай алуд! Анжах руьгъдин кIвалахар твах!»

Зал нацистрин гъилияй азабар чIугунвай месигъви гьалтна. Ада заз лагъана хьи, зун Месигъдикай рахадамаз ам зи пад я, амма зун коммунизмдиз акси са гафнии рахана кIандач. За адавай хабар къуна хьи, Германияда нацизмдиз акси женг тухузвай месигъвияр дугъри туширни? Ва абур тиран Гитлеракай са гафнии рахун тавуна анжах Пак Каламдай рахана кIанзавайни?

Жаваб им тир: «Гитлера ругуд миллион чувуд кьенва! Сад адаз акси рахана *кӀанзава!*» За жаваб гана: «Коммунизмди кьанни цӀуд миллион урус, миллионралди китавияр ва муькуьбур кьенва. Ва абуру чувударни кьенва. Чна анжах чувудар кьейила сив ахъайна кӀанзавани, урусар ва китавияр кьейила ваъ?» Жаваб им тир: «Им муькуь суьгъбет я.» Зун гъавурда кутунач.

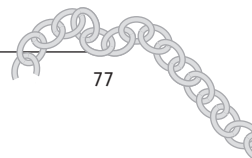
Полицияди зун Гитлеран девирдани, коммунистрин вахтундани гатана ва заз са фаркъни акунач. Кьведани тӀал гана.

Месигъвили тек коммунизмдихъ галаз ваъ, амма гунагъдин гзаф аспектрихъ галаз женг тухвана кӀанзава. Чаз тек са проблема авач. Амма коммунизм месигъвилин чӀехи душман ва виридлайни хаталу душман я. Чна адаз акси жен патал чи гуж санал кӀватӀна кӀанзава.

За мадни лугъун! Инсандин виридлайни чӀехи макъсад Месигъдиз ухшар жен я. Коммунистрин кьилин макъсад идан вилик пад кьан я. Абуру виридлайни вилик диндиз акси я. Абуру чӀалах я хьи, кьейидалай кьулухъ инсан кьелезни минералриз элкъезва, мад са затӀни. Абуруз вири уьмуьр мадди дережада яшамиш жез кӀанзава.

Абуруз чизвайди анжах гзафвал я. Абурун гафни ЦӀийи Икьрарда шейтӀандивай адан тӀвар жузурла ада лагъай гаф сад я: «Чун легион я». Инсандин индивидуальность – Аллагъди инсаниятдиз ганвай чӀехи бахшиш – чкӀана кӀанзава. Абуру са кас адан гъиле Альфред Адлеран «*Индивидуальная психология*» ктаб жагъана лугъуз дустагъдиз вегъена. Чинебан полициядин офицерри гъарайна: «Агъ, индивидуал, гъамиша индивидуал! Коллектив вучиз жедач?»

Исадиз чун инсанар хъана кӀанзава. Идан паталай коммунизм ва чун разивилиз кьведач. Коммунистризни им чизва. Абурун «Наука и религия» журналда кхъенва: «Дин коммунизмдихъ галаз гъич дуьз кьезвач. Ам адан душман я... Коммунист Партиядин программадин кьене авайди дин рекъин патал ягъазвай гъуд я... Им атеист жемят яратмишун патал я хьи, абуру диндин пардикай гъамишалух азад хъурай.»



Месигвал коммунизмдихъ галаз санал жен мумкин яни?  
Коммунистири и суалдиз икI жаваб гузва: «Коммунистрин партия  
– дин рекъин патал ягъазвай гъуд я!»

# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

## Садавайни гъалиб тежедай, гзаф чкайриз чкІанвай чинебан мебед

Чинебан мебеддин гзаф четин шараитра кІвалахзава. Вири коммунист уьлквейра атеизм абурун уьлкведин дин я. Абуру яшлугуруз инанмиш жедай азадвал са жуьре гузва, амма аялар ва жегилар инанмиш хъана кІанзавач. Ихътин уьлквейра ва есир хъанвай муькуь уьлквейрин вири – радио, телевидение, кино, пресса ва ктабар кхъизвай идарайриз са макъсад ава – Иса Месигъдиз чІалахвал къвазарин.

Чинебан мебеддиз тоталитарный уьлкведин гужуниз акси акъатдай мумкинвал лап тІимил ава. Россияда чинебан мебеддин къуллугъчийриз теологиядин чирунар авач. Къе Китайда вири Пак Калам садрани эхирдал къван кІел тавунвай пасторар ава.

За квез гзаф пасторар тайин авунвай къайда лугъун. Чал чинебан къуллугъчи урус жегил гьалтна. За адавай жузуна хъи, ам пасторвиле гьида туна. Ада жаваб гана: «Чаз чун тайин ийидай асул епископни авач. Махсус епископди коммунист партиядин разивал галачиз са касни тайин ийидач. ГьакІ, чун, цІуд месигъви жегил, азиятар чІугуна къенвай епископдин сурал фена. Чакай къведа адан суран къванжал гьил туна ва муькуьбур элкъвез-элкъвез къвазна. Чна Пак Руьгъдивай чун тайин ийиз тІалабна. Чун чІалах я хъи, чун Исадин тІвекер акъатнавай гьилери тайин авуна.» Заз и жегилрин тайин ийин Аллагъдин вилик гьакъикъи я!

ИкІ тайин хъанвай, садрани теологиядин тарсар фин тавунвай ва фад-фад вахтара Пак Калам лап тІимил чизвай (Бангладешдин евангелистар хътиз) итимари Месигъдин кІвалах тухузва.

Им сад лагъай асиррин мебед хътиз я. Месигъдин паталай дуьнья кІан пад цавал элкъуърнавайбуруз вуч семинарияда тарсар фенвай? Абуруз виридаз кІелиз чизвайни? Ва абуруз Пак Каламар гъинай къвезвай? Аллагъ абурухъ галаз раханвай.

Чаз, чинеба мебединбуруз, дараматар авач. Амма дараматар чун чинеба санал тама кІватІ хъайила килигдай цаварилайни иер яни? НуькІерин кІелунар органдин чкадал тир. Цуькверин ни чи ладан тир. Ва дустагъдай мукъвара ахъайнавай азабар чІугунвайдан куьгъне пекер кешишдин пекерилай тасирлу тир. Шамар хътиз чаз варзни гъетер авай. Малаикар абур курзавай къуллугъчияр тир.

Завай и мебедин иервал садрани гафарив лугъуз жедач! Фад-фад берейра санал кІватІ хъайидалай къулухъ месигъвияр къуна дустагъдиз вегъизвай. Ана месигъвийри абурун гъилерал алуькзавай зунжурар чамра свасаз гузвай къизилар хътиз алуькзава. Абуру Адан теменар ва гужахар къабулна ва чпин чка пачагърин чкайрихъ галаз дегишардачир. Заз асул хвешизвай месигъвияр анжах Пак Каламда, чинебан мебеда ва дустагъда акуна.

Чинебан мебед зулумдин кІаник гала, амма адаз чинебан полициядин арадани, гъукуматда кІвалахзавайбурун арадани гзаф дустарни ава. Бязи берейра чинебан иманлуьри чинебан мебед хуьзва.

Куьгъне Советдин империядин кІаник урус газетри «къецепатан имансузрин» гзаф хъуникай наразивалзавай. Урус прессади гъавурда кутазвайвал, ибур коммунизмдин къуватдин эшелонра кІвалахзавай итимар ва папар я – гъукуматда, таблигъатдин идарайра ва муькуь чкайра – абур къецепатай коммунистар я, къенепатай чинеба иманлуяр ва чинебан мебедин членар я.

Коммунистрин прессади коммунистрин таблигъатдин идарада кІвалахзавай са жегъил дишегълидикай лагъана. КІвалахдилай къулухъ адани ва гъуьлуь муькуь утагърай жегъилар чпин дараматда кІватІдай хьи, чинеба Пак Калам кІелин ва дуьба ийин. Ихътин кІвалахар дуьньяда мадни жезва.

Щуд агъзурралди «къецепатан имансузар» ава. Абуру гыссава хьи, чпин гуьгъуьна хуьдай ва цихъ галаз акадарнай Шад Хабар ван къведай ачух килисадиз фин камаллу туш. Адан чкадал абур чпин везифада ва жавабдегъвиле амукъзава ва сакитвилив Месигъдикай шагъидвалзава.

Вафалу чинебан мебеддиз ихътин чкайра агъзурралди членар ава. Абур чинеба подвалра, къавара ва чуьлда кIватI жезва.

Виликан коммунист Россияда садан рикIелни аялдин ва чIехидан цяй чуьхуьникай ва адаз акси хьуникай, пападин там дугъри хьуникай, я тахьуникай женгер рикIел аламач. Абур виликан ва ахпагъан миллениалистар тушир. Абурувай пайгъамбарвилер гъавурда кутаз жезвачир ва абурун кьилел женг тухудачир, амма зун фад-фад мягътел жезвай абур атеистриз Аллагъ авай чIал гьикъван хъсан субутзавай.

Абуру атеистриз саде жавабар гузвай: «Эгер квез гъар жуьре хъсан тIуьнар авай межлисдиз эвернавай тиртIа, куьн чIалах жедайни хьи, абур са касдини гъазурнавач? Амма тIебиат чаз гъазурнавай са межлис я! Квез помидорар, шефтелар, ичер, нек ва вирт ава. И затIар вири инсаниятдиз бес гьида гъазурнава? ТIебиат буьркьюь я. Эгер куьн Аллагъдал чIалах туштIа, куьне буьркьюь тIебиатди чаз лазим тир шейерикай икъван пара ва фаркълу яратмишун гьикI гъавурда кутазва?»

Абуру гъамишалухъ уьмуьр авайди субутзава. Заз сад атеистдихъ галаз рахадамаз ван хъана: «Фикирдиз гъваш хьи, чавай дидедин руфуна авай аялдихъ галаз рахаз жезва ва вуна адаз лугъузва хьи, дидедин руфуна авай уьмуьр куьлуьди я ва адан гуьгъуьналлаз асул, яргъи уьмуьр къвезва. А ялди ваз вуч жаваб гудай? Ада ваз чун женнет ва жегъеннемдикай рахадамаз куьне, атеистри чаз гузвай жаваб гудай. Ада лугъудай хьи, авай уьмуьр анжах дидедин руфуна авайди я ва муькуь шейер вири диндин ахмакъ гафар я. Амма дидедин руфуна авай аялдивай фикириз хъайитIа, ада вичи-вичиз лугъудай: «Зи гъилер яргъи жезва. Заз абур герек туш. Завай гъич абур яргъи ийиз жезвач. Абур вучиз чIехи жезва? Мумкин я абур зи гележег уьмуьрдин патал яргъи жезва ва за абурув кIвалахна кIан жеда. КIвачер



яргъи жезва, амма зун абур къатна хурал хуъз мажбур я. Абур вучиз яргъи жезва? Мумкин я чІехи дуъньяда уьмуър къезва ва зун ана экъвен герек жеда. Вилер чІехи жезва, амма зун там мичІивиле ава ва заз абур герек туш. Заз вилер вучиз авайди я? Мумкин я экв ва рангар авай дуънья къезва.»

«Эгер руфуна авай аялди вич вилик финикай фикирайтІа, адаз вичин вилерив такунмаз дидедин руфунилай къачик авай уьмуърдикай чир жедай. Чунни гъакІ я. Чун жегъил яз чаз гуж ава, амма ам дуъз ишлетмишдай акьул авач. Амма яш финивай чун акьулда ва камалда чІехи жедамаз кафанди чун суруз тухун патал гуъзлемишзава. Бес вучиз чавай мад ишлетмиш тежедай акьулда ва камалда чІехи жен лазим я? Руфуна авай аялдин гъилер, кІвачер ва вилер вучиз чІехи жезва? *Гележегдин патал*. Чаз ина ам ава. Чун чилел тежриба, акьул ва камалда гележегдин патал чІехи жезва. Чун кьейидалай кьулухъ лап чІехи дережеда кьуллугъдин патал гъазур жезва.»

Исадикай рахайтІа, коммунистри кхъизвай хъи, Ам садрани хъанвай туш. Чинебан мебедин кІвалахдарри идаз асант жаваб гузва: «Ви жибинда гъихътин газетар ава? Им къенин, тахъайтІа пакагъан *Правда* я? Гъваш за килигин. Агъа! 4 январь 1964. 1964-йис гъи вахтунилай гъисабзава? Вуна Иса гъич хъанвач лугъузва, амма Ам дидедей хъайи йикъалай йисар гъисабзава. Вахт Адалай вилик авай тир. Амма Ам атайла инсаниятдиз акІ хъана хъи, Адалай виликан вахт буш, гъакъванди тир ва асул уьмуър анжах гила башламишна. Куь коммунистрин газетди вичи субутзава хъи, Иса фикирнавай туш.»

Рагъ экІидай патан пасторри адетдив фикирзава хъи, абурун килисайра авайбур дугъриданни месигъчивилин асас гъакъикъатрал амин я, амма абур амин туш. Квез ана чи имандин гъакъикъат субутзавай вязер бязи берейра ван къведа. Амма «ракъун пердедин» кьулухъ галайбур садрани ам чирнавачтІани, чпин нехирриз жидди имандин бине гузва.

Чавай садрани лугъуз жедач, месигъчивилин гужлу къала – чинебан мебед гъинал куътягъ жезва ва махсус килиса гъинал башламишзава. Абур санал галкІанва. Есир миллетра ачух

килисайрин бязи пасторри гьукуматди ихтияр ганвайдилай артух Аллагьдиз чинеба кьуллугъзава.

Коммунистрихъ галаз санал кӱвалахзавай махсус килисадин тарих яргьиди я. Ам Русская Социалистическая Революциядилай кьулухъ епископ Сергиус идара ийизвай «Дири мебед»дилай башламишна. Адан ишчийрикай сада лагъана: «Марксизм атеистрин мектубарни кьене кутуна кхьенвай Шад Хабар я.» Вуч хьсан теология я.

Гьар уьлкведа чаз Сергиус хьтинбур гзаф ава.

Венгрияда им католикрин арадай буба Балог тир. Ада ва бязи протестантри коммунистриз вири уьлкве идара ийиз куьмекна.

Румынияда коммунистар Бурдучеа тӱвар алай православный кешишдин куьмекдалди гьукуматдиз атана. Ам эвелан фашист тир, вичин куьгъне гунагьрин паталай «ярубуроз» ялтахвилиз мажбур тир ва вичин чӱехибурулайни гзаф «яру» хьанвай. И кешиш Советский Союздин девлетдин катиб Вишинскийдин вилик кьвазнавай ва мектубди цӱйи коммунист гьукуматдикай хабар гудамаз разивилив хьуьрхъвезвай. Мектубда икӱ кхьенвай: «И гьукуматди чилел женнет яратмишда ва цаварин женнет мад герек жедач.»

Россиядин Николай хьтинбурукай кхьинар ава хьи, абур гьукуматдиз хабарар эгежьарзавайбур я. Россиядин чинебан полициядай дезертир Майон Дериабина субутна хьи, Николай чпин агент тир.

Саки вири деноминацияра везият ихьтинди тир. Румыниядин баптистрин режьбервал гужуналди мажбурна хьи, ада асул месигьвиар гьиле гурай. Россияда баптистрин режьберрини гьа кар ийизвай. Румыниядин адвентистрин президент Тачичиди заз лагъана хьи, коммунистар гьукуматдиз атай йикъалай ам коммунистрин чинебан полициядин малуматчи тир.

Гьар са килиса кӱеви ийидай чкадал (амма абуру гзаф агъзурар экӱевна) коммунистри фендигарвилив кьарар кьабулна са кьве килисадиз «лишан» хьтиз ачух кӱвалахиз ихтияр гун хьи, абурун куьмекдалди месигьвиар ва месигьчивал хуьн, идара ийин ва яваш-яваш чукӱрун. Абуру фикирна хьи, килисадин

къайда хуьн хъсан я хьи, ам коммунистрин алатдиз элкъуьрна месигъвияр идара ийин ва чпин уьлкведиз къвез-физвайбур алцуррин. Чун цийи асирдиз акъатнаватІани, Китайдин махсус килисада ихътин везият я. И «тек са къануни» клисадиз Китайдин къад процентдилаьни агъуз месигъви физва.

Румынияда заз ахътин килиса теклифнавай, амма шартІ ам тир хьи, пасторди хътиз за чинебан полициядиз жуван членрикай малумат гун. АкІ жезва хьи, «лацу ва чулава» затІарихъ вердиш хъанвай рагъ экІидай патанбур идан гъавурда акъазвач. Амма чинебан мебед садрани «лишан» хътиз, идара ийизвай килиса хътиз жез рази жедач, амма «вири инсаниятдиз», жегъилризни галаз маналу, нетижалу къайдада Аллагъдин гаф лугъуда.

Амма махсус килиса да хаин регъберар гзаф аватІани, ана асул руьгъдин яшамишун ава. (За фикирзава хьи, рагъ экІидай патан гзаф килисайра везият идаз ухшар я. Бязи берейра иманлуяр регъберрин паталай ваъ, амма регъберриз килиг тавуна вафалу я.)

Россияда православная литургия дегиш хъанвач ва вязери коммунистар рази кутазватІани, ада а килисадин иманлуьрин рикІериз фу гузва. Лютеранри, пресвитерианри ва муькуь протестантри куьгъне гимнар кІелзава. Ахпа хабарчийр вязерани Пак Каламдай гафар хъана кІанзавай. Къе Китайда жемят хаин инсанрин таъсирдин кІаник Аллагъдихъ элкъвезва ва абуруз чизва хьи, чпин регъберар хаинар я. Абуруз чизва регъберри чпин суьгъбетар чинебан полициядив эгекъарзава. Абуру чпин иман гъа иман какур вязерив ганвай касдикай чуьнуьхариз мажбур я. Им Леви 11:37-да лишан къайдада къалурнавай Аллагъдин чІехи аламат я: «Эгер гиликънавай леш чеб цана кІанзавай тумарал аватайтІа, абур михьи яз амукъда».

Адалатди чав лугъуз гузва хьи, вири махсус килисадин регъберар, гъамни вири къилин регъберар коммунистрин итимар туш.

Чинебан мебеддин членарни махсус килисайра аквазва, амма бязибур чеб чуьнуьхариз мажбур я. Ва абуруз аквазвай хьи, месигъчивал зайифди туш, амма женг тухузвай иман я.

Чинебан полиция Румынияда авай Владимирешти монастырь ва Россияда гзаф чкайра муькуьбур кӀевиз атайла, абурун четин вахтар тир. Бязи коммунистри дин къадагъа ийизвай гунагъдин патал чпин уьмуьр гана.

Амма махсус килисаяр къвенивай тӀимил жезва. Заз маракуьлу я коммунизмдин девирда вири Советский Союзда вадругуд агъзур килиса хъана-хъанач. (Америкада гъакъван жемят аваз цӀуд йӀсар вилик пуд агъзур авай тир). Ва и «килисаяр» гзаф берейра анжах куьлуь утагъар тир, чна фикирдиз гъизвай «килисаяр» тушир. Муькуь уьлквейрай атанвайбуруз Москвада инсанрив ацӀанвай килиса аквадай (им шегъерда авай тек са протестантрин килиса тир) ва ана авай диндин азадвиллиз фикир гудай. Абуру чпин уьлквейра хвешивилив икӀ лугъуда: «килисаярни галаз инсанрив ацӀанва!» Абуруз ирид миллион чандиз са протестант килиса хъунин мусибат акунач! Са утагъдин килисаяр Советский Союздин къудкъад процент жемятдин сеягъетдин яргъавилин къене авач. И инсанар я рикӀелай алатнай, тахъатӀа евангелизмдин чинебан рекъерив къунвай. Муькуь хкъягъун авачир.

Коммунизм уьлкведа гъикъван гзаф хъайитӀа, килиса гъакъван чинеба жез мажбур я.

ЭкӀевнай махсус килисайрин чкадал диндиз акси тешкилатрин кӀватӀалар къвезва.

## **Чинебан мебедди атеистрин литература гъикӀ ишлетмишзавай**

Абуру «Комическая Библия» ва «Библия для верующих и неверующих» тӀварар алай ктабар чапна. Абуру Пак Калам ахмакъ тирди къалуриз кӀан хъана ва адан патал Пак Каламдай гзаф аятар ишлетмишна. Чаз акъван хвешизвай! Ктабдикай миллион къван копияр чапна ва абур Пак Каламдин гафарив ацӀанвай. Коммунистри Пак Каламдин гафарикай хъачнатӀани, а гафар ктабра жен вуч гуьзел тир. Абурун критика вич акъван ахмакъ тир хъи, садани адаз жидди фикир

ганач. Эвелан вахтара инквизицияди курзавай «еретикар» шалмандик кутІунна гъар жуъре ахмакъ, винел жегъеннемдин цІаядин ва шейтІандин шикилар чІугунвай пекер алукъарна, жемятдин вилик экъуързавай. Ва а еретикай гъихътин пак ксар тир! ГъакІ, Пак Каламдин гафар шейтІанди лагъайтІани гъакъикъи я.

Коммунистрин издательствойриз хвешизвай хъи, чпиз Пак Каламдин гафарикай хъачнавай атеистрин ктабрикай мад чап ая лугъузвай агъзурралди мектубар къвезвай. Абуруз чизвачир хъи, а мектубар чинебан мебедадай атанвай, вучиз лагъайтІа, абуруз Пак Калам къабулдай муъкуъ имкан авачир.

Чаз атеистрин кІватІалрикай хийир хкуддай рекъерни хъсан чизвай.

Коммунизмдин профессорди са кІватІалда къалурна хъи, Иса анжах са суъгъуърчи тир. Профессордин вилик яд авай кутар гвай. Ада къенез са порошок вегъена ва яд яру хъана. Ада гъавурда кутуна: «Вири муъжуъзе им я. Исадин пекинин хиле ихътин са порошок авай ва Ада гуъзел къайдада яд чехирдиз элкъуърай къастарна. Амма завай Исадилайни хъсан жеда; завай чехир мадни циз элкъуъриз хъижеда.» Ва ада мад са порошок вегъена ва яд михъи хъхъана. Ахпа мадни муъкуъ порошок вегъена ва яд яру хъана.

Са месигъви къарагъна лагъана: «Юлдаш профессор, куъне чун квелай алакъдай крар къалурна мягътеларна. Амма чна квевай тек са шейтІалабда: куъ чехирдикай са птулка хъухъ!» Профессорди жаваб гана: «Завай жедач. А порошок зегъер тир.» Месигъвиди жаваб гана: «Куъ ва Исадин арада авай вири фаркъни им я. Ада Вичин чехирдив чаз къве агъзур йис хвешивал ганва, амма куъне куъ чехирдив чун зегъерлемишзава.» А месигъви дустагъдиз фена. Амма аданни профессордин арада хъайи суъгъбет фадмаз яргъал чкІана иманда авай гзафбуруз къуват гана.

Чун куълуъ, зайиф Давидар я. Амма чун атеизмдин Голиафалай гужлу я, вучиз лагъайтІа, Аллагъ чи пата ава. Гъакъикъат чав гва.

Са сеферда коммунистди атеизмдикай лекция кӀелзавай. Вири заводрин фялейр аниз фена кӀанзавай; а фялейрин арада гзаф месигьви авай. Абуру сакит ацукьна Аллагьдиз акси гафар ва Месигьдиз инанмиш хьунин ахмакьвиликай яб гузвай. Лекция кӀелзавайда субутиз алахьна хьи, руьгьдин алем авач, Аллагь, Месигь авач, муькуь дуьнья авач, инсан анжах беден я ва адаз чан авач. Ва ада элкьвез-хквез лагьана хьи, авайди анжах затӀ я.

Са месигьви кӀвачел кьарагьна ва гаф лугьун тӀалабна. Адаз ихтияр гана. Месигьвиди вичин стул кьачуна вегьена. Са вахт секин акьвазна адаз килигна. Ахпа атана лекция кӀелзавай коммунистдин чиниз са лапӀаш вегьена. Коммунистдихъ дуьз хьел акатна. Адан чин наразивиликай яру хьана. Ада экьуьгьна ва коммунистдиз эверна хьи, и месигьви кьурай. Ада лагьана: «Вуна гьикӀ лагьана заз лапӀаш вегьена? Себеб вуч тир?»

Месигьвиди жаваб гана: «Куьне исятна субутна хьи, куьн тапрукь я. Куьне лагьана хьи, вири анжах затӀ я. За стул кьачуна чилел вегьена. Ам дугьриданни затӀ я. Стулдиз хьел атанач. Ам анжах затӀ я. За квез лапӀаш вегьейла куьн студди хьтиз гьерекетнач. ЗатӀуниз хьел кьвезвай туш, амма *квез* атана. Идан паталай, юлдаш профессор, куьн гьахь туш. Инсан материядилай артух я. Чун руьгь авай чан алайбур я!»

Ихьтин гзаф рекьерив чинебан мебеддин саде месигьвийри атеистри хьсандаказ фикирнавай гафар дугьри туширди субутна.

Дустагьда политикадин офицерди завай кобутдаказ жузуна: «Вуна гьикьван чӀавалди жуван ахмакь дин хуьда?» За адаз лагьана: «Заз гьисаб тежедай кьван атеистар акуна ва абур рекьидемаз пешман хьанвай хьи, аллагьсуз тир; абуру Месигьдиз эверна. Квевай фикирдиз гьиз жезвани хьи, са месигьви рекьиз мукьвал вич месигьви тирдал пешман жен ва вич вичин имандикай кьуртармишун патал Марксаз ва Лениназ эверин?» Офицерди жаваб гана: «Акьуллу жаваб я.» За давамна: «Инженерди муьгь эцигайла, са кац а муьгьуьнилай фейитӀа, им муьгь хьсан хьунин субут туш. Муьгьуьнин мягькемвал юхламишун патал адалай поезд фена кӀанзава. Вири крар хьсан

хъайила, куън атеист хъуни атеизмдин гъакъикъивал субутзавач. Амма чІехи четинвилер хъайила, атеизмди куъмекдач.» За адаз Ленинан ктаб ишлетмишна субутна хъи, Советский Союздин Премьер-Министр хъайидалай къулухъни Ленина четинвилер хъайила, дуъа авунвай.

Чун секин тир ва секинвилев вакъиярин инкишаф гуъзлемишзай. Амма коммунистриз регъятвал авачир ва цийи диндиз акси кампанияр яратмишзавай. И кІвалахдив абуру Сент Августинан гафар субутна: «Зи рикІи Ви къене ял ягъар къван, ам регъят жезвач.»

## Коммунистарни имандихъ элкъвезва

Чара-чара коммунистри эминвилев лугъузва хъи, «вири затІар я», чун хсуси къайдада яратмишнавай химикатрин са кІунтІ я ва къейидалай къулухъ чун мадни минералдал ва къелел элкъведа. Абурувай им хабар къван бес тир: «Бес ам гъикІ жезва хъи, гзаф уълквейра коммунистри чпин имандин патал чпин уъмуърар ганва? «Химический минералрин кІунтІуниз» иман жезвани? «Минералривай» муъкуъбурун хъсанвили патал чеб къурбанд гуз жедани?» И суалриз абуруз жаваб авач.

Ахпа ина вагъшивал ава. Инсанар вагъши яранмиш хъанвач ва абурун вагъшивал яргъал фин мумкин туш. Нацистрин регъберар чкІидамаз чаз ам акуна. Абурукай садбуру чеб къена, муъкуъбуру гунагъар ва чпин тахсирар хиве къуна.

Коммунист уълквейра авай гзаф алкашвили паталай инсанри мана авай уъмуър гзаф арзуламишзава, амма коммунистривай ахътин уъмуър гуз жезвач. Саде урус дерин, чІехи рикІ авай, гъил ачух инсан я. Коммунизм гъакІ къилелайди я ва деринди туш. Ада дерин уъмуър жагъурзава ва амни эрекьда жагъурзава. Алкоголизмдив ада вич яшамишиз мажбур вагъши ва тапрукъ уъмуърдин дегъшетлувал къалурзава. Са-къве арада алкогди ам азад ийизва, амма адаз гъакъикъат чир хъанвайтІа, ада ам гъамишалух азад ийидай.

Урус оккупациядин берета (1947–1989) Бухарестда заз садра дуьз тавернадиз гъахъиз кӀан хъана. За жуван папазни захъ галаз физ эверна. Гъахъдамаз чаз гъиле тапанчи гвай урус капитан акуна, ада виридаз кучӀунарна мадни хъун тӀалабзай. Адаз хъун ганач, вучиз лагъайтӀа, ам гзаф пиян тир. Инсанар акахънавай. Зун сагъибдин патав фена – адаз зун чизвай- ва за тӀалабна хъи, капитандиз хъвадай ички гурай, ва за гаф гана хъи, зун адан патав ацукьда ва ам секин хуьда. Чаз сад-садан гуьгъуьналаз птулка чехирар гана. Столдал пуд истикан алай. Капитанди гъамиша хъсандаказ пуд истиканни ацӀурдай ва... пудни хъвадай. Зани зи папа хъванач. Ам дуьз пиян тиртӀани, адан къили кӀвалахзавай. Ам алкогӀолдихъ вердиш хъанвай. За адаз Месигъдикай рахана ва ада за гуьзлемиш тийидай дикъатдив яб гана.

За кутьягъайла ада лагъана: «Вуна заз вун гъим ятӀа лагъана, гила за ваз зун гъим ятӀа лугъун. Зун православный кешиш я ва Сталинан кӀаник чӀехи излемишун башламишайла жуван имандикай гъил къачур садлагъайбурун арада авай. Зун са хуьряй муькуьдаз физ Аллагъ авач лугъуз ва кешиш яз за тапарарзавай лугъуз экъвена. За абуруз лагъана: «Зунни ва муькуь къуллугъзавайбурни тапрукъ я». Зи чан кузва лугъуз заз къимет гузвай ва закай чинебан полициядин офицер хъана. Аллагъдин патай зи жаза ам тир хъи, за жуван и гъилерив месигъвияр зулумар гана къена кӀанзавай. Гила за жува авурбур рикӀелай алудун патал гзаф эрекъ хъвазва. Амма ида заз куьмекзавач.»

Гзаф коммунистри чпи-чеб рекъизва. Абурун чӀехи шаирри, Есенин ва Михалковскийдини гъакӀ авунва. Абурун чӀехи кхъинарзавай Фадеевани вичи-вич къенва. Ада цӀийиз вичин «Счастье» (Хушбахтвал) лугъудай ктаб кхъена кутьягънавай; а ктабда ада кхъенвай хъи, хушбахтвал – галат тавуна коммунизмдиз кӀвалахун я. Ам акъван «хушбахт» тир хъи, кхъена кутьягъайдалай къулухъ вичи-вич тапанчидив ягъана къена. Адан чандиз икъван чӀехи таб ялиз четин хъана. Пачагърин девирда коммунизмдин паталай женг тузухвай Иоффе, Томкин



хътин коммунизмдин чІехи регъбервивайни коммунизмдин асул чин эхиз хъанач. Абуруни чпи-чеб къена.

Коммунистар бахтсуз я. Абурун чІехи диктаторарни гъакІ я. Сталин гъикъван бахтсуз тир! Саки вичин вири куьгъне юдашар къейидалай къулухъ, адаз гъамиша вичиз сада зегъер гуз ва вични сада рекъиз кичІезвай. Адаз муьжуьд ксудай утагъар авай ва абур банкдин сейф хътиз мягъкем кІев жезвай. Гъи йифиз ам гъи утагъда ксузватІа садазни чизвачир. Ада вичин тІуьн ам гъазурнай касди вич алай чкадал адакай тІуьн тавунмаз недачир. Коммунизмди садни, гъакІни вичин диктаторарни галаз хушбахт ийизвач. Абуруз Месигъ герек я.

Месигъвийрин гуьгъуьна гъатнавайбур Аллагъдихъ элкъуьрайла, чна анжах абурун къурбандар ваь, амма абур чебни азад ийизва.

Чинебан мебеддин чина чаз есир хъанвай халкъарин игътияж аквазва. Адаз куьмека!

\* \* \*

«Георг» тІварцин кІаник чуьнуьх жезвай са къуллугъчиди вичин ктабда Аллагъдин чинебан мебеддикай ихътин са къиса ахъайзава:

Россиядин армиядин капитан Венгрияда Аллагъдин къуллугъчидин патав атана адахъ галаз тек къилди рахаз кІан хъана. Жегъил капитан пара кобут ва вич гъалибвал къазанмишзавай халкъдикай я лугъуз фурс гузвай. Ам куьлуь утагъдиз тухвайла ва ракар кІевайла, ада цлал алай хаш къалурна.

Ада килисадин къуллугъчидиз лагъана: «Ваз им тапар тирди чизва. Куьне и амалдарвилив кесибар алцурзава хъи, варлубуруз абур савадсузвиле хуьз асант хъурай. Чун исятда тек я. Гила заз хиве яхъ хъи, вун садрани дугъриданни Иса Месигъ Аллагъдин Хва тирдал чІалах тушир!»

Къуллугъчидин сивик хъуьр акатна. «Я чан язух жегъил гада, гъелбетта зун ам гъакъикъат тирдал чІалах я.»

Капитанди гьарайна: «За вун зун алцурриз тадач! Им жидди я. Закай хъачмир!»

Ада вичин револьвер акъудна къуллугъчидал элкьуърна къуна.

«Эгер вуна им таб я лагъана хиве къадачТIа, за гуьлле ахъайда!»

Къуллугъчиди лагъана: «Завай ам хиве къаз жедач. Чи Худа дугъриданни ва гьакъикъатда Аллагъдин Хва я.

Капитанди вичин револьвер чилел вегъена ва Аллагъдин итимди гарданар къуна. Адан вилерай нагъвар авахъна.

Ада гьарайна «Ам гьакъикъат я! *Ам гьакъикъат я!* Зунни чIалах я, амма зун амин тушир инсан вичин имандин патал рекьин мумкин я. Амма заз жуваз акуна хьи, мумкин я. Чухсагуьл! Вуна зи иман мягъкемарна. Гила завайни Месигьдин патал реквизи жада. Вуна заз гьакI ийидай рехъ къалурна.»

Заз идаз ухшар муькуь къисаяр чизва. Урусри Румыниядин чилер дяведив къурла тапанчияр гвай къве урус аскер килисадиз гьахъна. Абуру лагъана: «Чун куь имандал чIалах туш. Имандилай гьил къачун тавурбур гьасятда гуьлледив ягъада! Имандилай гьил къачузвайбур эрчи пата къваза!» Садбур эрчи патаз фена ва абуруз буйругъ гана хьи, абур килисадай кIвализ фирай. Абур чпин чан къуртармишун патал катна фена. Урусар амай месигъвийрихъ галаз къилди амуькайла, абур гужахда къуна лагъана: «Чунни месигъвияр я, амма чаз имандин патал реквизи гьазурбурухъ галаз санал жез кIан хъана.»

Ахътин итимари къибле-шаркъи Азияда коммунист халкъара Шад Хабардин патал женг тухванва ва мадни тухузва. Ва абур тек са Шад Хабардин патал женг тухузвач. Абуру азадвилин патални дяве тухузва.

Рагъ экIидай патан гзаф месигъвийрин кIвалера бязи вахтара абуру сятралди дуьньядин манийриз яб гузва. Чи кIвалерани манийриз ван алаз яб гузва, амма чна ам Аллагъдин гафарикай ва чинебан кIвалахдикай суьгъбетар къуншийриз ван хъана чинебан полициядив эгекъар тавурай лугъуз тазва.

Чинебан мебеддин месигъвидиз рагъ экIидай пата жидди месигъви гьалтдамаз гьикъван хвешизва!

ИцІарар кхъизвайди куьлуь инсан я. Амма зун ван алачирбурун ван я, гъибур лаларнава ва рагъ экІидай пата абурукай хабар авач. Абурун тІварцелай за иманда ва месигъвилин четинвилер гъялдамаз чІехи жиддивал тІалабзава. Абурун тІварцелай за квевай коммунист уьлквейра ва муькуь есир халкъара авай вафалу, азабар аквазвай чинебан мебеддин патал дуьяр ва куьмек тІалабзава.

\* \* \*

Нацистрин девирда дустагда хъайи коммунистри заз хиве къуна хьи, чпин четин сятра дуьа ийизвай. Заз мецел «Иса, Иса» лугъуз чан гузвай коммунистрин офицерар акуна.

Чун гъалиб хъана кІанзава, вучиз лагъайтІа, чи халкъдин медениятдин ирс чи пата ава. Урусри гилан месигъвийрин вири кхъинар къадагъа ийин мумкин я. Амма Толстой ва Достоевскийдан ктабра инсанриз Месигъдин экв жагъизва. Рагъ экъечІидай патан Германиядин Гете, Польшадин Сенкевичан ва муькуьбурун ктабарни гъакІ. Румыниядин виридлайни чІехи кхъинарзавайди Садовяну тир. Коммунистри адан «Житие святых» ктаб «Легенды о святых» тІвар алаз чапнава. Амма и тІвар алазни пак ксарин уьмуьрри илгъам гузва.

Абурувай Рафаэлян, Микеланжелодин ва Леонардо да Винчидин шикилар искусстводин тарихдай акъудиз жезвач. Абурун шикилри Месигъдикай рахазва.

Зун коммунистдихъ галаз Месигъдикай рахадамаз адан рикІе авай дерин руьгъдин игътияж зи куьмекчи я. Амма адан чІехи четинвал зи гафариз жаваб гун тушир, амма вичин виждандин ван атІун я; адан виждандин ванни зи пата ава.

Заз жуваз Марксизмдин профессорар чизвай, гъида атеизмдин лекция лугъунилай вилик Аллагъдиз дуьа авуна Адавай куьмек кІан хъана! Заз чинеба кІватІалриз яргъаз физвай коммунистрикай ван хъана. Абурун а кІвалахдикай хабар хъайила, абуру чеб чинебан кІватІалдиз фенвай чІал

хиве къадачир. Ахпа шехъзавай хьи, имандин паталай викӀегъ къвазиз хъанач. Абурни инсанар я.

Са инсан имандиз элкъвейла – а иман лап саде хъайитӀани – а иман вилик физва ва чӀехи жезва. Чун чӀалах я хьи, ам гъалиб къведа, вучиз лагъайтӀа чаз, чинебан мебеддинбуруз ахьтин гъалибвал гзаф акуна.

Месигъдиз коммунистар ва муькуь «имандин душманарни» кӀанзава. Абур Месигъдин патал гъиле къачуз мумкин я ва къачуна кӀанзава. Гьидаз вири инсаниятдин чандин къртармиш хьунин патал Исадин рикӀе авай мурад къилиз акъудиз кӀанзаватӀа, чинебан мебеддиз адан кӀвалахда кумукъна кӀанзава. Исади лагъанва: «Вири халкъариз чира.» Ада садрани лагъанач хьи, чаз Вичин гаф инсанриз лугъун патал гьукуматдин ихтияр лазим я. Аллагъдиз вафалу хьунни ва Адан чӀехи тапшуругъди чун дустагъда авай халкъариз Аллагъдин гаф лугъун патал гьерекатдиз гъизва.

Чавай чинебан мебеддихъ галаз санал кӀвалахайла, ана авай инсанриз Шад Хабар эгекъариз жеда!

## Чинебан мебеддин ибарат паяр

Чинебан мебеддин къвед лагъай пай – чеб Аллагъдиз ганвай гзаф саде ислягъдин инсанар я. Дуьньядин гьар вад лагъай инсан коммунизмдин Китайда яшамишзава. Ана агъзурралди саде иманлуьри «ихтияр» гвачиз Аллагъдин Калам пайзава. Излемишунин нетижада месигъвийяр гъамиша авайдилаьни хъсан жезва – шагьидвалзавай, чанар къазанмишзавай месигъвийяр жезва. Коммунистрин излемишунин нетижада жидди, чеб Аллагъдиз ганвай месигъвийяр яратмишна ва азад уьлквейра ахьтинбур тек-туьк гьалтда. И инсанар гъавурда акъазвач хьи, сад месигъви жен ва вичел гьалтдай гьар са чан Месигъдихъ элкъуьриз кӀан тийин гьикӀ мумкин я.

«Красная звезда» (Россиядин Армиядин газет) газетди урус месигъвийриз гьужумна лагъана: «Месигъдиз ибадат

ийизвайбуруз чпин мискъи тапацар виридал вегъиз кІанзава.»  
Амма абурун экв гузвай месигъви уьмуьрдин гужуналди абурун хуьруьнвийрин ва къуншийрин арада муьгъуббат ва гъуьрмет къазанмишна. Гъар са хуьре ва шегьерда месигъвияр виридлайни пара кІанзавай сакинар тир. Са диде гзаф начагъ хъана вичин аялриз тамашиз тахъайла, месигъви дидеди аниз фена адан аялриз тамашдай. Са итим гзаф начагъ хъана вичиз кІарасар атІуз тахъайла, месигъви итимди атана адаз кІарасар атІудай. Абур месигъви уьмуьр *яшамиззавай* ва Месигъдикай рахадамаз инсанри абуруз яб акалдай ва инанмиш жедай – вучиз лагъайтІа, абурун уьмуьрда Месигъ аквазвай. Махсус килисада анжах лицензия ганвай Аллагъдин къуллугъчидивай рахаз жедай лугъуз, миллионралди цІай галай, чеб Аллагъдиз ганвай месигъвиди коммунист дуйнъядин гъар са куьнже инсанар Аллагъдихъ элкъуьрзава, шагъидвалзава ва физвай вири чкайра – базарра, цин къуюда Аллагъдиз къуллугъзава. Коммунистрин газетри хиве къуна хъи, як маса гузвай месигъвийри чпи маса гузвай як элкъуьрзавай кагъаздин къенез Шад Хабардин чарар сухзавай. Коммунистрин прессади лугъузвай хъи, коммунистрин типографияйра везифалу чкайрал кІвалахзавай месигъвияр йифиз типографиядиз гъахъна са шумуд агъзур месигъви литература чапзавай ва экуьнахъ типография кІев хъийизвай. Коммунистрин прессади мадни хиве къуна хъи, Москвада месигъви аялри «бязи чешнейрай» Шад Хабардин чарар къабулна ва ахпа гъилив абур куьчуьртмишна. Ахпа аялри а копияр мектебдин пекер дегишарзавай чкада чпин муаллимрин палтунрин жибинра кутуна. Саде итимар ва папар гила гъар са коммунист уьлкведа гужлу, нетижалу ва чан Аллагъдихъ элкъуьрдай къуват я.

Саде килисада ихътин миллионралди чеб Аллагъдиз ганвай, дугъри ва цІай галай иманлуяр, коммунистри абур чукІурда лагъана умудзавай излемишунин цІаяри михъи авунва.

Коммунистический Кубада гъукуматдин регъятсузвилиз килиг тавуна агъзурралди кІвалин мебедар гзаф хъана. Кубадин

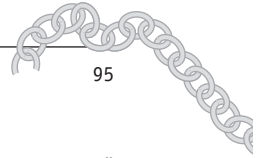
экуменический меслятда авайбур асас марксист килисадин регъберар я.

Чинебан мебедин важиблу пай махсус, амма йипинал кутӱннавай ва лаларнавай «килисайрин» вафалу пасторар я. Чинебан мебед махсус килисадикай там чара туш. Коммунистри Польша, Венгрия ва эвелан Югославияда идара ийидамаз махсус килисайрин гзаф пасторри чинеба чинебан мебеда кӱуллугъзавай. Бязи уьлквейра и кве мебедин арада гилани алакъа ава. И пасторриз чпин куьлуь килисайрилай кьерехда Месигъдикай рахадай ихтияр авач. Абуруз аялар ва жегъилар кӱватӱдай ихтияр авач. Месигъви туширбуруз кьез кичӱезва. Пасторриз чпин килисадин начагъ иманлуьрин патал абурун кӱвалера дуьа ийиз кьадагъа тир. Коммунистрин кьайдари абур гьар патакай кьунва ва абурун «килисаяр» манасуз авуна.

Фад-фад и пасторри «диндин азадвиликай» хьачзавай идарадал гьалтдамаз, виӱегъвилев, чпин азадвал хатадик кутуна чинебан кӱуллугъни ийидамаз гьукуматди тунвай сергьятдилаь яргъаз физва. И пасторри чинеба аялриз ва жегъилриз кӱуллугъна. Юкьван Шаркъ, Кефер патан Африка ва Азияда абуру чинеба Аллагъдин гаф месигъвийрин кӱвалера ва кӱаник кӱвалера рахазвай. Абуру месигъви литература чинеба кьабулиз патав гвай, гишинзавай чанариз пайзава. Абуру махсус сергьятар чӱрна чпин азадвал хатадик кутазвай. Винелай абур гафуниз яб гузвайбуруз ухшар тир, амма абуру чинеба Аллагъдин Калам пайна чпин уьмуьрар хатадик кутазвай. Куьгъне Советский Союзда ихьтин гзаф итимар кьуна ва шумуд йис дустагъдиз вегъена.

Кьенин юкьуз авайдилаьни гзаф итимар ва папар кьазва. Абур гзаф кьадагъаяр авай халкъара чинебан мебедин важиблу паяр я.

Чпин килисайрай чукурнай ва гьукуматди излемишзавай куьгъне кӱуллугъчияр, саде килисаяр ва чпиз ихтияр ганвайдилаьни артух крар чинеба аквазвай махсус пасторар – ибуру вирида чинебан, тахьайтӱа «махсус тушир» килисада кӱвалахзава. Ва чинебан мебед коммунизм ва муькуь



«доктриная» цІуър къван жада. Бязи чилера са пад муькуьдалай нетижалу я – амма абуру вирида хатадин кІаник Месигьдин патал кІвалахзава.

Фад-фад коммунист уьлквейриз физвай ва диндин меселайрив гзаф машгъул инсанди хтайла кхьенва хьи, вичел чинеба мебеддай са касни гьалтнач.

Им ихътин са кІвалахдиз ухшар я: Сад Юкъван Африкада кІел тавунвай тайфарин арада экъвезва ва хтайла лугъзва: «За хъсандаказ ахтармишна. За абурувай виридавай абур прозадив рахазватІа жузуна. Абуру вирида «ваъ» лагъана.» Гьакъикъат ам я хьи, абур вири прозадив рахазва, амма чпизни чизвач хьи, абур рахазвайди проза я.

Сад лагъай цІуд сан месигъвийриз чеб месигъви тирди чизвачир. Абурувай чпин диндикай хабар къурла, абуру жаваб гудай хьи, чеб чувудар я, израилвияр я, Иса Месигъ тирдал чІалахбур я, стхаяр я, пакбур, Аллагъдин балаяр я. «Месигъви» тІвар абуруз вахт алайтайла муькуьбуру ганвайди я, сад лагъай сеферда Антиохияда.

Лютеран шагирдриз садазни вич лютеран тир чІал чизвачир. Лютера и тІварциз акси гужлу женг тухвана.

«Чинебан мебед» коммунистри ганвай тІвар я, гьамни вири коммунист халкъара сад лагъана яранмиш хъанвай чинебан тешкилатдиз рагъ экъечІдай патан диндин везиятдиз тамашзавай рагъ экІидай патан ахтармишунар ийизвайбуру ганвай тІвар я. Чинебан мебеддин членри чпин тешкилатдиз а тІвар къуна эверзавач. Абуру чпиз месигъвияр, иманлуяр, Аллагъдин балаяр лугъзва. Амма абуру чинеба кІвалах тухузва, чинеба кІватІ жезва, абуру чинеба чкайра Аллагъдин Калам пайзава, бязи берейра абурун патав чпиз садрани чинебан мебед акунвач лугъзвай, муькуь уьлквейрин инсанар къвезва. Им душманри ганвай ва къецепатай и гуьзел чинебан организациядиз муьгъуьббатдив килигзавайбуру ганвай ухшар тІвар я.

Квевай рагъ экІидай пата йисаралди экъвез жада, амма садрани халкъарин-арадин шпионрин хел гьалт тийин мумкин я, амма им а халкъарин-арадин хел авач лагъай чІал туш.



Ам акъван ахмакъ туш хьи, вич хабаррихъ къекъведайбуруз къалурун.

Муькъуь кыле за Советская прессади цӀуд йисар вилик чапнавай бязи макъалайрикай лугъуда ва викӀегъ чинебан мебед авай чӀал ва ам къвенивай гзаф важиблу жезвай чӀал субутда.





# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

## Месигъчивили коммунизмдал гьикІ гъалиб къвезва

За квез лагъана хьи, чна Месигъдин хабар чинеба Советская армияда ва коммунист Румынияда чукІурзавай. За квез коммунистриз ва абуру зулум гузвай инсанриз Месигъдикай лугъуз куьмекиз эверна. Зи эверун «хиял» ва «хийир авачирди» яни? Ам гъакъикъи тушни?

Къе коммунистическая Азия ва муькуь есир халкъара чинебан мебед авани? Чинебан кІвалах гилани ана мумкин яни?

И суалриз чавай хъсан хабардив жаваб гуз жеда.

Коммунистри чпин гъалибвал зур асирдилай гзаф къейдна. Амма абурун гъалибвал абурун кумукъин тир. Месигъвал гъалиб хъана, коммунизм ваъ. Чи организацияди хъандаказ ахтармишнавай урус пресса чинебан мебедикай негатив пропагандадив ацІанвай. Урусрин чинебан мебед акъван гужлу хъана хьи, зуракІ ачухдаказ кІвалахзавай ва коммунистриз кучІуарнавай. Гила куьгъне Советский Союздин гилан регъберри коммунистрин прессадин докладар тестикъарзава.

РикІел хуьх, дуьньяда чинебан мебед къе айсберг хъгиз я. Гзаф береда ам чилин кІаник я, амма фад-фад куьлуь пай ачухдал ала.

КІаникай къвезвай чарарал за, къад лагъай асирда абур гьикІ гъалиб хъанватІа кхъенва.

## Айсбергдин кӱф

Коммунизмдин диктаторвилин щуд йисар алатайла, Пак Каламар, муькуь месигьви ктабар ва семинарар авач лугьуз, чинебан мебедин кьуллугъчир теология фенвай муаллимар туш. Амма диакон Филиппни тушир. Амма са сят кьван рахай евнухди адавай жузуна: «Ингье, иная дни ава. Заз Исадихъ инанмиш хьунин лишан яз циз гьахьиз са куьнини манийвалзавач. Ада файтун акьвазра лагьана эмирна. Филиппни везир циз гьахьна. Филиппа адалай яд аладарна.» (Илчийрин крар 8:36-38).

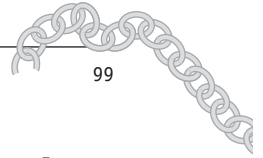
Чулав гьуьле яд гзаф я ва чинебан мебедини Пак Каламдин вахт яшамиш хьувуна. Кье Россияда коммунистрин партияди идара ийизмачтлани, бязи куьгьне совет республикадин месигьвийар излемишзава.

«Учительская газета», август 23, 1966 лугьузва хьи, Ростов-на-Дону шегьерда чпин инсанар кьейдийатда кутун тавунвай ва коммунистри тунвай «регьберриз» табе тахьанвай баптистри демонстрация авунвай.

Им 1-лагьай майдиз хьана. Исади фарисеяр лалрин патал гьафтедин ругуд лагьай юкьуз муьжуьзеяр авур хьтиз чинебан мебедини бязи берейра коммунистрин кьанунар чкӱрин патал коммунистрин суварар хьагьзава. Сад-лагьай май коммунистрин сувар я ва а вахтунда гьамиша абуруз чӱехи демонстрацияяр жезва ва вири аниз фена кӱанзава. Амма а юкьуз Россиядин кьвед-лагьай чӱехи кьуват — чинебан мебедини куьчейрал акьатзавай.

1500 иманлу атанвай. Абур аниз агьанвайди Аллагьдин муьгьуьббат тир. Абуруз чпин азадвал хатадик кутазвай чӱал ва дустагьда абур гишинвили ва азабри гьуьзлемишзавай чӱал чизвай тир.

Россияда гьар са иманлудиз Барнаулда евангельский месигьвийри чапнавай «Тайный манифест» чизва. Ана кхьенва хьи, Кулунда хуьряй Хмара лугьудай са вахав адан гьуьл дустагьда кьенва лагьанвай хабар эгекьарна. Ам кьуд куьлуь аял галаз дул амуькнай. Адав вичин гьуьлуьн мейит вахгайла,



адан гъилерал къандалрин гелер акуна. Адан гъилер, тупар ва кІвачин кІаник пад пис канвай тир. Руфунин кІаник чукІулди атІанвай гелер авай. Эрчи кІвач такІунвай. Къве кІвачелни гатанвай гелер авай. Вири жендек азабрин гъиляй херерив ацІанвай.

Ростов-на-Донуда физвай демонстрациядиз атанвай гъар са иманлудиз чизвай хьи, вичин кьилелни ам къвен мумкин я. Амма абур мадни атана.

Абуруз амани чизвай хьи, и вич имандихъ элкъвейдалай пуд варз къулухъ вичин чан Аллагъдин паталай гайи и стха, гзаф имандаллайбурун вилик кучукна ва абурун гъиле ихътин гафар кхъенвай плакатар авай:

«Зун паталди уьмуьр – им Месигъ я, ажални – менфятлу затІ я» (Филиппвийриз 1:21).

«Беден ягъна рекъизвайбурухъай кичІе жемир» (МатІай 10:28).

«..азз къурбангандин кІаник квай руьгъер акуна. Абур Аллагъдин гафуникай шагъидвал авурвиляй яна кьейибурун руьгъер тир» (Керемат 6:9).

Аллагъдин патал азабар чІугуна кьенвай и касдин чешнедин Ростов-на-Донуда авайбуруз руьгъ гана. Абур куьлуь са кІвалелай элкъвез-элкъвез кІватІ хъана. Инсанар вири чкайра авай – садбур кІвалин къаварал, муькуьбур Закхей хътиз тарарал. 80 кас имандихъ элкъвена, гзафбурни жегъилар тир. Ибурукай къанни пуд куьгъне комсомолар тир (Коммунистрин Жегъилрин Тешкилатдин уьзвيار)!

Цийи иманлуяр цай чухей Дон вацІал фин паталай Месигъвиар вири шегъердилай алатна кІандай.

Муьквара коммунистрин полициядив ацІанвай машинар атана эгекъна. Полисри иманлуяр вацІун кьерехда элкъуьрна къуна ва стхайрин кьиле авайбур къаз кІанзавай. (Абурувай вири 1500 къаз жедачир!) Иманлуяр гъасятда митерал аватна мягкъем дуьа авуна хьи, Аллагъди Вичин халкъ хуьрай ва абуруз а юкъуз кІватІалда иштирак ийиз ихтияр гурай. Ахпа стхайри ва вахари къуьн-къуьне акъвазна кІватІал идара ийизвай стхаяр

элкӱвез-элкӱвез кьуна хьи, полиция абурун патав тан тийин. Везият лап залан хьанвай.

*Учительская газета*да хьенвай хьи, Ростовда «къанунсуз» баптист организациядиз чинеба чапдай типография ава. (Россияда «баптист» гафунин кьене евангелистар ва пентекостар ава.) И чинеба чапнавай чарара жегьилриз иманда мягькем акьвазиз ва месигьви диде-бубайривай ихьтин кӱвалах тӱлабна: «чпин аялар инсанар кьейи чкайриз твах хьи, абуруз алатна-физвай шейерин патал фикир тахьурай.» Зани фикирзава, ам хьсан кар я. Диде-бубайриз мадни лагьанвай хьи, чпин аялриз коммунистрин мектебра гузвай атеизм лугьудай зегьердиз акси тир Месигьдикай кӱвезвай савад гурай.

«Учительская газета»дин статьядин эхирда ихьтин суал авай: «Вучиз муаллимриз аялар [диндив] *ахмакьярзавай* ихьтин хзанриз гьахьиз кичӱезва?»

И муаллимрин журналда чинеба це кутунвай чинебан мебеддин кӱвалахзайбурун мягькемедикай хьенвай: «Шагьидриз хьтиз эвернавай жегьилар коммунистрин мягькемедихь галаз серт ва кубут тир. Абуру хьел галаз ва фанатар хьтиз рафтарна. Иштиракзавай жегьил дишегьлийри тахсирар кутунвайбуруз валегьвилив, атеист жемьтдиз наразивилив килигзавай.»

Чинебан мебеддин членари чеб гатунин ва дустагьдиз вегьинин хатадик кутуна, Россияда коммунист партиядин асас дараматрин вилик гзаф азадвилин патал рахана.

Чав, чинеба рагь экидаидай патаз ракъурна кӱанзавай документ гва. И документ Советский Союздин Евангелистрин баптист килисайрин «къанунсуз» комитетдикай я (и комитет гзаф месигьви кьенвай коммунистрин инсаф ва ана авай «азадвал» тарифзавай хаин Карева регьбярвалзавай, коммунистри идара ийизвай «Баптистрин садвилиз» акси я).

И чинеба документра чаз и сеферда Москвада виче хьанвай муькуь викӱегь демонстрациядикай рахазва.

За квез бязи шейер кхьизва:

Фад эгекъна кIанзавай хабар.

РикI алай стхаяр ва вахар, чи Буба Аллагъ ва чи Худа Иса Месигъдикай квез ислягъвал ва хийир-дуъа атурай. Чаз фадмаз квез малумат гуз кIанзава хьи, 16 май 1966-йисуз Москвадиз гьукуматдин меркездин органриз акси акъатун патал атанвай евангельский баптистрин месигъвийрин килисайрай вад виш кас, чеб къабулрай ва яб гурай лагъана тIалабна СССР-дин коммунист партиядин юкъван комитетдин дараматдин вилик фенва.

Чна чи тIалаб генеральный секретарь Брежнев аз ракъурна.

Ахпа манифестда кхьенва хьи, и вад виш кас вири югъ а дараматдин вилик акъвазна. Им Москвада хъайи, коммуниздиз акси сад лагъай демонстрация тир. Ва ам чинебан мебедин делегацияди авуна. Йикъан эхирда абуру Брежнев аз къвед лагъай тIалаб эгекъарна, а тIалабдин къене абуру чпин тIалаб Брежнев аз эгекъар тавур ва абуруз кучIунарнай «юлдаш» Строгановакай шикаятна.

Вад виш кас марфадиз килиг тавуна яргъи йиф куьчедал акъвазна. Абур гафарив алчахарнатIани, винел патавай алатзавай машинри палчухрив стIаларнатIани, абур экуьналди коммунист партиядин дараматдин вилик акъвазна!

Муькуь юкъуз абуруз теклифна хьи, вад виш стха куьлуь коммунистрин регъяррихъ галаз гуьруьшмиш жен патал дараматдиз гъахъна кIанда. Амма «абуруз чизвай хьи, гьукуматдин ишчийрин патав фейи, са шагъидни авачир дараматра гъахъай иманлуяр фад-фад гатазвай, абур вири санал разивилиз атана къенез гъахънач ва Брежнева чеб къабулин гуьзлемишиз давамна.

Ахпа фикирда авачир са кIвалах хъана.

Нисинин сят 13:45-даз къанни муьжуьд автобус атана ва месигъвийриз акси вагъши къисас башламишна. «Чун сад-

сadan гъил къуна элкъвез-элкъвез акъвазна и мани кӀелна: «Чи уьмуьрдин виридлайни хъсан йикъар чавай хаш ял хъайи йикъар я.» Чинебан полицияди чун – къуьзуьбур ва жегъилбур гатаз башламишна. Абуру итимар жергедай къуна абурун чин ва къил гатана асфалтдал вегъена. Бязи стхяар чӀарарикай къуна автобусра кутуна. Садбуруз хъфиз кӀан хъайила абур къуна вичелай фидай къван гатана. Автобусар иманлуьрив ацӀурна полицияди абур чин тийизвай са чкадиз тухвана. Чинебан полициядин автобусрай мани кӀелзавай стхайрин ва вахарин ванар къвезвай. И крар гзаф ксарин вилин кӀаник хъанва.»

Ахпа адалайни маракьлу кар хъана. И вад виш инсан къуна ва азабар гайидалай къулухъ, Г.Винс ва Хорев лугъудай стхяар (Месигьдин нехирдин асул чубанар) мадни викӀегъвилив Коммунистрин Партиядин Юкъван Комитетдиз хъфена. Цяй чуьхуьзвай Ягъя къурдалай къулухъ Исади Ягъя алай чкадал ва Ягъядин гафарив къуллугъиз башламишна: «Ша куьне туба ая, Цаварин Пачагълугъдин вахт атана мукъва хъанва» (МатӀай 4:17).

Винс ва Хорева къунвайбур гъинватӀа хабар къуна ва абур ахъаюн тӀалабна. А къве викӀегъ стха квахъна. Ахпа хабар хъана хъи, абур Лефторовская дустагъдиз вегъенва.

Чинебан мебеддин и месигъвийриз кичӀезвайни? Ваъ! Муькуьбуру чпин азадвал мадни хатадик кутуна ва чи вилик галай манифест чапна, хъанвай кӀвалахар ахъайзавай ва абуруз икӀ лугъузвай: «Квез неинки Месигъдихъ иман авун, гъакӀни Адан паталай азабар чӀугун гана.» (Филиппвийриз 1:29).

Абуру стхайриз лугъузвай хъи, «Четинвилер, лагъайтӀа, чи къадар-къисмет я, и кар квез чизва» (1 Салониквийриз 3:3). Абуру мадни Чувудриз 12:2 авай гафар лагъана ва имандаллайбуруз «Вил галуд тавуна Исадиз килигин. Эвелдилай эхирдал къван чи иман Гъадалай аслу я. Гележегда жедай шадвилин хатурдай Ада хашунал ажал эхи авуна, беябурчивал инкарна,» килигиз эверна. Чинебан мебед ачухдаказ Ростовда ва Москвада жегъилрин ва Россияда виридан атеистрин зегъерлемишуниз акси акъатна. Абуру коммунистрин зегъердиз акси ва махсус

килисайрин хаин регъберриз акси женг тухвана ва чпин чинебан манифестрикай сада кхъенва: «Чи юкъуз шейтанди буйругъ ийизва ва «клисиди» Аллагъдин эмирриз акси вири эмирар къабулзава.» (Правда Украины, 4-Октябрь 1966).

*Правда Востока* газетди Америкадай Каламдиз аид каналриз яб гун тешкилнавай Алексей Неверов, Борис Гармашов ва Ахен Зубоваз акси мегъкемедикай кхъенва. Абуру и хабарар плёнкайрал кхъена ва ахпа инсанриз чукIурна.

Абурук мадни «экскурсия» ва «артистрин кружок» хътин кIвалахрин кIаник Шад Хабардиз аид кIватIалар авуна лугъуз тахсирар кутуна. И рекъив чинебан мебед фадан клисиди Римдин катакомбайра кIвалахзавай хътиз кIвалахзава.

15 сентябрь 1966-йисан *Советская Молдавия* газетди кхъенва хьи, чинебан мебедди буклетар мимеографдал чапна. Абур инсанар жезвай чкайра кIватI жезвай, къанунди къадагъа авунватIани, ва чка-чка экъвез Месигъдикай шагъидвална.

И газетда кхъенва Ренидай Чисинаудиз физвай поездда пуд жегъил гадади ва къуд руша Аллагъдин мани кIелзавай: «Ша чна чи жегъилвал Месигъдиз гун.» Авторди хъел галаз кхъенвай хьи, и иманлуйри «куъчейрал, станцийрал, поездра, автобурса ва девлетдин институтрани галаз» вяз ийизва. Мадни им коммунистрин девирда Россияда чинебан мебеддин кIвалах тир.

И месигъвийрин мегъкемеда инсанар алай чкадал Аллагъ тарифардай манияр кIелна лугъуз мегъкемедин къарар лагъайла, месигъвияр метерал аватна лагъана: «Чна жув Аллагъдин гъилера гузва. Худа Ваз чухсагъул хьи, чаз имандин паталай азабар чIугвадай ихтияр гана.» Ахпа мегъкемеда авайбуру «фанатик» Маданан идарадин кIаник Аллагъдиз мани кIелна, гъидан патал чпин стхаяр мегъкемеди цIийиз дустагъдиз ва азабрис вегъидай къарар ганвай.

1-лагъай майдиз Копчег ва Захаровка хуьруьн месийгъвияр килиса авач лугъуз тама чинеба кIватI хъана. Мадни абур дидеდიлай хъайи югъ къейдзавай багъна галаз санал кIватI жезва. (Хзанда къуд-вад касс авайбуруз са ийсуз къанни цIувад

«дидедилай хъайи» югъ авай, а вахтунда иманлуяр чинеба санал кӱватӱ жезвай.)

Дустагъди ва азабри чинебан мебедин месигъвийриз кучӱнарзавач. Виликан мебед хътиз четинвилери абур рекъел авайдилайни мягкемарзава.

4-октябрь 1966-йисан «Правда Украины»да Прокофьев стхадикай кхъенва – ам Россиядин чинебан мебедин регъберрикай сад я – ам пуд сеферда дустагъда хъанвайди я, амма азадвал гайидалай къулухъ мадни чинеба аялрин тарсар тешкилна ва мадни полицияди къуна. Ада чинеба манифестда кхъенва: «Инсандин къайдариз [коммунистрин къанундиз] табе хъайила махсус килисади вич Аллагъди хийир-дуьадикай чара ийизва.»

Ва квез есир уьлкведа са стха дустагъдиз вегъена лагайла, а дустагъ рагъ экидай патан дустагъ хътиз фикирмир. А дустагъда гишинвал, азабар ва мефтӱ чуьхуьн ава.

1966-йисан №9 «Наука и Религия»да лугъузвай хьи, месигъвийри «Огонёк» журналдин чин патан къене кутуна Шад Хабар пайзавай. Абуру мадни «Анна Каренина»дин (Лев Толстойн ктаб) чин алай ктабар пайзавай, амма къене Пак Каламдин парчяр авай.

Алава яз, иманлуьри Аллагъдиз инсанар алай чкадал манияр кӱелдай. «Коммунистический Интернационалдин» мани абуру Месигъ тарифардай гафар лугъуз кӱелзавай («Казахстанская Правда», 30-июнь 1966).

Кулунда (Сибирь) чапнавай чинебан мектубда месигъвийри лугъузва хьи, «къилдин кешишри, ктаб куьчарзавайбуру ва фарисейри Иса Месигъ Пилатаз маса гайи хътиз, махсус «Баптистрин» регъбервили «килиса ва гъакъикъи къуллугъчияр и дуьньяда чукӱрна.» Амма вафалу чинебан мебедини кӱвалах давамзава!

Месигъдин Сваса Адаз къуллугъиз давамзава. Коммунистри чпи хиве къуна, чинебан мебедини Месигъдин патал коммунистар Аллагъдихъ элкъуьрна. Абур гъахъ рекъик элкъуьриз мумкин я!



1966-йисан апрелдин 27-дан «Бакинский рабочий» газетди Месигъдихъ элкъвенвай Таня Чугуновадин (коммунистрин жегъилрин тешкилатдин уъзви) мектубдикай кхъенвай. И мектуб коммунист гьукуматдин гъиле гъатнавай:

Играми Надя хала, за ваз чи рикI алай Худадин саламар ракъурзава. *Надя хала, Адаз зун гьикъван кIанзава! Чун Адан вилик са затIни туш. Надя хала, зун чIалах я, вун и гафарин гъавурда акъазва: «Жуван душманар кIан хъухъ, квез къаргъишзайбуруз хийир-дуъа це, куън такIанзайбуруз хъсанвал ая ва куъ хатур хазайбурун патал дуъа ая.»*

И мектуб абурун гъиле гъатайвал и руш ва гзаф муькуъ жегъил коммунистар Месигъдихъ элкъурнавай стха Пётр Серебренников дустагъдиз вегъена. Коммунистрин газетда адан вяздин парчяар кхъенвай: «Чун чи Къуртармишдайдаз садлагъай месигъвиар хътиз чIалах хъана кIанзава. Чи гъуъжетдин къанун Пак Калам я. Чаз мад са затIни чизвач. Чун инсанар, хусидаказ жегъилар гунагърикай къуртармишиз телесмиш хъана кIанзава.» Ада лагъана хьи, советдин къанунди жегъилриз Месигъдикай лугъуз къадагъа ийизва ва алава авуна: «Чаз авай са къанун Пак Калам я». Вагъши атеистрин диктаторвили уълкве идара ийизвай чкада лап хъсан жаваб я.

Коммунистрин газетди ахпа ихътин «вагъши» са шикил къалурна: «Жегъил гада ва рушари руьгъдин манияр кIелзава. Абур къайдадив це гъахъзава ва душманар кIан жедай муьгъуьббатдин хаин, пис талим физва.» Статъяда мадни кхъенва хьи, коммунистрин жегъилрин организациядин гзаф членар месигъвиар я! Ам и гафарив куътягъ жезва: «коммунистрин мектеб гьикъван гужсуз, дарихмишардай ва экв галачирди хъана кIанзава хьи, ... пасторри адан шагирдар абурун къайгъуда авачир муаллимрин тIишин виликай къахчузва.»

1966-йисан 30-июндин «Казахстанская правда» газетда коммунистри дегъшетдиз атана лугъузва хьи, классда виридлайни хъсан къиметар къачузвайди месигъви гада я!

1966-йисан 17-январдин «Киргизская правда» дидейриз кхьенвай чинебан месигьви чардал алай гафар кхьенва: «Ша чна гуж кӱватӱна ва дуьайрив чи аялрин уьмуьрар кьепӱна авай бередлай Аллагьдиз бахш ийин!... Ша чна чи аялар дуьньядин таъсирдикай кьуртармишун.»

Изегьметар буш хьанач. Коммунистрин газетри шагьидвалзава хьи, месигьвал жегьилрин арада вилик фенва!

Россиядин Челябинскдин газетди жегьил коммунистрин организациядай са руш Нина чинеба месигьвиар кӱватӱ жезвай чкада месигьдик гьикӱ элкьвенватӱа ахьайзавай.

1966-йисан 9-лагьай №-дин «Советская Юстиция»ди ахьтин чинебан кӱватӱалдикай ахьайзавай. «Ам йифиз жезва. Чинеба инсанар гьар са патарикай атана. Кьав лап аскӱан, мичӱи кӱвал стхайрив ацӱана. Ана акьван гзаф кас авай хьи, мет ягдадай чкани авачир. Гьава бес хьанач лугьуз, гьакӱан газдин лампадин экв уьлуьхьна. Кӱватӱ хьанвайбурун чинилай якь авахьзай. Худадин кьуллугьчийрикай сада куьчедал полиция хуьзвай.» Нинади лагьана хьи, ихьтин кӱватӱалда вич гужахрив, чимивилив ва кьайгьудив кьабулна. «Абуруз заз исятда авай, акьул гузвай Аллагьдиз иман авай. Ада чун хуьзва. Зун чизвай комсомолар зи патавай салам тагана фирай! Абуру заз такӱанвилив килигна «баптист» лугьуз эверрай! Авурай! Заз абур герек туш.»

Муькуь гзаф коммунистрини и руша хьтиз эхирдал кьван Месигьдиз кьуллугьдай кьарар кьабулна.

1967-йисан 18-августдин «Казахстанская правда»ди Классен, Бондар ва Телегин стхайрин мегькемедикай кхьенва. Чаз абуруз ганвай дувандикай лагьанвач, амма абурук кутунвай тахсир им я: абуру аялриз Месигьдикай чирнай.

1967-йисан 15-июндин «Советская Киргизия»ди шикаятна хьи, месигьвийри чпи «администрациядин тедбирар чпиз акси элкьуьрзава.» Гьакӱ, азадвиле амукьиз рази тушир терс месигьвийри давамлу яз, месигьвиар кьаз мажбурзава лугьуз, «тахсир галачир» коммунист гьукуматди муькуь группа иманлуяр кьуна. Абурун тахсир – месигьвийрин литература

чапнавай, цувад гектограф ва ругуд ктабар жилдина кутадай машин авай къанунсуз типография хуьн тир.

1968-йисан 21-февралдин «Правда» газетди кхьенва хьи, агъзурралди дишегъли ва рушари Пак Каламдин гафар кхьенвай чУьл ва лентер алукънавай. Гьукуматди ахтармишна хьи, и цийи деб акъуднайди (за и деб рагъ эКидай патазни меслят гудай) коммунистрин полициядин месигъви член, Любертздай Стасиук стха тир. Газетди ам къунвай чIал кхьенвай.

Чинебан мебеддин месигъвийри коммунистрин мегъкемедин вилик гузвай жавабар Аллагдайн паталай илгъам ганвайбур тир. Са гъакимди жузуна: «Буна вучиз инсанар къадагъа авунвай жуван сектадиз тухузва?» Месигъви ваха жаваб гана: «Чи макъсад *вири дуьнья* Месигъдихъ элкъуьрин я.»

Муькуь мегъкемеда судьяди хъачна: «Куь дин илимдиз акси я.» Мегъкемедин вилик акъвазнавай студент руша жаваб гана: «Квез Эйнштейналайни, Ньютоналайни гзаф илим чизвани? Абур иманлуяр тир. Чи дуьньядал Эйнштейнан тIвар ала. Заз мектебда чирнава хьи, адаз Эйнштейнан дуьнья лугъузва. Эйнштейна кхьенва: «Чна, Исади чирзайвал, пайгъамбаррин иудаизм ва месигъвал ахпа хъайи шейерикай михьи авуртIа, хсусидаказ руьгъдинбурун крарикай, чаз дуьнья гъар жуьре социальный писвиликай хуьдай дин жеда. И диндиз гъалибвал гъин патал гъилелай къведай вири ийин гъар са касдин буржи я.» Чи чIехи физиологист Павлов рикIел хкваш! Чи ктабри ам месигъви тир лугъузвачни? Марксани галаз вичин «Капитал»да лагъана хьи, «месигъвал, хсусидаказ протестант къайдада, гунагъди чукIурнавай хасиятар дуьзар хъийин патал гъакъикъи дуьзвал авай дин я.» Заз гунагъди чIурнавай хасият авай тир. Маркса заз чирна хьи, ам дуьзар хъийин патал зун месигъви хъана кIанзава. Куьне, марксистри, зун идан паталай гьикI лагъана тахсиркар акъудзава?»

Судьядиз лугъудай гаф вучиз амукъначIа гъавурда акъаз асант я.

Месигъвал илимдиз акси дин я гафуниз са месигъвиди мегъкемедин вилик ихътин жаваб гана: «Судья юлдаш, зун

амин я куьн хлороформ ва гзаф муькуь дарманар ахъайнавай чӱехи алим Симпсон хъгиз туш. Адавай адан виридлайни чӱехи ахтармишун вуч я лагъана жузурла, ада жаваб гана: «Ам хлороформ туш. Зи виридлайни чӱехи ахтармишун ам тир хьи, заз зун гунагькар тир ва Аллагьдин регьимдив кьуртармиш жедай чӱал чир хъана.»

Уьмуьр, чеб кьурбанд гьин, иманлуьрин чпин имандин паталай авадализ гьазур иви чинебан мебебди месигьвилин патал ганвай виридлайни чӱехи аргумент я. Ида Африкада авай миссионер Алберт Швейтзера «азабдин лишан алайбурун чинебан садвал» тӱвар тунвай са затӱ яратмишзава – Азабар чӱгунвай Итим Иса Вич а садвилиз аид тир. Чинебан мебеб сад ийизвайди вичин Кьуртармишдаьдаз авай муьгьуббат я. Гьа муьгьуббатди мебебдин членар сад-садахъ галаз галкӱрзава. Дуйньяда садавайни абур гьалиб кьвез жедач.

Чинеба ракьурнавай мектубда чинебан мебебди лагъанва: «Чна чун авайдилаьни хъсан месигьвиар хьурай лугьуз дуьа ийизвач, амма Аллагьдиз кӱандай месигьвиар – месигьдиз ухшарбур, Аллагьдин баркалладин патал хаш ялиз гьазур месигьвиар хьурай лугьуз дуьа ийизва.»

Исади чирнавай хъгиз, иланрин гьикмет галаз месигьвийри садрани мегькемедин вилик чпин регьберар ачухдал акьуднач.

1966-йисан 15-январдин «Правда Востока» газетди лагъана хьи, Мария Севчукавай ам гьида Месигьдин рекьиз гъана лагъайла, ада ихьтин пад кьадай жаваб гана: «Зун Вичин жемьтдин арадиз Аллагьди гъанва.» Муькуьдаз «Ви регьбер гьим я?» лагъайла «Чи регьбер инсан туш» я лагъана.

Месигьви аялривай хабар кьуна: «Квез пионервиляй акьатна яру галстук хкудиз гьида чирна?» Абуру жаваб гана: «Чаз жуваз кӱан хъана авуна. Чаз садани чирнач.»

Бязи чкайра «муркадин» кьил аквазвайтӱани, муькуь чкайра месигьвийри чпин регьберар кьун тавурай лугьуз чпи-чеб цяй чуьхвена. Бязи берейра це гьахьин вацӱа хъана, це кутазвайди ва цяй чуьхузвайди чеб шикилрал садазни чир тахьурай лугьуз чинал маскаяр алаз жезва.

1964-йисан 30-январдин «Учительская газетаяди» Волнечино-Корски райондин Воронин хуьре хъайи атеистрин лекциядикай кхьенвай. Лекция кIелзавайда куьтягъайла «Иманлуьри вири алай чкадал атеистрин чирунриз суалрив гъужумна» ва лекция кIелзавайдавай а суалриз жаваб гуз хъанач. Абуру жузуна: «Куьне коммунистри «чуьнуьхмир» ва «рекъимир» хътин мецив лугъузвай, амма куьне жува амал тийидай эдебдин къанунар гъинай къачузва? Месигъвийри къалурна хьи, гъахътин гъар са эдебдин къанун коммунистри женг тухузвай Пак Каламдай къвезва. Лекция кIелзавайди там акахънавай ва лекция иманлуьрин гъалибвилив куьтягъ хъана!

## **Чинебан мебед авайдилаьни гзаф излемишзава**

Абуруз гузвай виридлайни пис азият ам тир, хьи, абуру чпин аялриз Месигъдикай чирзавай чIал хабар къуртIа, а аялар абурувай гъамишалух къахчузва ва аялрин патав агатдай ихтияр гузвач.

Коммунистрин девирда Советский Союзди Объединенный Нацияйрин «тегъсилдин сагъеда дискриминациядиз акси» декларациядиз къул чIугвана, декларациядин шартI им тир: «Диде-бубадиз чеб инанмиш жезвай рекъив аялрин диндин ва эхлагдин тегъсил таминардай ихтияр хъана кIанзава.» Са статьяда, Советский Союздин махсус баптистрин килисадин регъбер хъайи, хаин Карева эминвилив лагъана хьи, Россияда а ихтияр ава – ва ахмакар адаз чIалах хъана! Гила Советская прессади лагъай гафариз яб це.

4-июнь 1963-йисуз «Советская Россия»ди кхьенвай хьи, Макринкова тIвар алай баптист дишегълидин ругуд аял адавай къахчуна, вучиз лагъайтIа, ада вичин аялриз месигъви имандикай рахазвай ва абуруз пионеррин галстук алуькьиз къадагъа авунвай.

А дидедиз вичиз ганвай жаза ван хъайила, ада анжах лагъана: «За имандин паталай азаб чIугвазва.» Ада, атеизмдив

зегьерлемишун патал вичивай къахчунвай аялрин мектебдин гъахь гана кӀанзавай. Месигьви дидеяр, адан азабрикай фикира!

«Учительская газета»ди лагъана хьи, Игнатий Муллин ва адан папан кылелни гъахьтин кӀвалах атана. Судьяди тӀалабна хьи, абуру имандилай гьил къачурай: «Аллагьдин ва куь рушан арада хкягъа. Куьне Аллагь хкягьдани?» Бубади жаваб гана: «За жуван имандилай гьил къачудач.»

Павела лугьузва: «Вич кӀандайбур ва Ада Вичин ниятдив кьурвал эвернавайбур патал вири хийирдиз элкьуьрзава» (Римвийриз 8:28). Заз ахьтин аялар акунва хьи, абур месигьвиар хьтиз чӀехи авунвай ва чпин диде-бубайривай къахчуна коммунистрин мектебра кутунвай. Атеизмдив зегьерлемиш жедай чкадал, абуру муькуь аялризни чпин имандикай пайна!

Пак Каламди лугьузва: «низ вичин хвани руш Залай гзаф кӀандатӀа, ам Заз лайихлу туш» (МатӀай 10:37). И гафуниз есир халкъара мана ава.

Са гъафте жуван аялар такуна яшамишиз чалишмиш хьухь! Ахпа куьн есир халкъара авай стхайрин азиятар гъавурда акьвада. 29 март 1967-йисан «Знамя юности»ди лугьузва хьи, Ситч лугьудай дишегьлидин хва Всечеслав адавай ам Аллагьдин кичӀевиле чӀехи ийизва лугьуз къахчунва. Хабаровскдай Забавинадивай адан етим хьанвай хтул Таня къахчуна, вучиз лагьайтӀа, ада хтулдиз «тӀабии тушир [месигьви] савад» гузвай («Советская Россия» 13 январь 1968). Кьенин юкьузни есир халкъара диде-бубайрин ихтиярар къахчузва.

Анжах протестант чинебан мебеддикай рахан дугьри жедач.

Россияда православный месигьвиар там дегиш хьанвай. Абурукай миллионралди дустагьдиз фена, ана абуруз месер, хашар, иконаяр, атирар ва шамар авачир. Ади инсанар хкягьнавай кешишар галачиз дустагьда авай. Кешишдиз пек, къуьлуьн фу, чехир, пак гьерияр, кӀелин патал гъазур дуьаяр кхьенвай ктабар авачир. Ва абуруз акьуна хьи, абурувай вири и шейер галачиз, Аллагьдиз дуьадив мукьвал жеда. Абуру дуьа

ийиз башламишна ва Аллагъди абурун винел Вичин Руюгъ ракъуриз башламишна. Коммунизмдин кIаник православрин арада руюгъдин уях хьун башламишна.

ГьакI Россиядани муькуь аслу уьлквейра хьтиз, православный чинебан мебед авай ва ам евангельский, асаслу ва Аллагъдиз гзаф мукьвал тир. Абуруз православный адетар лап тIимил хьанвай ва гъабурни вердишвилерин паталай амукьнай. Православный чинебан мебединбурни азабар чIугвана къена. Къуьзъ архиепископ Калугадин Ермогенан килел вуч атанватIа гьйдавай лугъуз жедай? Ам кичIе тахьана патриархияди хаинвилив аллагъсуз коммунистрин гьукуматдихъ галаз сад хьана кIвалахиз акси акъатнавай.

Коммунистрин идара ийизвай 70-йисан къене Советский Союздин эхирралди – 90-йисан эвелра Россиядин пресса чинебан мебедин гъалибвилив ацIанвай. Чинебан мебед гафарив лугъуз тежедай азиятрай акъатна, амма вафалу амукьна ва чIехи хьана!

Румынияда чна урусрин аскеррин арада чинеба кIвалахиз тум ацана. Россиядани ада гъиле къунвай уьлквейра муькуьбуруни гьакI авуна. А тумуни гзаф бегьер гъана.

Коммунистическая Азия ва муькуь есир хьанвай халкъар Месигъдихъ элкьуьр жезва. Чи душманар месигъвийриз элкьвен мумкин я! Абурун зулумдин кIаник галайбурни чна абуруз куьмек авуртIа, месигъви жен мумкин я.

Зи гафарин гъахълувилин субутни ам я хьи, чинебан мебед Советский Союзда коммунизмдин кIаник гзаф чIехи хьана, коммунистическая Азияда чIехи хьана ва къенин юкъузни Юкъван Шаркъда чIехи жезва.

Дегъшетлу везиятра чи месигъви юлдашрин иервал къалурун патал за квез урус рушарин мектубар къалурда, эхиримжи къвед Россиядин душтагъра кхьенва.

## Коммунист рушаз Месигь гьикӀ жагъана

### *Сад лагъай мектуб*

Куьне адан патал дуьа ая. Адан тӀвар Варя я.  
 Инсанри кӀевиз Аллагъ инкардамаз, абуру дугъриданни гьакӀ фикирзавай хътиз жезва. Амма гъаятди кӀалурзава хьи, абурукай гзафбуру чпин мецерив Аллагъдиз аси рахазватӀани, рикӀера чӀехи игтияж ава. Ваз рикӀин цӀирдин ван кӀвезва... Абуру са затӀ жагъурзава ва чпин къене авай бушвал чпин аллагъсузвилив ацӀуриз кӀанзава. Месигьда куь вах, Мария

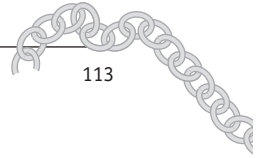
### *Къвед лагъай мектуб*

Ам Месигьдиз инанмиш хъайила ва къуртармиш хъунин хвешивал гьисс авурла, ам пешманни хъанвай. Ам пешман хъанвай хьи, идалай вилик ада виридаз Аллагъ авач лугъузвай. Гила адаз вичин тахсирдин эвез хкудиз кӀанзава.

Чун санал аллагъсузрин кӀватӀалдиз фена. За адаз игътиятлу хъухъ лагъанатӀани, хийир хъанач. Варя фена ва зунни вуч жедатӀа килигун патал адахъ галаз фена. Вирида коммунистрин гимн кӀелайдилаь кьулухъ (Варяди кӀелнач) ам вири кӀватӀалдин вилик атана акъвазна. ВикӀегъвилив ва гъейежандив ада абуруз вичин Къуртармишдайди Месигьдикай рахана ва вичин эвелан юлдашриз багъишламиша лагъана, вичин руьгъдин вилер икъван чӀавалди кӀеви тир ва адаз вич телеф жезвай чӀал аквазвачир ва муькуьбурни телеф хъуниз тухузвай. Ада виридаз минетзавай хьи, гунагъдин рехъ туна Месигьдиз атурай.

Вири сакит хъана ва садани адан гаф атӀанач. Ада рахана куьтягъайла, вичин иер ванцив «Заз Вичин буйругъар ва Вичин хашунин гуж хуьн патал къенвай Месигьдикай рахаз регъузвач» гимн кӀелна.»





Ахпа... ахпа абуру Варя къуна тухвана.  
 Къе кІуьд лагъай май я. Чаз адакай са хабарни авач.  
 Амма Аллагъ ам къуртармишун патал къуватлу я. Дуъа ая!  
 Куъ Мария

*Пуд лагъай мектуб*

Заз накъ ам акурла, ам яхун, чина ранг авачиз, гатанвай тир. Анжах вилера Аллагъдин ислягъвилин экв ва чилел жезвачир хвешивал авай.

Эгъ, Месигъдин гуьзел ислягъвал яшамишнавачирбур идан гъавурда акъадач... Амма и ислягъвал авайбур гьикъван бахтаварар я...Месигъда авай чун са азабрини ва регъятсузвилери къвазарна кІанзавач...

Ракъун решеткадай за жузуна: «Варя, вун жува авур кІвалахдал пешман тушни?» Ада жаваб гана: «Ваъ, ва абуру зун азад авуртІа, зун мадни фена абуруз Месигъдин чІехи муьгъуьббатдикай рахадай. Фикирмир хьи, за азабар чІугвазва. Зун гзаф рази я, Худадиз зун акъван кІанзава хьи, Вичин тІварцин патал азабар чІугвадай хвешивал гузва.»

За квез минетзава, адан патал дуъа ая. Ам белке Сибирьдиз ракъун. Абуру адан пекер ва вири шейер къахчунва. Адаз вичин винел алайбурулай гъейри са шейни амач. Адаз мукъвабур авач ва чна адаз лап герек жедай шейер кІватІна кІанда. Куъне заз алатай сеферда ракъурай пул за къерехдик тунва. Абуру Варя муькъуьчкадиз ракъурайтІа, за ам адав гуда. Зун чІалах я хьи, Аллагъди адаз гуж гуда ва гележегдани эхдай къуват гуда. Аллагъди ам хуьрай!

Куъ Мария

*Къуд лагъай мектуб*

Зи рикІи Аллагъдиз шукур ва тарифарзава хьи, ви куьмекдалди заз къуртармиш хьунин рехъ къалурна. Гила и рекъе зи уьмуьрдиз макъсад ава ва заз гьиниз

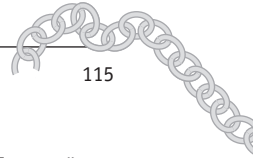
физватIа ва гьидан паталай за азиятар чӀугвазватIа чизва. Заз виридаз зи рикIе авай къртурармиш хьунин чIехи хвешивиликай лугъуз кIанзава. Чун Месигьда Аллагьдин муьгъуьббатдикай гьйдавай чара ийиз жеда? Садавайни ва са куьнивайни. Дустагъдивайни жедач, азабривайни. Чаз Аллагьди ракъурзавай азабри чун анжах Адаз иманда гужлу ийизва. Зи рикI акъван ацIанва хьи, Аллагьдин регъим анай авахъзава. КIвалахал абуру заз къаргъишзава ва жаза гузва, зав артухни кIвалахиз гузва, вучиз лагъайтIа, завай сакит акъвазиз жезвач. Худади заз авур кIвалах за виридаз ахъайна кIанзава. Ада телеф жезвай закай, цIийи инсан авунва. Идалай къулухъ завай секин акъваз жен? Ваъ, садрани! Зи мецивай рахаз жедай къван, за виридаз Адан чIехи муьгъуьббатдикай рахада.

Лагердиз физвай рекъе чал гзаф месигьви стхяр ва вахар гьалтна. Стхярни вахар сад лагъай сеферда акурла, Руьгъдив абур Аллагьдин балаяр тир чIал къатун (гьисс ийин) вуч гуьзел я. Гафар гьич герек туш. Сад лагъай бахишдилай вуна абур гьибур ятIа гьиссава.

Лагердиз физвай рекъе са дишегъли атана, чаз фу гана ва анжах къве гаф лагъана: «Аллагъ яшамишзава.»

Чун иниз эгекъай сад лагъай нянихъ (геж тир), чун чилин кIаник галай казармайриз тухвана. Чна ана авай инсанриз «Квез ислягъвал хьурай» гафарив салам гана. Вири пипIерилай чаз «Чна куь ислягъвал къабулза» жавабар ван хъана ва чаз гзаф хвеша хъана. Ва сад лагъай нянилай чна чун хзанда хьиз гьиссна.

Эхъ, дугъриданни гьакI тир. Ина гзафбур Месигьдал чпин шахси къртурармишдайдал хъгиз чIалах я. Дустагъда авайбурун паюнилайни артухбур иманлуяр я. Чи арада хъсан манияр кIелзавайбур ва Шад Хабар вяз ийидайбур ава. Нянихъ чун вири залан кIвалахдилай къулухъ санал кIватI хъайила, чи Къртурармишдайдан кIвачерик санал дуьа ийин вуч хъсан тир. Месигьдихъ галаз вири



чкайра азадвал ава. За ина гзаф хъсан Аллагъдиз кIелдай манияр чирна ва Аллагъди йикъа заз Вичин гафуникай гъар сеферда гзаф гузва. Заз цIекIуьд йис хъайила, за сад лагъай сеферда Месигъдин дидегилай хъайи югъ къейдна. За а гуьзел югъ садрани рикIелай алуддач! Чна вири югъ кIвалахна кIанзавай. Амма бязи стхайривай патав гвай вацIал физ хъана. Ана абуру мурк хана ва йифиз – Аллагъдин Каламда кхъенвайвал – ирид стхани зун цай чухуьдай чка гъазурна. Зун гьикъван хушбахт я ва заз кIандай вун Мария зи патав жедай ва за ваз муьгъуьббат къалурна кечмишда авур къван писвилин эвез гьич тахъайтIа, тIимил къван хкатун. Амма Аллагъди чун вири Вичин чкадал тазва ва Ада чун тунвай чкадал мягъкем акъвазна кIанзава.

Аллагъдин балайрин вири хзандиз зи саламар эгекъара. Аллагъди заз хийир-дуьа гузвай хъиз, куь кIвалахдизни хийир-дуьа гуда. Чувудриз 12:1–3 кIела.

Чи стхайри ва вахари вирида квез саламар ракъурзава ва хвешизва хьи, куь иман Аллагъдиз акъван чIехи я хьи, куьне азабрин къенени Ам къваз тавуна тарифарзава. Куьне муькуьбуруз кхъейтIа, абурув чи саламар эгекъара.

Куь Варя

### *Вад лагъай мектуб*

Заз дидеди хъгиз килигна лугъуз чухсагъул. Вуна чаз гъазурай вири шейер чна къабулна. Виридлайни къиметлу Пак Каламдин патал чухсагъул. Виридаз чухсагъул. Абуруз кхъидамаз зи саламар ва заз авур къван хъсанвилерин патал зи миннетдарвал абурув эгекъара.

Худади Вичин пак муьгъуьббатдин дерин сир заз ачухарайдалай къулухъ за жув дуьньяда виридлайни хушбахт инсан гьисабзава. За чIугвазвай дарвилер за хуси регим гьисабзава. Заз хушизва хьи, Худади зун имандал элкъвей сад лагъай йикъарилай Вичин паталай

азабар чӀугвадай хушбахтвал гана. Дуьа ая хьи, зун эхирдалди Худадиз вафалу амукьин.

Худади куьн вири хуьрай ва пак дяведин патал квез гуж гурай!

Х лугьудай вахани за квез виридаз теменар гузва. Чун [чка къалурнавач] ракъурайла белке чавай мадни квез кхьиз жеда. Чакай фикирмир. «Куьне чӀехи шадвилер ая, цаварал квез Аллагьди зурба савкъват гьазурнава» (МатӀай 5:11,12).

Куь Варя

Им Варядикай – Месигь жагъанвай, Адакай шагьидвалнай ва каторгадиз ракъурнавай жегьил коммунист рушакай атай эхиримжи мектуб я. Адакай мад са хабарни хтанач, амма адан Месигьдиз авай иер муьгьуьббат ва шагьидвили азабар чӀугвазвай чинебан мебеддин руьгьдин гуьзелвал къалурзава.

# ЛАГЪАЙ КЪИЛ

## Рагъ экидай патан месигъвийривай гьикі куьмекиз жеда

Заз «Чинебан мебеддин ван» лугъузва. Заз жув Месигъдин бедендин ахътин шереплу паюнин ван жен лайихлу аквазвач.

Амма, коммунист уьлквейра за чинебан мебеддин са пай идара ийизвай. Муьжуьзедив за цукъуд йис азабар ва дустагъ эхна, кьве йис дустагъдин «рекьидай утагъда» хъана. Адалайни чІехи муьжуьзедив Аллагъ дустагъдиз атана зун акъудна. Румыниядин чинебан мебедди къарар гана хьи, зун зи уьлкве туна дуьньядин азад месигъвийриз хабар эгекъарун. Зун муьжуьзедив хзанни галаз хъфена ва кьулухъ, есир уьлквейра амукъна кІвалахзавай, хатадик галай, азабар чІугвазвай ва рекъизвай гзафбурун тапшуругъ кьилиз акъудиз хъана.

Зун гьисаб тежедай кьван сурара кьатканвай стхайрин тІварцелай рахазва. Зун исятда чинеба тамара, подвалра, къавара ва ахътин муькуь чкайра кІватІ жезвай стхайрин тІварцелай рахазва.

Чинебан мебеддивай за гъанвай хабар им я:

«Чун хкадармир!»

«Чун рикІелай алудмир!»

«Чун редд ийимир!»

«Чаз лазим алатар це! Чна абур ишлетмишун патал лазимлу кьимет гуда!»

Заз и гафар азад мебеддиз эгекъаруз тапшурмишнава.

Зун чинебан мебеддин, секиарнавай мебеддин, «лал» авунвай, рахадай ихтияр авачир мебеддин паталай рахазва.

Есир уьлквейра авай куь стхайрин ва вахарин гьарайдин ван ша! Абуру катун, хатасузвал, саламатвал ва регьят гьаят тӀалабзавач. Абуру анжах чпин жегьилар атеизмдив зегьерлемишуниз акси акьатун патал алатар тӀалабзава. Абуру Аллагьдин Калам чукӀурин патал ишлемишдай Пак Каламар тӀалабзава. Абуруз Аллагьдин Калам тахьайла, абуру ам гьикӀ пайда?

Чинебан мебед поездда физвай хирург хьиз я. И поезд муькуь поездда акьуна ва вишаралди инсанар шикест, яраланмиш хьана, рекьиз чилел алабар хьана. Хирургди рекьизвай инсанрин арада экъвез лугъузва: «Зи алатар зав гвай тиртӀа! Зи алатар зав гвай тиртӀа!» Вичин духтурдин алатрив адавай гзафбурун уьмуьрар кьуртармиш жедай. Адаз кьуртармишиз кӀанзавай, амма алатар гвачир. Чинебан мебеддин везият гьакӀ я. Адаз вири гуз кӀанзава. Ам шегьидарни гуз *рази* я! Йисаралди дустагьда хатадик жез *акьван рази* я! Амма кӀвалахдай алатар тахьайтӀа и разивилиз са кьиметни авач. Вафалу, виКегь чинебан мебедди квевай, азад стхайривай им тӀалабзава: «Чаз алатар – Пак Каламар, Шад Хабарар, литература, куьмек це – амай кӀвалах чна ийида!»

## **Азад дуьньяда авай месигьвийривай гьикӀ куьмекиз жеда**

Атеистар чпин уьмуьрдин таквазвай чешме гьавурда акьван тийизвай инсанар я. Абуруз каинатдин ва уьмуьрдин сирлувилин гьисс авач. Месигьвийривай виридлайни хьсан чеб вилерив аквазвай шейерив ваь, амма имандихь галаз экъвенев, таквазвай Аллагьдихь галаз юлдашвалзавай уьмуьр яшамешунив куьмекиз жезва.

Абурувай виридлайни хьсан гьамиша месигьви, кьурбанд гузвай уьмуьр яшамешунив куьмекиз жеда. Гьар сеферда месивийрин гуьгьуьна гьатдамаз жемят алай чкадал адаз акси акьатунив куьмекиз жеда.

Рагъ эКИдай патан месигъвийри чи чанда гьатнайбур кьуртармиш хьурай лугьуз, дуьа авуртIа чаз куьмекда. Ахьтин дуьа саде хьгиз акван мумкин я. Чна коммунистрин паталай дуьа авуна ва абуру чаз муькуь юкьуз дуьа ийидайдилай вилик гайидалай гзаф азабар гана. Амма Худади Ярусалимда авур дуьани «саде» тир. Абуру а дуьадилай кьулухъ Ам хашунал яна. Амма са шумуд югъ алатайла, абуру чпин хурар яна ва са юкьуз вад агьзур кас Аллагьдихъ элкьвена.

Муькуьбурун паталай авур дуьани квахьнач. Куьне садан паталай авур дуьа кьабул тахьайтIа, а дуьа куь патав чIехи хийир дуьаяр галаз хквезва. Месигьдин гаф кьилиз акьудна гзаф муькуь месигъвийрини за гьамиша Гитлеран ва адан итимрин паталай дуьа ийизвай. Зун чIалах я хьи, чи дуьайри терефдаррин аскеррин гуьллейри кьван ам гьалиб кьвез куьмекна.

Чаз чи кьуншияр жув кьван кIан хьана кIанзава. Коммунистар ва чун излемишзавай муькуьбурни чи кьуншияр я.

Им чна Месигьдин гаф абуруз чир тийнинин нетижа я. А гаф им я: «Зун инсанриз уьмуьр гун патал атанвайди я. За ам алахьна ацIайди ийида» (Ягья 10:10). Месигъвийри и булвилин гьаят виридак эгекьарнавач. Абуру бязи инсанар уьмуьрда виридлайни кьиметлу шей галачиз туна. И инсанри дяве акьудна ва Коммунистрин Партия ва муькуь тапрукь иманар яратмишна. Чебни фад-фад социальный гьахьсузвилине кьурбандар хьана абур гила бейкеф ва регьимсуз хьанва. Чна абурухъ галаз дяве тухвана кIанзава. Амма месигъвийри душмандихъ галаз дяве тухудамазни душмандин гьавурда акьазва ва ам кIанзава.

Бязибур аси яшамишзава лугьуз, чахьни тахсирар гала. Чи тахсир жуван буржи кьилиз акьуд тийин я.

Идан паталай чна абур кIан хьана хажалатдикай хкатна кIанзава – кIан хьун хуш кьвен туш – ва абурун паталай дуьа авуна кIанзава.

Зун акьван саде туш хьи, абур кIан хьана лугьуз, четинвилер дуьз жедайдаз чIалах жен. За уьлкве идара ийизвайбуруз гангстервилине четинвал анжах муьгьуббатдив гьал ая лагьана меслят гудачир. Гангстеррин патал тек пасторар ваъ, амма

полициядин гуж, судьяяр ва дуस्ताгъар хъана кӀанзава. Гангстерри чпин гунагъар хиве къун тавуна хъуй, абур дуस्ताгъдиз вегъена кӀанда. За садрани политикадин, экономикадин ва медениятдин коммунистриз ва муькуь тиранриз акси дяведа месигъвийрин «муьгъуьббат» гаф ишлетмишдачир; абурни гангстерар я, амма халкъарин арада авай севиюда. Гангстерри пул авай киседай чуьнуьхзавай хътиз, ибуру вири уьлкве чуьнуьхзава.

Амма пасторри ва ади месигъвийри чпелай алакьдай къван вири авуна кӀанзава хъи, дяведа авай халкъар (абурун тахсир вуч хъайитӀани) ва абурун тахсир квачир къурбандар Месигъдиз имандиз гъурай. Чна абурун паталай гъавурда акъуна дуьа авуна кӀанзава.

## Пак Каламар гзаф герек я

Абур гзаф лазимлу я. Китай ва Кефер патан Корея хътин коммунист халкъара агъзурралди месигъвийриз цӀуд йисаралди Пак Каламар ва Шад Хабар ктабар акунвач.

Са юкъуз къве гзаф чиркин хуьруьнви Пак Калам пулунихъ къачуз зи кӀвализ атанвай. Абур чпин хуьряй атанвай вири къуьд муркади къунвай чил эгъуьнна пул къазанмишрай ва лап куьгъне Пак Калам къачуна чпихъ галаз чпин хуьруьз тухурай. Заз Америкадай Пак Каламар авай тир лугъуз, за абуруз куьгъне ваъ, цӀийи Пак Калам гана. Абур чпин вилерал чӀалах хъанач! Абуру заз чпи къазанмишнай пул гуз алахъна. За пул къабулнач. Абур Пак Каламни гваз чпин хуьруьз телесмиш хъана. Са шумуд югъ алатайла, заз мектуб атана ва ана абуру заз Пак Кхьинрин паталай семими, гзаф хвешивилив чухсагъул лугъузвай. А мектубда къанни цӀуд хуьруьнвиди къул чӀугунвай! Абуру Пак Калам явашдаказ парчайриз пайнавай ва сад-садахъ галаз парчаяр дегишарзавай!

Са урусди вичин чандиз гуж гун патал Пак Каламдин са чар кӀанз минетзава лагъана ван хъайила рикӀ атӀузвай. Абур са кал, я тахъайтӀа цегъ Пак Каламдал дегишариз шад тир. Са касди



вичин мехъердин тупIал къуьгъне Шад Хабардал дегишарна. Гзаф аялриз садрани Милад сувардин открытка акунвач. Абуруз са гъахътин открытка авай тиртIа, хуьруьн вири аялар санал кIватI жедай ва са къуьзуь итимди абуруз куьлуь Иса гьикI дидеდიлай хъанатIа, Месигъдин къиса ва къуртармиш хъун гъавурда кутадай. Ибур вири – са Миладдин открыткадай! Чна и есир хъанвай халкъара авай месигъвийриз Пак Каламар, Шад Хабарар ва литература ракъурзава. *Квевай* и рекъив куьмекиз жеда.

Чна гъамни хуси литература чапна ракъурзава хъи, аялрин бахчадилай башламишна университетри гузвай къван атеистрин зегъердиз гъужум ийин. Советский Союзда коммунистри «Пособие анеиста» лугъудай атеистрин «Библия» гъазурна. Саде формадин ктабрай бахчадин аялриз чирзава ва аялар чIехи женивай гъа ктабдин чIехибурун патал ктабрай чирзава. И пис «Библияди» аял куьлуь бередилай чIехи хъана инкишаф ийир къван, аялдихъ галаз жезва ва вири рехъ тирвал ам атеизмдив зегъерлемишзава. Чна зегъерлемишуниз, атеистрин чирунриз жаваб хътиз «Ответ на “Пособие атеиста”» ктаб чапна ракъурзава.

Зегъерлемиш хъанвай жегъилдиз жаваб – Аллагъдин жаваб хъана кIанзава – месигъвидин жаваб – чи жаваб хъана кIанзава! Аллагъ «къанундив ихтияр ганвачир» халкъариз хуси литература ракъурнани квевай куьмек жеда. А литературадиз жегъилрин шикилар авай литература ва аялрин Пак Калам аид я.

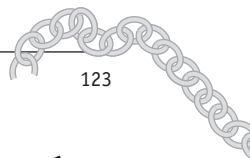
Мадни чна чинебан мебеддин членрихъ галаз «гъил-гъиле къуна» абуруз пулуникай куьмекна кIанда, абуру фена тек-тек инсанриз Шад Хабар рахурай. Абурукай гзафбур чпин кIвалерик «кутIун хъанва», вучиз лагъайтIа, билетар къачуна муькуь чкадиз фидай ва рекъе недай фу къачудай пул эгекъзавач. ГъакI, 20-30 миль яргъа хуьрери абуруз чинебан кIваталар ийиз эверайла абурувай физ тежедамаз, абур четин везиятда амукъзава. Гъар вацра абуруз пул жагъурайла, чавай абур «ахъай жезва» ва абурувай чпиз эверзавай яргъа шегъер ва хуьрериз Аллагъдин

Гаф гваз физ жеда. Месела, чна чпин халкъара «къадагъа авунвай районриз» Аллагьдин Гаф лугъуз физвай Вьетнамдин ва Китайдин пасторриз мотоциклар къачузва. Мусурманрин Бангладешда чӱехи хатадик галаз Шад Хабар пайзавайбуруз чна велосипедар гузва.

Месигьви итимриз ва дишегьлийриз пулуникай куьмекна кӱанзава. Месигьви яз абуруз яшамишун патал пул гужуналди бес жезва ва хуьрйя хуьруьз фена Калам пайин патал пул амукъзавач. Вацра са тӱмил доллар абуруз бес жен «муьжуже» я.

Чинеба кӱвалахни чӱехи хатадин кӱаник тухузвай махсус килисайрин пасторриз ахьтин кӱвалахрин патал чинеба абурув эгекъарзавай пул герек я. А пасторрин чпин азадвал хатадик кутуна къайда-къанун чӱурна чинеба кӱватӱ хъана аялриз, жегьилриз ва чӱехибуруз Аллагьдин гаф эгекъардай разивал бес туш. Чпин бегьерлу чинебан къуллугъ къилиз акъудин патал абуруз пул герек я. А макъсаддин патал пул гуни чинебан меbedдин ахьтин члендиз Шад Хабар бегьерлудаказ пайиз куьмекда.

Ахпа, чна радиодин куьмекдалди Шад Хабар есир хъанвай халкъарив эгекъарна кӱанзава. Азад дуьньяда станцияр ишлетмишна чна Уьмуьрдин Фудиз игьтияж авай чинебан меbedдиз руьгьдин фу гуда. Коммунистрин гьукуматри муьквал къазвай радио ишлетмишзава хьи, чпин жемьятдиз чпин пропаганда пайрай ва ихтиярар тӱмиларнавай халкъариз абурун радиопередачяяр къазвай радиояр ава. Радиодин куьмекдалди есир халкъариз малумат пайдай ракарар ахъазма ва и кӱвалах гегьеншарна кӱанда. Чинебан меbedдиз и радиоди гузвай руьгьдин тӱуьн гьалтна кӱанда. Им квевай ихтиярар тӱмиларнавай уьлквейра авай чинебан меbedдин куьмекдай маса са рехъ я.



## Месигъдин паталай кьенвайбурун хзанрин мусибат

Гьамиша гзафбур Месигъдин паталай шегъид жезвай. Абур сурариз ва чпин савкъват къачун паталай фенватIани, абурун хзанар гзаф четин везиятда яшамишзава. Чавай абуруз куьмекиз жеда ва куьмекна кIанда. Гьелбетта, чна мадни гишинвиле авай Индиядин ва Африкадин жемьтдиз куьмекна кIанзава. Амма Месигъдин паталай кьенвайбурун, я тахъайтIа чпин имандин паталай азабар чIугвазвайбурун хзанрилай гзаф месигъвийрин куьмекдиз гьим лайихлу я?

Зун азадвилез ахъай авурдилай къулухъ «Голос мучеников»ди Месигъдин паталай кьенвай ва азабар чIугвазвайбурун хзанриз гзаф куьмек ракъурнавай. Чна авунвай крар куь куьмекдалди ийиз жедай крарин патав лап тIимил я.

## Чинебан мебеддин квез авай хабар

Абуру зун квез и хабар эгекъарун патал ракъурнава. Муьжуьзедив зун а хабар эгекъарун патал сагъ амуькна.

За квез коммунист уьлквейриз ва муькуь есир халкъариз Месигъ гьидай чIехи игътияждикай лагъанвай тир. За квез Месигъдин паталай кьенвай ва азабар чIугвазвай хзанриз куьмекдай гзаф лазимлувликай лагъана. За квез чинебан мебеддиз чпин Шад Хабар пайдай кIвалах кьилиз акъудиз куьмекдай рекъерикай рахана.

Зи кIвачин кIанар гатадамаз зи меци гьарайзай. Зи меци вучиз гьарайзай? Мез гатазвачир хьи. Зи меци гьарайзай, вучиз лагъайтIа, мезни кIвачин кIан са бедендин паяр я. Куьн, азад месигъвийар гила, ихтиярар тIимиларнавай халкъара дустагъра гатазвай ва гьамни Месигъдин патал чанар къурбанд гузвай Месигъдин бедендин пай я. Куьне чи тIал гьиссавани?

Фадан килиса вичин вири иервиле, къурбанд ва садикъвиле и уьлквейра мадни чандал хтана.



Чи Худа Иса Месигьди азабрин къене Гефсимания багъда дуьа ийидай вахтунда, Петру, Якъуб ва Ягъя тарихдин виридлайни чӀехи кӀвалахдикай са-къве кам яргъавиле авай, амма абур дерин ксанвай. Куьн месигьвиар хътиз шегьидар гузвай мебедед азад ийин патал гьикъван регьтсуз я ва ам азад ийин патал гьикъван гузва? Жуван пастор ва килисадин регьберривай дуьньядин есир хъанвай халкъара авай куь стхайриз ва вахариз куьмек ийин патал куь тӀварцелай вуч авунват!а хабар яхъ.

И уьлквейра сифтегъан иманлуьрин мердвилин ва шегьидвилин къиямат гилани элкъвез-хквез тикрар жезва, амма азад килиса ксанва

Чи стхайри ана тек, куьмек галачиз къад лагъай асирдин виридлайни чӀехи, виридлайни викиегъ дяве тухузва, и дяве фадан килисадин къагьриманвилехъ ва садикъвилехъ галаз сад я Амма азад килиса ксуз давамзава, абурун азабризни азиятриз фикир гузвач, Петру, Якъуб ва Ягъя абурун Къуртармишдайдан азабрин вахтунда ксанвай хътиз я.

Куь месигьви стхайри Шад Хабардин патал азабар чӀугваз, женг тухудамаз куьнни ксудани?

«Чун рикӀел гъваш, чаз куьмека» чна лагъай чи хабардин ван къведани?

«Чун хкадармир!»

За вафалу, шегьидар гузвай мебедин хабар эгекъарна – атеистический коммунизмдин гъиле ва Индонезиядай Африкадал къван гъжумрин кӀаник азабар чӀугвазвай куь стхайрикай хабар эгекъарна.

# ЭПИЛОГ

## Рахаз жуьрэт авунвай кас

Пастор Ричард Вурмбранд Румыниядин коммунист гьукуматдин регьимсуз рафтарвиликай къуртармиш хъайи сад лагъай месигъви регьбер туш; адалай виликни хъайибур ава. Амма мадни рагъ экидай патан дуьньядиз чинебан мебедди чугвазвай азабрикай хабар авач. Вучиз мад садни раханач?

Идан жаваб пастор Вурмбрандаз атана, ам Румыниядаь акъатна фидамаз чинебан полициядин офицерди адаз тапшурмишна хьи, ам садрани коммунистриз акси рахун тавурай. Абуруз рагъ экидай патани чпин агентар авай ва абуру Вурмбрандаз ачухарна хьи, а агентри ам излемиширвал я. Ам вучиз рахурай къван? Ада кIанзмаз къван азабар чугуначни?

Амма Вурмбранд рахана. Коммунистри адаз кучIунарнатIани ва рагъ экидай патан бязи килисайрин регьберри критиковатнатIани, ада коммунистрин жегьеннем эхзавайбурун азабрикай ва абурун гъалиб къвезвай имандикай рахана.

Америкада яшамишай сад лагъай йисан къене пастор Вурмбранд коммунистрин митингар «чукIурна» лугъуз къве сеферда къуна. Адаз сенатдин вилик шагьидвал ийин паталай эверна, фад-фад гузвай азабрикай амукънай цIемуьжуьд дерин хер къалурин патал юквал къван пек хтунна. Бязи месигъви регьберри адаз лунатик лагъана – дустагьдин тек камерада вичин акьул квадарнайди. Муькуьбуруз ам «Ракьун пердедин къулухъ галай Павел» ва «чинебан мебедин ван» хъана. «Филадельфия геральд» газетдин репортёрди Вурмбрандакай

икӀ лагъана: «Ам асланрин юкъва акъвазна, амма абурувай ам нез хъанач.»

1967-йисан октябрда, жибинда 100 доллар, куьгъне чапзавай машин, 500 тӀварар ва адресар гваз, Ричард Вурмбранда «Голос мучеников»дин сад лагъай бюллетень кхъена. И куьлуь кхьинра вири дуьньяда ихтиярар тӀимиларнавай халкъара авай стхайри ва вахари ганвай шагьидвилер ва мегькемейрикай кхъенва.

И бюллетень муькуьбуруз ухшар тушир. КӀелзавайбуру кичӀевилив Вурмбрандаз ада ахъайзавай вагьшивилерикай кхьидай: «Им дугъри жен гьикӀ мумкин я?» Муькуьбуру лугъузвай хьи, и бюллетендикай чпиз йифиз пис ахварар аквазва ва чпиз мад а бюллетень ракъурмир. Амма садбуру и азабрилай яргъаз килигна ва иервал акуна – Месигьдиз хаин акъат тавур итимрин, папарин ва аялрин рикӀера авай иервал. КӀелзавайбуруз гьамни пастор Вурмбранда хътиз дири иман авай, чпиз Месигьдин паталай азабар чӱгваз къисмет хъана лугъуз дустагъдин камерадин «ракъариз» теменар ганвай итимар акуна.

Рагъ экӀидай пата, месигьвийрин гуьгъуьна гьатин фад-фад «инсанрин ихтияррин» месела гьисабзава, гьукуматди диндин азадвилев таминарзава ва ам къурумиззава. Им са патахъай дугъри жен мумкин я, амма чна инсандин фикиррикай къерехдихъ акъатна цаваринбуруз тамашин. Исади лагъанва: «Нуькер вичин иесидилай артух туш лагъай гаф рикӀел хкваш. Зун хурук кутунватӀа, куьнни хурук кутада» (Ягъя 15:20). Ада чаз мадни хабар ганва хьи, «И дуьньяда куьне азиятар чӱгвада» (Ягъя 16:33). Ва «Зи тилмизар хьуниз килигна, куьн виридаз такӀан жеда» (МатӀай 10:22). «Куьне чӀехи шадвилер ая, цаварал квез Аллагъди зурба савкъват гьазурнава» (МатӀай 5:12).

Чаз виридаз гьар са имкандикай истифаде авуна игътияжда авайбуруз куьмекиз эверзаватӀани, чун гъавурда акьуна кӀанзава хьи, месигьвийрин гуьгъуьна гьатзава. ЦӀикъвед шагирддикай цӀусад кьенва. Исади чаз фаркълу жеда лагъанвач хьи. Им Месигьда авай пай я. Чи виридан къисметда пастор Вурмбранд хътиз тагибрикай азабар чӱгван авач. Амма четинвилер атайла,

чун мяггетел хъана кІанзавач, амма Месигьдин паталай азабар чІугваз лайихлу гьисабнава лугьуз хвеша хъана кІанзава. Ада Вичини лагъанва: «Аллагьдин къаст кьилиз акъудзава лугьуз хурук кутунвайбур бахтавар я, Цаварин Пачагьлугь гьабурунди жеда» (МатІай 5:10).

Павела ІКаринфвийриз кхьенвай чарче 12:25, 26-да Месигьдин бедендин паярин арада авай алакъяяр икІ гъавурда кутазва: «беден пайи-паяр тежедайвал, амма сада садан къайгьу сад хьиз чІугвадайвал авунва. Эгер са паюниз азият жезватІа, адахъ галаз амайбурузни азият жезва, эгер са паюнин тариф ийизватІа, адахъ галаз амайбурни шад жезва». Чувудриз кхьенвай чарче алава ийизва: «Дустагьда авайбур, гуя куьнни абурухъ галаз дустагьда авай хьиз, рикІел хуьх» (Чувудриз 13:3). 1967-йисалай и аят «Голос мучеников»дин тема я.

Шад Хабар кІелдамаз чаз аквазва хьи, излемишунар и чилел иманлуйриз чара, маса са шей тушир ва жервални туш. Адан паталай чун а бедендин паяр хьиз, Месигь хкведалди «...сада сад кІубанриз ва мягькемариз» (1 Салониквийриз 5:11) буржлу я. АкІ тавуртІа, чна чи месигьви жавабдарвал ва Исадин чирунар редд авур гьисаб я.

Идан паталай «Голос мучеников»ди дуьньяда, излемишунин кІаник галай стхайриз ва вахариз 40 уьлкведа къуллугъзава. Вьетнамда, Лаосда ва Китайда месигьвийар гатазва, рекъизва ва дустагьдиз вегъизва. Абурун килисаяр чкІурзава ва Пак Каламар курзава. Эхиримжи щуд йисариз Исламдин кІаник 400 къван месигьви йикъа рекъизва. Суданда абуру миллионралди къена, ана исламдин къуватди агъзурралди месигьви кас хашунал яна ва Нил лугьудай вацІа бугьмишна. Муькуьбур дустагьдиз вегъенва ва абуру чеб кудин гуьзлемишзава. Суданви дишегьлийриз пис крар ийизва, абурун аялар кІвалерай чьунуьхна ашняр ва лукІар хьурай лугьуз кефер пата авай мусурманриз маса гузва. И мусибатдиз Судандин месигьвийри лугьузва: «Чи кІвалер канватІани ва килисаяр чукІурнаватІани, чаз гила эвелейдилаини гзаф Месигьдикай инсанриз рахаз кІанзава.»

Им гъавурда акъаз четин я, хвешивал ва азадвал гьикI лагъана инсанриз чизвай бязи виридалайни пис азабрехъ галаз санал жен мумкин я? Азабар гьикI лагъана Месигъдин патай «бахшиш» хьиз гун мумкин я? (Филиппвийриз 1:29). Амма инсандин акъулдив Месигъдихъ галаз гъамишалухъ яшамишдай руьгъдин инсан гъавурда акъаз мумкин туш.

«Голос мучеников» (Шегъидрин ван) бюллетеньди давамлу яз Иса Месигъдин паталай азабар чIугъазвайбурун везиятдикай азад дуьньяда авай месигъвийриз малуматар гузва ва гьерекатдиз гъизва. Дуьньяда авай офисрин куьмекдалди и бюллетень 30-лай артух чIалал элкьуьрнава ва гьар вацра 250,000 иманлудиз ракъурзава.

И къуллугъди къе тагибдин кIаник галай килисайриз къуллугъдай рекъе вад асас макъсад яратмишнава:

1. Месигъвияр тагибзавай, ихтиярар тIимиларнавай халкъара авай месигъвийриз абурун чIалал Пак Каламар, литература ва радиодин хабарар тешкил ийин.
2. Дуьньядин и патара месигъдин паталай къенвайбурун хзанриз куьмек ийин.
3. Коммунизмдин гъилияй зулум чIугунвай уьлквейра авай иманлуйриз чпин уьмуьрар цийидаказ эцигиз руьгъ гудай проектар кылиз акъудун.
4. Шад Хабардиз акси акъатзавайбурун Месигъдихъ элкьуьрин.
5. Месигъвийриз акси физвай вагъшивилерикай ва тагибдин кIаник галайбурун виКегъвиликай ва имандикай дуьньядиз малуматар гун.

Чна квезни чи къуллугъдиз теклифзава – «Дустагъда авайбурун, гуя куьнни абурухъ галаз дустагъда авай хьиз, рикIел хуьх» (Чувудриз 13:3). Абурун гъалиб къвезвай имандикай илгъам къачу ва чпин Месигъдиз имандин паталай азабар чIугъазвайбурун илгъам гудай имкан гъилияй ахъаймир.



# АЛАВА

## «Къеникъдал къван вафалуди»

Къанни цуд йисалай артух и ктаб чап ийизва, «*Месигьдин рекъе чIугунвай азабар*» ктабди агъзур инсандин рикIик галукъна, месигьвийрик ва месигьви туширбурук, гъар жуьре чкайра кIвалахзавайбурун, фаркълу медениятрай ва диндай инсанрин рикIарик галукъна. Месигьвилин бязи аспектрикай тафаватлу фикирзавай са шумуд деноминация аватIани, хурук акатунин кIаник галай мебедди гзаф инсанар Чувудриз 13:3-да кхъенвай гафуни сад авунва: «Дустагъда авайбур, гуя куьнни абурухъ галаз дустагъда авай хъиз, рикIел хуьх».

Гуьгъуьна къвезвай чарара месигьви регьберри пастор Ричард Вурмбрандаз адан уьмуьр ва «*Месигьдин рекъе чIугунвай азабар*» ктабдиз чIехи къимет гузва. Чун чIалах я хьи, абуру куь руьгъда Ричард Вурмбранд ва адан папан вафалу къуллугъдин ва абурун зегьметдин бегьеррин патал Аллагъдиз шукурар яратмишда.

## Автордикай

1945-йисуз коммунистри Румыния гъилиз къуна килисайрикай чпиз менфят къачун патал ишлетмишиз башламишайла, Ричард Вурмбранда гъасятда зиреквилив, виКегъвилив вичин есир хъанвай халкъдин ва абурун уьлкведиз гъужумна гъахънавай урус аскеррин арада чинеба кIвалах башламишна. 1948-йисуз ам ва адан паб къуна. Адан паб пуд йисни зур Данубе каналда лукI-фяле хъана. Ричард Вурмбранд пуд йис тек камерада хвена ва адаз азабар гузвай коммунистрилай гъейри са касни ақунач. Ахпа ам маса инсанар авай камерадиз акъудна ва ана азабар мадни вад йис давам хъана.



Месигъви регъбер хътиз халкъарин арада адан статусдин паталай муькуь уьлквейрин дипломатри коммунистрин гъукуматдивай адан саламатвал тIалабна ва абуруз ам Румыниядай катна лагъай малуматар гана. Чинебан полицияди, чеб азадвилиз ахъайнавай дустагъар я лагъана, адан папаз ам дустагъдин сурара кучукдамаз чеб анал алай лагъана. Адан Румынияда авай хзандиз ва муькуь уьлквейра авай дустариз ам къенва лугъуз рикIелай алуд лагъана.

Дустагъда муьжуьд йисни зур хъайидалай къулухъ, ам азадвилиз ахъайна ва чинебан килисадихъ галаз кIвалахиз давамна. Са-къве йисалай къулухъ, 1959-йисуз, ам мадни къуна къанни вад йис дустагъдиз веъена.

Вурмбранд умуми амнистиядиз аватна, 1964-йисуз азадвиллиз ахъайна ва ада Аллагъдиз вичин чинебан къуллугъ давамна. Им пуд лагъай сеферда дустагъдиз вегъидай хата акуна Норвегияда авай месигъвияр коммунист гьукуматдихъ галаз ам Румыниядай акъудун патал рахана. Коммунист гьукуматри чпин политикадин дустагъар «маса гуз» башламишна. Са дустагъдиин патал къимет 1.900 доллар тир, амма Вурмбрандан паталай абуруз 10.000 доллар кІан хъана.

1966-йисан майдиз ада Америкадин Сенатдин Къенепатан Хатасузвилиин Субкомитетдин вилик шагъидвална ва перем хтунна вичин бедендал азабрикай амукънавай цѐмуъжуъд дерин херерин цІарар къалурна. Адан къиса газетрив вири дуъньядиз чкІана: Америка, Европа ва Азиядиз. 1966-йисан сентябрдиз Вурмбрандаз хабар эгекъарна Румыниядин коммунист режимдиз ам рекъиз кІанзава; амма и хатадин чина ам секин акъвазнач.

«Голос мучеников» тІвар алай месигъви миссия яратмишнавай Ричард ва адан паб дуъньяда экъвена ва къанни цІуд офис яратмишна; абуру исламда авай халкъариз, коммунист Вьетнамда, Китайда ва месигъвияр имандин паталай излемишзавай муъкуъ уълквейра дустагъда авай месигъвийрин хзанриз куъмекзава. Адан хабар им тир: «Пис системаяр такІан хъухъ, амма куън излемишзавайбур кІан хъухъ. Абурун чанар кІан хъухъ ва Месигъдиз гъваш.»

Пастор Вурмбранд са шумуд ктабдин автор я, а ктабар дуъньядин пуд къад чІалал элкъурнава. Адаз «Чинебан килисадин ван» тІвар ганва. Месигъви регъберри адаз яшамишзавай шегъид ва «Ракъун пердедин Павел» лугъузва.

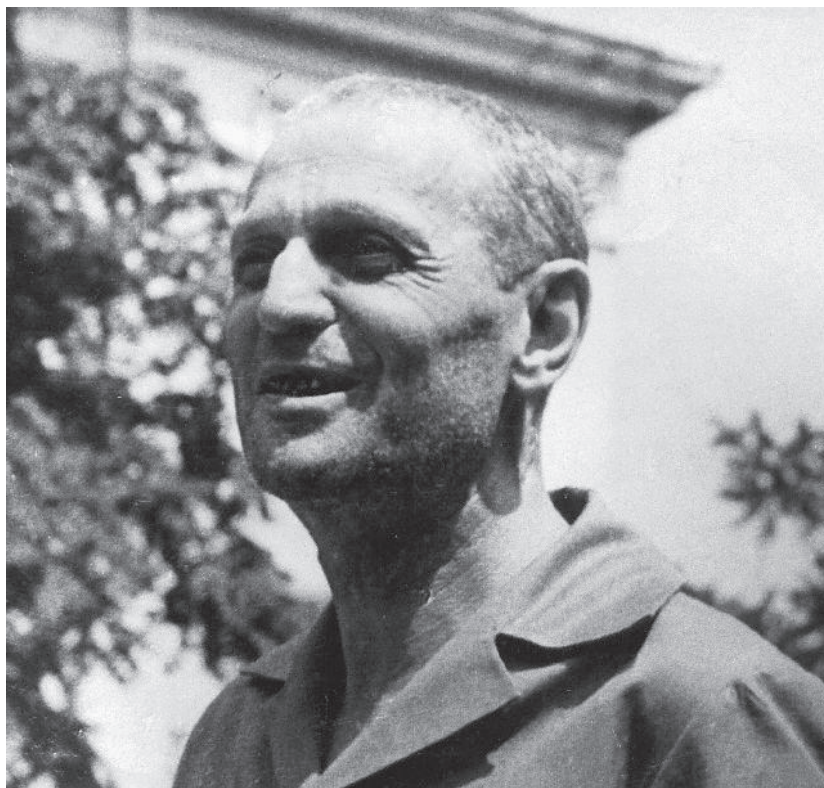
# Ктабда авайбур

Бахш авун . . . . .	3
Сифте гаф: «Азабрив кьенвайди» . . . . .	4
1. Урусар Месигьдихъ къарихъ хьун . . . . .	8
2. «Садазни идалай чIехи муьгьуьббат авач...» . . . . .	28
3. Рагъ экидай пата кIвалахин патал азадвал . . . . .	42
4. Месигьдин муьгьуьббатдив коммунизмдиз гъалиб жен . . . . .	46
5. Садавайни гъалиб тежедай, гзаф чкайриз чкIанвай чинебан мебед . . . . .	78
6. Месигьчивили коммунизмдал гьикI гъалиб къвезва . . .	97
7. Рагъ экидай патан месигьвийривай гьикI куьмекиз жеда . . . . .	117
Эпилог: Рахаз жуьрэт авунвай кас . . . . .	125
Алава «Къеникьдал кьван вафалуди» . . . . .	129
Автордикай . . . . .	130





Ричард ва Сабина Вурмбрандан чпин хцихъ Михаяхъ (Михаел) галаз янавай фадан шикил. Диде-буба кведни дустагъ ва кВалахдин лагерра хъайила, Михаел «етим» хътиз яшамишна, муькуь месигъвиар адан къайгъуда амукъна, амма мектебда адакай хъачна ва ам тІакІан хъана. Ахпа Михаел Америкада «Голос Мучеников» (Шегъидрин ван) миссиядин сад лагъай директор хъана (Октябрь 1967). И миссияди ахпа Исадиз коммунистрин дуьньядиз эверна.



Вич коммунист дустагдай ахъай авурла сивик хъвер галаз,  
пастор Вурмбранда шартІ галачир багъишламишун къалурна,  
коммунизм тІакІан яз, амма коммунистар кІан яз гзаф месигъви  
мягътеларна.



Сабина Вурмбрандан вири хзан (абур чувудар тир) нацистрин концентрационний лагерра кьена. Сабина ва Ричарда а лагерда хъайи са нацистдиз чпин кІвализ кьвен теклифна. Абуру адаз фу гана, муьгьуббат кьалурна ва ам Месиьдал имандиз гьана.





1960-йисуз чапнавай виликан «Месигьдин рекье чӱгунвай азабар» ктаб. Рагъ экӱдаӱ патан месигьвийриз чпин Шаркьда авай, азабар чӱгвазвай хзандикай тӱмил кван ван атанвай. А вахтунда Рагъ экӱдаӱ патан гзаф клисаяр ихьтин малумат чап ийиз рази хьанач.



Зур асирдилай пара, Советский Союзда иманлуяр иманлуйрин  
чинебан кIватIалра кIватI жезвай. Къенин юкъуз абур Азияда  
ва Юкъван Шаркъда чинеба кIватI жезва.



Пастор Вурмбрандан гардандал, далудал ва хурал ганвай азабрин царар алаз, ам Африкада излемишзавай месигъвийри чугвазвай зулумарин гъавурда акъазва. «Голос Мучеников» миссияйрин хзанди 1960-йисалай Африкадиз куьмек ракъурна.



Швейцариядин конференция – «Ракьун пердедин» девирда (Шаркьдин Европада советрин коммунистрин гьукумат), пастор Вурмбранд ГМ (Голос Мучеников) миссияйрин хзанри (гила Халкьарин арада Килисайрин Ассоциация) тешкилнавай агьзурралди клисайрин кIватIалра ва конференцияйра рахана.



Къад лагъай асирда месигъвийри Шад Хабарар чинеба гъахъун авай подвалра чапзавай. Чун вилик галай асирдиз гъахъдамаз ихътин кІвалах Юкъван Шаркъда, Азияда ва муькуь чкайра давамзава. Дустагъда авай Павела Тимофеяз 2-лагъай мектубда 2:9-да кхъенва: «За (Каламдин паталай) зунжурра авай къулдурди хътиз азиятар чІугвазва, амма Аллагъдин Гаф зунжурра кутаз жезвай туш.»



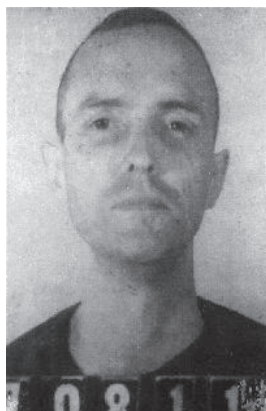
Шаркьдин Германиядин сергьят хуьзвайда «къанунсуз» Пак  
Каламар аватІа килигун патал машинрин ракаррай ва цларай  
тІеквер акъудзава.



Пастор Вурмбранд гзаф диндин ва политикадин кІватІалра рахана ва рагъ эКІдаЙ патанбурувай «имандин хзандиз» (Галатриз 6:10) кЪайгъусузвал кЪалурмир лагъана тІалабна. Конгрессдин вилик ада вичин перем хтунна вичин азабрин херер кЪалурна. Са шумуд чІалал хъсан рахазва лугъуз, ада Россиядин газетра вичин кІвалахдикай кхъенвай тапарар лагъана.



**Кьилел Алай Шикил** Финляндиядин ГМ миссияди зунжурра есир хьанвай месигьвияр рикел гъизва (Чувудриз 13:3).



**Кіаник Галай Шикилар** Эхиримжи 70-йисар – Месигьви литература кьенез гъана лугъуз Том Вайтаз Кубада 24-йис кар атІана. Гзаф ГМ-да кІвалахзавайбур гатанва, кьунва, гуьлледив ягъанва ва кьенва.

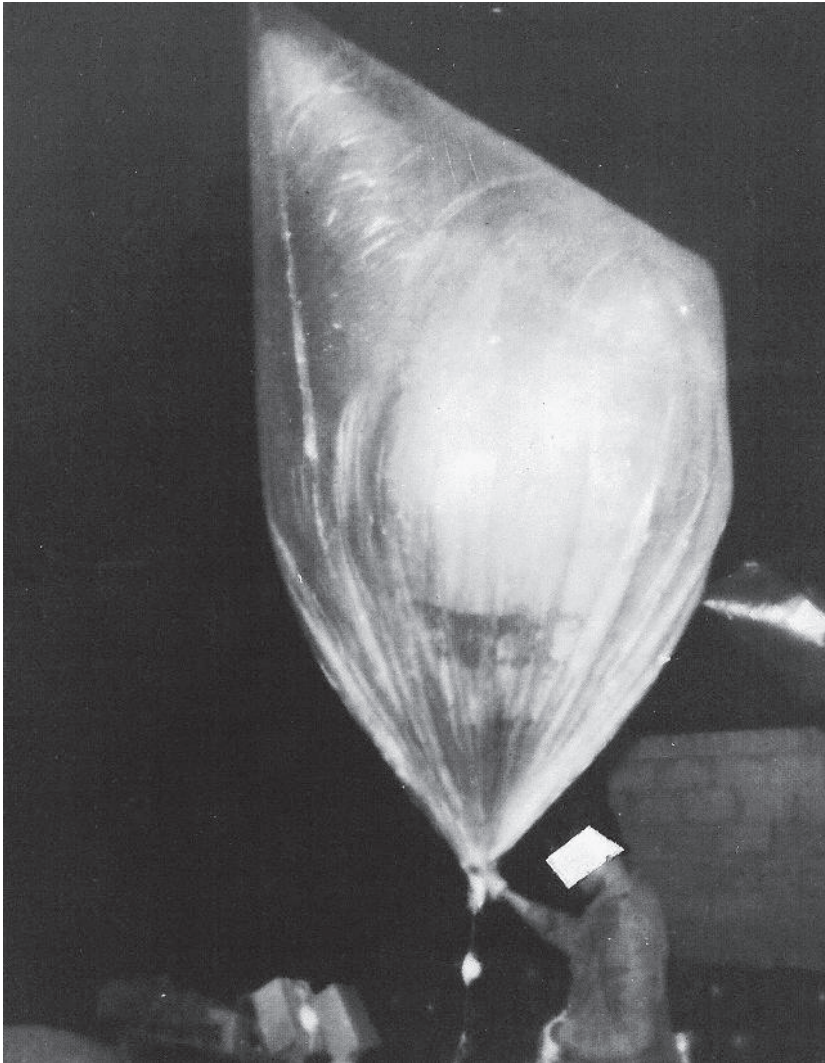




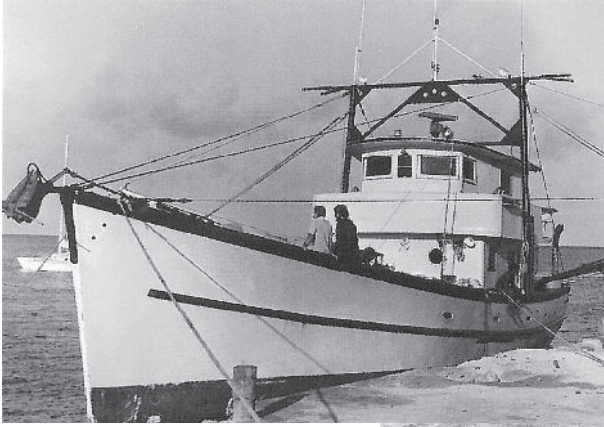
1900-йисариз – Советский Союзда тамара чинебан «Пак Каламдин тарсуниз» физвайбур. Къенин юкъузни «Пак Каламдин тарсар» Вьетнамда, Лаосда, Китайда, Бхутанда, Юкьван Шаркъда ва муькуь чкайра ава.



Россияда инсанрив ацанвай клисайра рахадамаз, Ричард ва Сабинади чеб яшамиззавай девирда Ракбун Перде чкана лагъана шагъидвална.



1969 – Шад Хабарар авай шарар Кефер патан Кореядиз фенва ва и кІвалах цїпуд йис ала тайлани давамзава.



Куба – Фидел Кастро ди 100 000 Пак Калам тергна. Виликан  
1970-й исуз ГМ-дин танишири Шад Хабарар самолетрай агентрихъ  
галаз гъульуз веъена.



1990 – Вурмбрандар чпин ватан Румыниядиз хтана, мебедр ва милли телевидениеда жуван душманар багъишламиша лагъана рахана.